

Хедър Морис
ТАТУИРОВЧИКЪТ НА
АУШВИЦ

Хедър Морис

ТАТУИРОВЧИКЪТ НА АУШВИЦ

Първо издание

*Copyright © 2018 by Heather Morris
Originally published in the English language as
THE TATTOOIST OF AUSCHWITZ By Bonnier Zaffre Limited, London.
Published in Bulgaria by arrangement with
Bonnier Zaffre Ltd. And P. & R. Permissions & Rights Ltd.*

© Маргарита Дограмаджян, *превод*
Владимир Молев, *редактор*
Анна Попова, *коректор*
© Живко П. Петров, *дизайн корица*
© Издателство РИВА

<http://4eti.me> – най-добрите книги безплатно

ISBN 978-954-320-660-5

СЪДЪРЖАНИЕ

Съдържание	3
Пролог	4
Първа глава	5
Втора глава	15
Трета глава	26
Четвърта глава	36
Пета глава	41
Шеста глава	46
Седма глава.....	52
Осма глава.....	58
Девета глава.....	62
Десета глава	66
Единадесета глава	69
Дванадесета глава	73
Тринадесета глава	78
Четиринадесета глава	85
Петнадесета глава	89
Шестнадесета глава	92
Седемнадесета глава	96
Осемнадесета глава.....	99
Деветнадесета глава.....	104
Двадесета глава	112
Двадесет и първа глава	117
Двадесет и втора глава	122
Двадесет и трета глава.....	125
Двадесет и четвърта глава.....	128
Двадесет и пета глава	133
Двадесет и шеста глава.....	137
Двадесет и седма глава	141
Двадесет и осма глава.....	152
Епилог	156
Послеслов.....	158
Снимки	161
Карта на лагера.....	163
Допълнителна информация.....	164
Линкове	165
Послеслов.....	166
Благодарности	168

ПРОЛОГ

Лали се стараеше да не вдига поглед. Посегна към листчето, което му подадоха. Трябваше да прехвърли четирите цифри върху ръката на момичето. Там вече имаше номер, но беше избледнял. Лали заби иглата в плътта, първата цифра беше 4, стараеше се да я изпише колкото е възможно по-безболезнено. Бликна кръв. Иглата обаче не беше проникнала достатъчно дълбоко, трябваше да повтори. Младата жена не трепна, макар Лали да съзнаваше, че ѝ причинява силна болка. Всички бяха предупредени – *не казвай нищо, не прави нищо*. Той избърса кръвта и втри в раната зелено мастило.

– Побързай! – шепнешком го подкани Пипò.

Лали се бавеше прекалено много. Да татуираш мъже, е едно, но да оскверняваш телата на млади момичета, беше кощунство. Вдигна глава за момент, покрай редицата момичета бавно вървеше мъж в бяла престилка. От време на време спираше и оглеждаше тялото и лицето на някоя премаляла от страх млада жена. Накрая стигна до него. Докато Лали държеше нежно ръката на момичето, мъжът хвана лицето ѝ и грубо го завъртя. Лали надникна в изплашените очи. Устните помръдваха, младата жена всеки момент щеше да каже нещо. Лали я стисна за лакътя. Тя го погледна и той прошепна: *Шит!* Мъжът в бялата престилка я пусна и се отдалечи.

– Справи се чудесно – каза тихо Лали и продължи с татуирането на останалите три цифри – 562. Когато свърши, задържа ръката ѝ малко по-дълго от необходимото и отново я погледна в очите. Усмихна ѝ се едва-едва. В отговор устните ѝ съвсем леко се разтвориха, но в очите ѝ проблесна игриво пламъче. Щом погледна в тях, сърцето му сякаш едновременно спря и заби за първи път, затуптя бясно в гърдите, като че ли искаше да изскочи оттам. Лали сведе поглед, земята под краката му се залюля. Подадоха му следващия лист хартия.

– Побързай, Лали! – чу настоящия шепот на Пипò.

Когато пак погледна нагоре, нея вече я нямаше.

ПЪРВА ГЛАВА

Април 1942 година

Двайсет и четири годишният Лали се клатушкаше във вагона, държеше главата си изправена, а себе си – настрана от разговорите. Не виждаше смисъл да се запознава с мъжа до себе си, чиято глава от време на време клюмваше и се отпускате на рамото му. Той беше само един от стотиците млади мъже, натъпкани в конски вагони. Не му бяха казали къде ще го отведат, и се беше облякъл както обикновено: изгладен костюм, чиста бяла риза и вратовръзка. *Винаги бъди спретнат.*

Опитваше се да определи размерите на своя „затвор“. Вагонът беше широк около два и половина метра. Не можеше да види края му, за да прецени дължината. Опитва се да преброи мъжете, които пътуваха в него. Но при толкова много глави, подскачащи нагоре-надолу, накрая бе принуден да се откаже. Не знаеше колко общо са вагоните. Гърбът и краката го боляха. Лицето го сърбеше. Наболата брада му напомняше, че не се е къпал и бръснал, откакто се беше качил във влака преди два дни. Все по-малко приличаше на себе си.

Когато мъжете се опитваха да подхванат разговор, отговаряше с окуражителни думи, старееше се да превърне страха им в надежда. *Затънали сме до уши в калта, но не бива да се удавим в нея.* До слуха му достигаха обидни забележки за вида и държанието му. Присмиваха му се, че е прекалено изискан. *Виж докъде те докара това.* Мъчеше се да не обръща внимание на заяждането им и посрещаше сърдитите погледи с усмивка. *Кого се опитвам да заблудя? И аз съм изплашен като всички.*

Младо момче се загледа в него и си запробива път през плътно притиснатите едно в друго тела. Някои го блъскаха грубо. *Няма да отстъпня и сантиметър без бой!*

– Как може да си толкова спокоен? – попита го младежът. – Те са въоръжени. Натикаха ни насила в тия... тия конски вагони!

Лали се усмихна.

– И аз не съм го очаквал.

– Къде ни карат?

– Няма значение. Тук сме, за да защитим семействата си.

– Ами ако...

– Не говори така! Аз не знам, ти не знаеш, никой не знае! По-добре да изпълняваме каквото ни наредят.

– Защо не ги нападнем на слизане, повече сме от тях! – Бледото лице на объркания млад мъж се сгърчи от ярост. Размаха несръчно юмруци във въздуха.

– Ние имаме пестници, те имат пушки. Как мислиш, кой ще надделее?

Момчето се умълча. Рамото му се беше забило в гърдите на Лали, от него лъхаше на пот и евтина помада за коса. Ръцете му се отпуснаха и увиснаха безжизнено.

– Казвам се Арон – представи се той.

– Лали.

Няколко души се заслушаха в разговора им, вдигнаха глави, после отново се унесоха, потънаха в собствените си мисли. Общото между всички беше страхът. И младостта. И религията. Лали се опитваше да не размишлява какво ги очаква. Бяха му казали, че ще работи за германците, и той го беше приел. Мислеше за близките си у дома. Поне те бяха в безопасност. Беше се жертвал за тях, но не съжаляваше. Би го направил отново, стига те да не пострадат.

Не минаваше час, без мъжете около него да му задават обичайния въпрос. Лали уморено отговаряше: „Почакайте и ще разберете“. Не проумяваше защо отправят въпросите си към него. Не знаеше нищо повече от тях. Да, носеше костюм и вратовръзка, но това го отличаваше от останалите само привидно. *Всички сме в една и съща мръсна лодка.*

В претъпкания вагон нямаше къде да седнеш, камо ли да легнеш. Две кофи изпълняваха ролята на тоалетна. Щом се напълниха, избухна караница, мъжете се опитваха да се отдалечат от вонята. Кофите се прекатуриха и разляха на пода. Лали стискаше куфара си, надяваше се, че с парите и дрехите, които носеше, ще може да се откупи и да си осигури по-лека работа. Знаеше няколко езика, това можеше да е от полза.

Имаше късмет, че е до стената на вагона. От малки пролуки в дъските успяваше да зърне какво има навън. Откраднатите глътки свеж въздух му помагаша да овладее силните пристъпи на гадене. Беше пролет, но дните бяха дъждовни, с тежки облаци. От време на време влакът минаваше през поля, грейнали от пролетни цветя, и Лали се усмихваше. Цветя. Още от малък знаеше от майка си, че жените ги обичат. Кога ли отново ще подари цветя на момиче? Поглъщаше ги с очи, ярките им багри го заслепяваха, на лекия вятър танцуваха цели макови полета, същинско алено море. Лали се закле, че следващите цветя, които ще подари, ще набере сам. Досега не беше знаел, че растат в такова изобилие в природата. Майка му имаше малко в градината си, но никога не ги късаше. Той се зае да състави списък на нещата, които щеше да направи, когато се върне у дома...

Избухна поредната разправа. Боричкане. Крясъци. Лали не можеше да види какво става, но усети как телата се раздвижиха и заблъскаха едно в друго. После отново настъпи тишина. От сумрака се разнесоха думите:

– Мъртъв е!

– Късметлия! – промърмори някой.

Горкият нещастник.

Животът ми е твърде ценен, за да завърши в тази воняща дупка.

* * *

По пътя имаше много спирания, някои продължаваха минути, други – часове, винаги наред полето. Понякога Лали зърваше имена на гари, докато влакът преминаваше бързо през тях: Звардон, Джеджице, а малко след това и Данковице, явно бяха навлезли в Полша. Постоянният въпрос: къде ще спрат? През повечето време беше потънал в мисли за живота си в Братислава: работата, апартамента, приятелите, приятелките.

Влакът отново спря. Облаците бяха закрили напълно луната и звездите и беше тъмно като в рог. Какво ли вещаеше мракът? *Реалността е такава, каквато е. Каквато я виждам, чувствам, чувам и помиривам в момента.* Той виждаше единствено мъже като него, млади, поели към неизвестното. Чувахе куркането на празните стомаси, свистенето на пресъхналите гърла. Усещаше вонята на урина и изпражнения, на немити тела. Мъжете се възползваха от спирането, за да си отдъхнат, сега поне не се клатушкаха и удряха едни в други. Върху Лали се отпуснаха още глави.

От задните вагони се разнесе силен шум, постепенно приближи. Мъжете там не издържаха повече и се опитваха да излязат. Всички се заслушаха в блъскането по дъсчените стени, нещо изтрополя, сигурно беше кофата с изпражнения. Много скоро всички вагони се затресоха.

– Помогни ни или се дръпни да не пречиш! – кресна един едър мъж.

– Не си хабете силите – отвърна Лали, притискайки се към стената. – Вагоните са направени да превозват добитък.

Неколцина застинаха, после се обърнаха гневно към него.

Знаеха, че е прав. Влакът се люшна напред. Изглежда, началството беше решило, че движението ще спре бунта. Вагоните се успокоиха. Лали притвори очи.

* * *

Когато съобщиха, че евреите ще бъдат изпратени да работят за германците, Лали се върна в дома на родителите си в Кромпахи, Словакия. Знаеше, че на сънародниците му вече не се разрешава да работят. Четири седмици помагаше вкъщи, ремонтираше разни неща с баща си и брат си, скова нови легла за малките си племенници, които вече не се побираха в детските креватчета. Сестра му беше единствената, която носеше пари в семейството. Промъкваше се тайно в шивашкото ателие, където работеше, излизаше по тъмно и

се прибираше по тъмно. Собственичката на ателието се беше съгласила да поеме риска заради най-добрата си шивачка.

Една вечер сестра му се прибра у дома с плакат, който властите бяха дали на собственичката на ателието, за да го сложи на витрината. На него пишеше, че всяко еврейско семейство трябва да изпрати по един свой член, навършил осемнайсет години, да работи за германското правителство. Слуховете за онова, което се случваше в другите градове, най-после бяха стигнали и до Кромпахи. Изглежда, словашкото правителство беше отстъпило пред Хитлер. С големи букви се предупреждаваше, че ако някое семейство не изпълни нареждането, всичките му членове ще бъдат откарани в концентрационен лагер. Макс, по-големият брат на Лали, веднага заяви, че ще замине, но Лали не му позволи. Макс имаше жена и две малки деца. Нуждаеха се от него вкъщи.

Лали се яви в общината в Кромпахи и предложи да вземат него. Служителите му бяха приятели, с повечето беше ходил заедно на училище. Обясниха му, че трябва да отиде в Прага и да се яви пред съответните власти.

* * *

След два дни товарният влак отново спря. Този път отвън настъпи голяма суматоха. Лаеха кучета, мъже крещяха заповеди на немски, резетата се повдигаха, вратите се отваряха с дрънчене.

– Слизайте и оставете багажа си! – наредиха войниците. – По-бързо, по-бързо! Оставете нещата си на земята!

Тъй като се намираше навътре във вагона, Лали слезе един от последните. Докато вървеше към вратата, видя тялото на убития в спречкването мъж. Притвори очи и прошепна кратка молитва за душата му. Едва тогава напусна вагона, но отнесе със себе си вонята му, тя беше полепнала по дрехите, по кожата му, по всяка негова фибра. При скачането краката му се подгънаха, подпря се с длани на чакъла и остана така няколко мига. Задъхан. Изтощен. Измъчван от жажда. Надигна се бавно и се вгледа в стотиците стреснати мъже. Кучетата ръмжаха и се нахвърляха върху ония, които изоставаха. Мнозина се препъваха, мускулите на краката им отказваха след дългото обездвижване. Войниците издърпваха грубо куфари, вързопи с книги и оскъдни притежания от ръцете на ония, които не искаха да ги предадат или просто не разбираха заповедите. Следваше удар с приклад или юмрук. Лали се вгледа в униформените мъже. Черни и заплашителни. Двойната „мълния“ върху яките им бързо му разкри с кого си има работа. Есесовци. При други обстоятелства навярно би оценил шева, финия плат, подходящата кройка...

Остави багажа си на земята. *Как ще разберат, че е моят?* Осъзна, че е малко вероятно да види пак куфара си и нещата в него, и потрепери. Докосна

с ръка джобчето на самото, в което бяха скрити парите. Вдигна очи към небето и вдиша свежия хладен въздух, беше благодарен, че поне е навън.

Проехтя изстрел и Лали подскочи. Пред него стоеше есесовец, оръжието му беше насочено към небето.

– Мърдай!

Лали погледна назад към опразнения влак. Във въздуха летяха дрехи, разтворени книги плющяха на вятъра. Пристигнаха няколко камиона и от тях слязоха малки момчета. Събраха оставения багаж и го нахвърляха в камионите. Лали усети тежест в гърдите. *Съжалявам, мамо, взеха книгите ти.*

Мъжете поеха към тухлените сгради с неотваряеми прозорци, които се извисяваха пред тях. От двете страни на входа имаше разлистени дървета. Докато Лали минаваше през железния портал, погледна нагоре и видя надпис на немски:

ARBEIT MACHT FREI

Работата ви прави свободни

Той не знаеше къде се намира и каква работа го очаква, но твърдението, че тя ще го направи свободен, му се стори лоша шега.

Есесовци, пушки, кучета, отнемането на багажа му – това изобщо не си го беше представял.

– Къде сме?

Обърна се и видя до себе си Арон.

– Изглежда, това е последната спирка от пътуването ни.

Лицето на младежа помръкна.

– Само прави каквото ти казват, и всичко ще бъде наред.

Лали знаеше, че думите му не звучат убедително. Усмихна се леко на Арон, той също му се усмихна. Лали си напомни, че и той трябва да последва съвета си: *Прави каквото ти казват. И наблюдавай.*

След като влязоха в плаца, мъжете се подредиха в дълги колони. Пред тях имаше лагерист с изпито лице, седнал зад малка маса. Облечен беше в униформа на сини и бели вертикални райета, на гърдите му беше пришит зелен триъгълник. Зад него стоеше въоръжен есесовец.

На небето се трупаха облаци. Отекна гръм. Мъжете чакаха.

Пред групата се появи старши офицер, придружен от няколко войници. Квадратна челюст, тънки устни, очите му се губеха под рунтави черни вежди. Униформата му беше по-незабележима от тази на придружаващите го войници. Нямаше „мълнии“. От поведението му обаче личеше, че той командва тук.

– Добре дошли в Аушвиц.

Думите сякаш излизаха насила през стиснатите устни. Лали не вярваше на ушите си. След като насила го бяха отвели от дома му, след като го бяха транспортирали като добитък, а сега бе заобиколен от въоръжени есесовци, го поздравяваха с добре дошъл. С добре дошъл!

– Аз съм Рудолф Хьос, комендантът на лагера. Отговарям за Аушвиц. Над портала, през който току-що минахте, пише: „Работата ви прави свободни“. Това е първият ви урок, единственият ви урок. Работете здраво. Изпълнявайте каквото ви се каже, и скоро ще бъдете свободни. Неподчинението ще бъде наказвано. Сега ще ви обработят, а после ще ви отведат в новия ви дом: Аушвиц 2 – Биркенау.

Комендантът огледа лицата им. Понечи да каже още нещо, но беше прекъснат от силен гръм, който разцепи небето. Погледна нагоре, промърмори няколко думи, махна пренебрежително с ръка и си тръгна. Представлението бе приключило. Охраната му бързо го последва. Непохватно изпълнение, но плашещо.

Обработването започна. Лали гледаше как подкарват лагеристи към масите. Бяха твърде далеч и той не можеше да чуе кратката размяна на думи, виждаше само как седналите мъже в раирани дрехи си отбелязват нещо за всеки лагерист и му връчват някакво листче. Накрая дойде и неговият ред. Трябваше да каже името си, адреса, какво работи, и имената на родителите си. Мършавият мъж на масата записа отговорите му със спретнат, красив почерк и му подаде лист хартия с номер. През цялото време не вдигна нито веднъж глава.

Лали погледна номера: 32407.

Пое бавно с потока мъже към други маси, където седяха други лагеристи в раирани дрехи и пришити зелени триъгълници, а край тях стояха обичайните есесовци. Виеше му се свят, от няколко дни не беше пил вода. Стресна се, когато някой дръпна рязко листа от ръката му. Един есесовец смъкна сакото му, разкъса ръкава на ризата и притисна лявата му ръка към масата. Лали гледаше смаяно как лагеристът татуира една след друга цифрите от номера върху кожата му. Закрепената в парче дърво игла се движеше бързо и болезнено. Накрая мъжът взе парцал, натопен в зелено мастило, и го втри грубо в раната.

Татуирането отне секунди, но Лали не помръдваше. Той стисна ръката си и се вторачи в номера. *Как е възможно да причиниш подобно нещо на човешко същество?* Запита се дали остатъкът от живота му, бил той къс или дълъг, ще бъде определян от този миг и от този странен номер: 32407.

От трансa го извади удар с приклад. Лали вдигна сакото си от земята и тръгна бавно, последва мъжете в голяма тухлена постройка с наредени край стените пейки. Помещението му напомни за гимнастическия салон в

пращкото училище, където бе спал в продължение на пет дни, преди да го качат на товарния влак.

– Събличайте се!

– По-бързо, по-бързо!

Есесовците излайваха заповеди, които повечето мъже не разбираха. Лали превеждаше на тия до себе си, а те предаваха думите му на останалите.

– Оставете дрехите си на пейките! Ще ги приберете, след като се изкъпете!

Мъжете започнаха да свалят панталони и ризи, сака и обувки, сгъваха мръсните си дрехи и ги подреждаха спретнато върху пейките.

При мисълта за вода Лали се ободри, но знаеше, че вероятно повече няма да види нито дрехите си, нито парите в тях.

Съблече се бавно, вече едва удържаше гнева си. От джоба на панталона извади кутийка кибрит, спомен от отминали удоволствия, и погледна крадешком най-близкия есесовец. Той гледаше в друга посока. Лали драсна клечката. Навярно за последен път правеше нещо по своя воля. Доближи клечката до подплатата на сакото си, покри го с панталона и бързо се присъедини към опашката за душове. След секунди чу вик зад гърба си: „Пожар!“. Обърна се, голите мъже се блъскаха и бутаха към вратата, бързаха да се отдалечат, а един есесовец се опитваше да потуши пламъците.

Лали още не беше стигнал до душове, трепереше. *Какво направих?* Дни наред бе съветвал всички около себе си да свеждат глава, да изпълняват заповедите, да не се противопоставят, а сега се беше опитал да подпали сградата! Много добре знаеше какво щеше да стане с него, ако някой го издадеше. Глупак! Глупак!

В помещението с душове се успокои, задиша дълбоко.

Стотици треперещи мъже стояха наредени един до друг, студената вода обливаше телата им. Те вдигаха глави и пиеха жадно от нея, макар че беше блудкава. Мнозина прикриваха смутено слабините си. Лали отми потта, мръсотията и вонята от тялото и косата си. Водата съскаше през тръбите и плющеше по пода. Когато я спряха, вратата към съблекалнята отново се отвори и всички без команда се върнаха там, дрехите им бяха изчезнали и бяха заменени от стари руски военни униформи.

– Преди да се облечете, ще бъдете подстригани! – провикна се един самодоволен есесовец. – Хайде, навън! По-бързо, по-бързо!

Мъжете отново се наредиха в колона по един. Пристъпваха към лагериста, който ги чакаше е машинка в ръка. Когато дойде ред на Лали, той седна на стола с изправен гръб и високо вдигната глава. Наблюдаваше как есесовците се разхождат напред-назад покрай редицата, удрят голите лагеристи с приклади, присмиват им се, нагрубяват ги. Той седеше с изправен гръб, не трепна, когато машинката се впи в скалпа му.

Грубо смушкване в гърба му подсказа, че стригането е приключило. Присъедини се към другите мъже, които търсеха дрехи и налъми с подходящ размер. Всичко налично беше мръсно, но той успя да намери налъми, които горе-долу му бяха по мярка. Надяваше се, че набързо избраната руска униформа също ще му стане. Щом се облече, излезе навън.

Свечеряваше се. Той крачеше под дъжда сред стотиците мъже, струваше му се, че никога няма да спрат. С мъка повдигаше краката си, едва газеше в гъстата кал. Но продължаваше упорито напред. Някои от мъжете залитаха, падаха на колене в калта. Есесовците ги биеха, за да станат. Ако затворниците нямаха сили да продължат, ги застрелваха.

Лали се опитваше да отлепи тежката, прогизнала униформа от кожата си. Грубият плат я жулеше и протъркваше, а миризмата на мокра вълна и мръсотия го пренесе обратно в конския вагон. Той вдигна глава към небето и отвори уста. Дъждът му се стори сладък, от дни не беше слагал залък в устата си, жаждата засилваше слабостта му и замъгляваше зрението му. Подложи шепи на дъжда, засърба лакомо. В далечината видя прожектори, които осветяваха голямо пространство. В подобното си на делириум състояние Лали реши, че това са фарове – проблясват, танцуват под дъжда, сочат пътя към дома. Зоват го: *Ела при мен! Тук ще намериш подслон, храна и топлина. Продължавай да вървиш.* Но когато мина през портала, на който този път нямаше никакъв надпис, той осъзна, че прожекторите не предлагат нищо, не обещават свобода в замяна на труд. Сияйният мираж изчезна. Лали беше в затвор.

Отвъд плаца лагерът се губеше в тъмнината. Над оградите бе опъната бодлива тел. По вишките стояха въоръжени пазачи. Върху оградата падна гръм. Явно по нея течеше ток. Гърмът не бе достатъчно силен да заглуши проехтения изстрел, още един мъж се свлече на земята.

– Пристигнахме.

Лали извърна глава и видя, че към него си пробива път Арон. Подгизнал и целият в кал. Но жив.

– Да, май това е новият ни дом. Да можеше да се видиш само!

– И ти! Същият си като мен! Какво ще стане сега? – попита като дете Арон.

* * *

Вървяха с потока от мъже, всеки показваше татуираната си ръка на есесовците, застанали пред постройките, и те записваха номерата в бележници. След грубо смушкване в гърба Лали и Арон се озоваха в блок 7, голяма барака с нарове, подредени на три етажа край едната стена. В бързината всички се препъваха, блъскаха се, за да си осигурят по-добро място за спане. Ако имаха късмет или бяха достатъчно груби, успяваха да си поделят нара с

още един-двама. Лали обаче не беше такъв късметлия. Двамата с Арон се покатериха на един от горните нарове, вече зает от двама други лагеристи. Тъй като не бяха яли от дни, не им беше останала много сила. Лали се сви колкото може по-удобно върху натъпкания със слама чувал, който служеше за дюшек. Притисна ръце към стомаха си, за да притъпи спазмите. Неколцина се провикнаха към пазачите:

- Гладни сме!
- Ще получите храна на сутринта – отвърна един есесовец.
- Дотогава ще умрем от глад – обади се някой от дъното на бараката.
- И най-последно ще намерим покой! – додаде глух глас.
- Превозиха ни като добитък, а сега ни посрещат със слама за вечеря! – пошегува се трети.

Разнесе се тих смях. Пазачът не реагира.

От дъното на спалното помещение се разнесе тихо: „Муууу!“.

Отново избухна смях. Тих, но истински. Пазачът не се намеси, не след дълго мъжете заспаха с къркореци стомаси.

* * *

Още беше тъмно, когато Лали се събуди, плакаше му се. Провря се между спящите мъже, слезе от нара и се измъкна навън, за да се облекчи зад бараката. Отнякъде се чуваха гласове, няколко души разговаряха на словашки и немски. Той с облекчение установи, че зад бараката има нещо като тоалетна, дълбока канавка, върху която бяха метнати дъски. Върху тях клечаха трима мъже и си приказваха. В полумрака се зададоха двама есесовци, пушеха, смееха се, пушките им висяха на гърбовете. Под бледата светлина на прожекторите сенките им изглеждаха зловещо, той не чуваше какво си говорят. Мехурът му беше пълен, но Лали още се колебаеше дали да се присъедини към мъжете върху дъските.

Изведнъж есесовците хвърлиха цигарите като по команда, вдигнаха пушките и откриха огън. Тримата, които клечаха върху канавката, паднаха в нея. Лали затаи дъх. Притисна гръб към стената на бараката, докато есесовците минаваха покрай него. Зърна профила на единия – момче, най-обикновен хлапак!

След миг те изчезваха в тъмнината, а Лали се закле пред себе си: *Ще оцелея и ще се измъкна от това място! Ще изляза като свободен човек! И ако има ад, ще се погрижа тези убийци да горят в него!* Мислите му се насочиха към семейството му в Кромпахи, надяваше се идването му тук да е спасило поне тях от подобна съдба.

Облекчи се и се върна на нара си.

– Стреляше се – обади се Арон. – Защо?

– Не видях.

Арон прехвърли крак през тялото на Лали и понечи да слезе.

– Къде отиваш?

– Да пикая.

Лали се пресегна и го стисна за ръката.

– Почакай!

– Защо?

– Чу изстрелите! – прошепна Лали. – Изчакай до сутринта.

Арон не каза нищо. Покатери се обратно на нара и легна, пъхнал свитите си в юмруци ръце между краката.

* * *

Баща му взе клиента от гарата. Метна скъпия кожен куфар на отсрещната седалка, докато елегантният господин Шайнберг се качваше във файтона. Откъде ли идваше? От Прага? Братислава? Или може би от Виена? Носеше моден вълнен костюм, а обувките му бяха лъснати до блясък. Усмихна се леко на файтонджията, който подвижна на коня. Както повечето хора, които бащата на Лали возеше, господин Шайнберг се прибираще у дома от важна делова среща. Лали искаше да е като него, а не като баща си.

Този път съпругата на господин Шайнберг не беше с мъжа си. Лали обичаше да оглежда госпожа Шайнберг и другите жени, които пътуваха с файтона на баща му, малките им ръце в бели ръкавици, елегантните им перлени обеци и огърлици. Харесваше красивите жени с хубави дрехи и бижута, които понякога придружаваха важните си съпрузи. Единствената полза от чиракуването при баща му беше, че можеше да се докосне до тях. Когато отваряше вратата на файтона на някоя дама и ѝ подаваше ръка да слезе, вдишваше парфюма ѝ и си мечтаеше за нейния живот.

ВТОРА ГЛАВА

– Излизайте! Хайде, всички въл!

Надуване на свирки и лай на кучета. Утрото беше ясно и слънчевите лъчи нахлуваха през вратата в бараката. Мъжете на наровете се надигнаха, смъкнаха се на земята и поеха бавно навъл. Спряха пред бараката. Никой нямаше сили да отиде по-далеч. Чакаха. Есесовците с крясъците и пронизителните свирки бяха изчезнали. Мъжете пристъпваха от крак на крак, разговаряха шепнешком помежду си. Обитателите на съседните бараки също бяха изкарани навъл. Какво ги очакваше сега?

Не след дълго към тях се приближиха есесовец и лагерист и всички се умълчаха. Никой от двамата не се представи. Лагеристът започна да извиква номера от един бележник. Есесовецът стоеше наблизко, потропваше нетърпеливо с крак, пошляпваше с палка по бедрото. На лагеристите им отне малко време, за да осъзнаят, че номерата съответстват на татуировката, която всеки носеше на лявата си ръка. Проверката приключи, две повиквания бяха останали без отговор.

– Ей, ти! – Мъжът, който извикваше номерата, посочи лагериста в края на редицата. – Иди да видиш дали вътре не е останал някой!

Затворникът го изглежда въпросително. Не го беше разбрал. Мъжът до него му преведе шепнешком и онзи бързо влезе в бараката. След малко се върна и вдигна два пръста на дясната си ръка: двама мъртви.

Есесовецът пристъпи напред. Заговори на немски. Затворниците вече се бяха научили да си държат устата затворена и зачакаха послушно, надявайки се, че някой ще преведе думите му. Лали разбра всичко.

– Ще получавате храна два пъти дневно. Сутрин и вечер. Ако оцелеете до вечерта. – Немецът замълча, на лицето му се изписа мрачна усмивка. – След закуска ще работите, ще продължите със строежа на лагера. Очакваме да пристигнат още много хора. – Сега усмивката му беше горда. – Изпълнявайте нарежданията на вашия капо и на отговорниците на строежа и ще доживеете до залез-слънце.

Разнесе се подрънкване на метал и лагеристите се обърнаха, към тях се приближаваха няколко затворници, понесли баки и тенекиени канчета. Закуска. Неколцина лагеристи се насочиха към тях, сякаш се канеха да предложат помощта си.

Който мръдне от мястото си, ще бъде застрелян! – излая есесовецът и вдигна пушката си. – Без предупреждение!

После си тръгна, а лагеристът, който бе направил проверката, се обърна към прегладнелите мъже.

– Чухте го – каза той на немски с полски акцент. – Аз съм вашият капо, вашият шеф. Стройте се в две редици. Който не се подчини, ще бъде наказан.

Мъжете се строиха, зашепнаха помежду си, питаха се дали някой е разбрал какво казва германецът. Лали обясни на най-близките до него и ги помоли да предадат нататък. Щеше да продължи да им превежда според силите си.

Когато му дойде редът, пое с благодарност тенекиеното канче, чието съдържание се разплиска върху грубите ръце, които му го подадоха. Той се дръпна настрани и заразглежда закуската си. Беше кафява и водниста, беше му трудно да определи миризмата ѝ. Не беше нито чай, нито кафе. Побоя се да не я повърне, ако я изпие на бавни глътки. Затвори очи, стисна с пръсти ноздрите си и я изля в гърлото наведнъж. Край него няколко души повръщаха.

Арон, който бе застанал наблизко, вдигна канчето си в шеговита наздравица.

– Имам парче картоф, а ти?

– Отдавна не съм ял толкова вкусно нещо!

– Никога ли не падаш духом? – зачуди се Арон.

– Попитай ме пак довечера – намигна му Лали. Върна празното канче на лагериста, който му го беше подал, и му благодари с бързо кимване и бегла усмивка.

Капотото се провикна:

– Стройте се, мързеливци! Работата не чака!

Лали предаде заповедта.

– Ще ме следвате – кресна капото – и ще изпълнявате нарежданията на бригадира! Веднага ще разбере, ако някой се скатава!

* * *

Лали и останалите се озоваха пред новострояща се барака, точно копие на тяхната. Тук вече имаше други лагеристи: дърводелци и зидари, всички се трудеха мълчаливо в установения ритъм на хора, свикнали да работят заедно.

– Ти. Да, ти! Качвай се на покрива! Ще работиш там!

Командата бе отправена към Лали. Той се огледа и видя стълба, която стигаше до покрива. Там бяха клекнали двама лагеристи, чакаха да получат керемидите, които им качваха периодично. Преместиха се, когато Лали се качи при тях. Покривът се състоеше само от дървени летви, върху които се нареждаха керемидите.

— Внимавай да не паднеш! – предупреди го единият работник на руски. – Стой до нас и гледай какво правим. Не е трудно, бързо ще му хванеш цаката.

– Аз съм Лали.

– После ще се запознаваме! – Двамата мъже се спогледаха. – Разбираш ли какво ти казвам?

– Да – отвърна Лали на руски. Работниците се усмихнаха.

Лали наблюдаваше как поемат подаваните им тежки керемиди. След малко се престраши и отиде при тях, започна да нарежда керемидите една до друга. Руснакът се оказа прав – работата не беше трудна. Не след дълго Лали поемаше и нареждаше керемидите като същински майстор. В топлия пролетен ден единствено спазмите в празния стомах му пречеха да поддържа темпа на по-опитните руснаци.

Минаха няколко часа, преди да им разрешат почивка. Лали понечи да тръгне към стълбата, но единият руснак го спря.

– По-добре остани тук, по-безопасно е. Тук не ни виждат.

Лали последва мъжете, които явно знаеха къде е най-доброто място за сядане и изтягане: ъгълът, където няколко яки греди подсилваха покрива.

– Откога сте тук? — попита ги Лали веднага щом се настаниха.

– Май станаха два месеца. След време им губиш бройката.

– Откъде идвате? Защо сте тук? Евреи ли сте?

– По-полека с въпросите! – Руснакът се ухили, а по-младият и по-едър работник поклати глава, новодошлият тепърва трябваше да свиква с порядките в лагера.

– Не сме евреи, руски войници сме. Отделихме се от отряда и швабите ни плениха. Сега ни карат да им работим. Ами ти? Евреин ли си?

– Да. Аз съм част от голяма група, доведоха ни вчера от Словакия. Всички сме евреи.

Руснаците се спогледаха. По-възрастният притвори очи и обърна лице към слънцето да се погрее, остави на по-младия да продължи разговора.

– Огледай се. Оттук се вижда добре колко много блокове се строят и колко много земя се разчиства.

Лали се повдигна на лакти и обгърна с очи ограденото обширно пространство. Блокове като този, на чийто покрив бе сега, се простираха докъдето поглед стига. Изведнъж го изпълни ужас. Не знаеше какво да каже, как да скрие тревогата си. Седна отново, извърна глава, отчаяно се мъчеше да се овладее. Не биваше да се доверява никому. Трябваше да внимава какво говори, да бъде предпазлив...

Мъжът го гледаше изпитателно. Подхвърли:

– Чух есесовците да се хвалят, че това ще е най-големият концентрационен лагер.

– Така ли? – Лали въздъхна. – Ами да се запознаем тогава, щом ще го строим заедно. Ти как се казваш?

– Андрей – отвърна руснакът. – А този голям мечок е Борис. Не е много приказлив.

– Тук приказките може да те убият – промърмори Борис и протегна ръка към Лали.

– Какви са хората тук? – попита Лали. – И какъв е тоя капо?

– Ти му кажи. – Борис се прозя.

– Ами има руски войници, но не са много, после са тия с различните триъгълници.

– Като зеления, който носи нашият капо? – досети се Лали.

Андрей се засмя.

– О, зелените са най-лошите, те са престъпници: убийци, изнасилвани и така нататък. От тях стават добри пазачи, защото са безжалостни. Някои са тук заради антинацистките си възгледи. Те носят червен триъгълник. Има и с черен, но не са много, те не издържат дълго. И накрая са тия като теб.

– Ние носим жълта звезда.

– Да, носите звезда. Вашето престъпление е, че сте евреи.

– Вие защо не носите нищо? – полюбопитства Лали.

Андрей сви рамене.

– Ние сме просто врагът.

Борис изсумтя.

– Подиграват ни се, като раздават униформите ни на лагеристите!

Есесовецът долу наду свирката и тримата отново се заловиха за работа.

* * *

Вечерта мъжете се събираха на малки групи в бараката, разговаряха, споделяха какво са научили, задаваха въпроси. Някои се усамотиха в дъното да се помолят. Шепотът им едва се чуваше. За какво се молеха – за напътствие, за отмъщение, за сила да се примирят с положението? На Лали му се струваше, че при липсата на равин всеки се моли за онова, което според него е най-важно. И реши, че така е редно. Движеше се между отделните групи, слушаше, но не се намесваше.

* * *

В края на първия работен ден Лали бе измъкнал от двамата руснаци всичко, което знаеха за лагера. През останалата част от седмицата следваше собствения си съвет: дръж главата си наведена, прави каквото ти наредят, никога не възразявай. В същото време наблюдаваше всички и всичко. Ако се съдеше по вида на еднаквите нови постройки, на германците им липсваше въображение. Когато можеше, слушаше разговорите и клюките на есесовците, които не знаеха, че ги разбира. Те го снабдяваха с единственото достъпно оръжие – информацията. Немците бяха наоколо през повечето

време от деня, подпираха се на стените, пушеха, следяха нещата с едно око. Подслушвайки ги, той научи, че комендантът на лагера Хьос е доста мързелив, почти не си показва носа навън, а условията в Аушвиц са по-добри от тези в Биркенау, където нямало цигари и бира.

Вниманието на Лали бе привлечено от група работници. Те се държаха настрана от другите, носеха цивилни дрехи и разговаряха с есесовците, без да се боят от тях. Той си постави за цел да разбере какви са. Други лагеристи пък не пипаха нищо, движеха се свободно из лагера по свои си работи. Такъв беше и капото му. *Как да се уредя като него?* Това щеше да му даде възможност да узнава какво става в лагера, какво са планове за Биркенау и – най-важното – за него самия.

* * *

Лали беше на покрива, нареждаше керемиди на слънцето, когато забеляза, че капото върви към строежа.

– Стига сте се помайвали, мързеливци! – подвижна Лали на другарите си. – Имаме още много работа!

Отговорникът се приближи и спря. Лали винаги го поздравяваше с леко кимане. Капото разговаряше с него на полски. Смяташе го за послушен лагерист, който няма да създава проблеми.

Капото погледна нагоре с лека усмивка и му махна да слезе от покрива. Лали пристъпи към него с наведена глава.

– Харесва ли ти работата на покрива? – попита отговорникът.

– Правя каквото ми наредят – отвърна Лали.

– Но всички искат по-лесен живот, нали?

Лали не отговори.

– Имам нужда от помощник – обясни дребничкият капо и подръпна разнищения ръкав на руската си куртка. Тя му беше прекалено голяма, беше я избрал нарочно, за да изглежда по-едър и по-силен. От устата му с леко раздалечени предни зъби се носеше воня на мърша. – Ще правиш каквото ти наредят. Ще ми носиш храната, ще ми чистиш ботушите, няма да се отделяш от мен. Изпълняваш ли всичко както трябва, ще ти облекча живота; иначе ще има последствия.

Лали застана до него, показвайки, че приема предложението му за работа. Чудеше се дали, като се превръща от строител в лакей, не сключва сделка с дявола.

* * *

В един слънчев, но не особено топъл пролетен ден Лали забеляза, че голям затворен камион продължава отвъд обичайното място за разтоварване на строителни материали и завива зад канцеларията. Досега Лали не се беше осмелявал да мине зад сградата, но любопитството му надделя. Той тръгна след камиона, придавайки си нехаен вид. Надникна зад ъгъла. Камионът спря до нещо като затворническа камионетка с обковани с ламарини прозорци. Лали видя как от камиона свалиха голи мъже и ги поведоха към камионетката. Някои влизаха доброволно. Онези, които се съпротивляваха, получаваха удари с приклад. Лагеристи влачеха изпадналите си в безсъзнание другари.

Камионетката се напълни, последните мъже едва се задържаха на стъпалата, голите им задници стърчаха от вратата. Есесовците ги притискаха с две ръце, за да ги натъпчат вътре. После вратите се захлопнаха. Един офицер обиколи камионетката, почуквайки по ламарините, явно проверяваше дали всичко е наред. Пъргав есесовец се покатери върху камионетката с метална кутия в ръка. Лали наблюдаваше как немецът отваря малък люк и изсипва съдържанието на кутията. После захлопна капака на люка и го залости. Камионетката се затресе силно, разнесоха се приглушени викове.

Лали се свлече на колене и повърна. Седеше замаян в калта, докато писъците заглъхнаха.

Когато камионетката спря да се поклаща и вече не се чуваше нищо, вратите се отвориха. Отвътре паднаха няколко тела.

Иззад канцеларията се зададе група лагеристи. Камионът даде на заден и мъжете се заеха да прехвърлят в него телата, олюлявайки се под тежестта им. Лали не можеше да проумее това, на което беше станал свидетел. Надигна се немощно, имаше чувство, че е попаднал в ада.

На следващата сутрин не можа да стане. Целият гореше.

* * *

Изминаха седем дни, преди да дойде в съзнание. Някой сипваше внимателно вода в устата му. Усети върху челото си хладен влажен парцал.

– Пий, момче. По-полека, не толкова бързо...

Лали отвори очи и видя непознат по-възрастен мъж, който се беше надвесил над него. Надигна се, подпирайки се на лакти, непознатият му помогна да седне. Огледа се объркано наоколо. Кой ден беше? Къде се намираше?

– Чистият въздух ще ти дойде добре.

Мъжът го подхвана за лакътя и го изведе навън, денят беше ведър, безоблачен и Лали потрепери при спомена за предишния подобен ден. Зави

му се свят и се олюля. Непознатият го подкрепи, поведе го към купчина дърва наблизко.

Щом седнаха, повдигна ръкава му и посочи татуирания номер.

– Казвам се Пипò. Аз съм татуировчикът. Харесва ли ти как съм се справил?

– Татуировчикът? – повтори глухо Лали. – Ти си татуирал номера на ръката ми, така ли?

Пипò сви рамене, погледна го право в очите.

– Нямах избор.

Лали поклати глава.

– Едва ли бих избрал тоя номер за първата си татуировка.

– Какво щеше да избереш? – попита го Пипò.

Лали се усмихна многозначително.

– Как се казва?

– Любимата ми? Не знам. Още не сме се запознали.

Пипò се изкикоти. Двамата мъже седяха, потънали в приятно мълчание. Лали проследи с пръст цифрите, татуирани на ръката му.

– Какъв е акцентът ти? – любопитства той.

– Французин съм – отвърна Пипò.

– От какво бях болен? – попита го Лали.

– Тиф. Беше с единия крак в гроба.

Лали потрепери.

– Тогава защо седя тук с теб?

– Минавах покрай вашата барака тъкмо когато изхвърляха тялото ти върху колата с мъртвите и умиращите. Един млад мъж умоляваше есесовеца да те остави, кълнеше се, че ще се грижи за теб. Успя да те избута от колата и започна да те влачи обратно към бараката. Отидох и му помогнах.

– Преди колко време беше това?

– Седем-осем дни. Мъжете от твоята барака се грижеха за теб нощем. Аз идвах през деня, когато бях свободен. Как се чувстваш?

– Добре съм. Не знам какво да кажа, как да ти благодаря.

– Благодари на онзи, който те избута от колата. Неговият кураж те изтръгна от лапите на смъртта.

– Ще го направя, щом разбера кой е. Ти знаеш ли?

– Не. Съжалявам. Не се запознахме.

Лали притвори очи и вдигна лице към слънцето. То го сгриваше, даваше му сила, желание да продължи напред. Изпъна отпуснатите си рамене и отново се изпълни с решимост. Все още беше жив. Изправи се на треперещите си крака, протегна се, опита да вдъхне нов живот на изтощеното си тяло, което се нуждаеше от почивка и питателна храна.

– Седни, още си много слаб.

Лали се подчини, без да се противи. Но сега гърбът му беше по-изправен, гласът му – по-твърд. Той се усмихна на Пипò. Предишният Лали се беше завърнал, беше гладен не само за храна, а и за информация.

– Виждам, че носиш червена звезда – подхвърли той.

– А, да. Бях университетски преподавател в Париж, но много приказвах.

– Какво преподаваше?

– Икономика.

– И заради нея се озова тук? Как?

– Е, Лали, човек, който чете лекции за данъчно облагане и лихвени проценти, не може да не се забърка в политиката. Отначало тя ти помага да разбереш света, после преставаш да го разбираш, а накрая се озоваваш в концентрационен лагер. Същото важи и за религията.

– Ще се върнеш ли към предишния си живот, когато излезеш оттук?

– Голям оптимист си! Кой знае какво ме очаква, теб също.

– Не разполагаме с кристална топка, нали?

– Така е.

Пипò се наведе по-близо, за да може Лали да го чуе през шума от строежа, кучешкия лай и крясъците на пазачите.

– Силен си физически, но дали и психиката ти е толкова издръжлива?

Лали го погледна в очите.

– Не се предавам лесно!

– В мястото, в което се намираме, силата ти може да се окаже слабост. Тук чарът и усмивките лесно ще те вкарат в беля.

– Ще оцелея!

– Е, аз мога да ти помогна да го направиш.

– Имаш високопоставени приятели?

Пипò се разсмя и потупа Лали по гърба.

– Не! Нямам високопоставени приятели. Казах ти, аз съм татуировчикът. И знам, че много скоро броят на лагеристите ще се увеличи.

Двамата продължиха да седят мълчаливо. От известно време една мисъл занимаваше Лали. Някъде някой вземаше решения, даваше номера на хората и той се питаше къде и как става това. *Как решават кои да дойде тук? На какво основават решенията си? Раса, религия или политика?*

– Харесвам те, Лали. В теб има сила, която дори болестта не успя да сломи. Тя ти помогна да стигнеш дотук, да седиш до мен сега.

Лали чу думите, но не разбра какво точно се опитваше да му каже Пипò. В лагера умираха хора всеки ден, всеки час, всяка минута.

– Искаш ли да работиш с мен? – прекъсна мрачните му мисли Пипò. – Или предпочиташ постоянно да ти нареждат?

– Така оцелявам.

– Тогава приеми предложението ми.

– Искаш да татуирам другите?
– Все някой трябва да го върши.
– Не мисля, че ще мога. Да бележа хората, да ги наранявам... Знаеш ли колко боли?

Пипò дръпна нагоре ръкава си и показа собствения си номер.

– Боли адски. Но ако не приемеш работата, ще я вземе някой, който няма твоето сърце, и ще наранява хората повече.

– Работата ми за капото не е същото като да обезобразяваш невинни лагеристи.

Настъпи продължителна тишина. Лали отново изпадна в плен на мрачните си мисли: *Дали тези, които вземат решенията, имат семейство, съпруги, деца, родители?*

Не е възможно.

– Повтаряй си го колкото щеш, но в момента си нацистка марионетка. Няма значение дали си с мен, изпълняваш нарежданията на капото, или строиш бараки – пак работиш за тях.

– Умееш да убеждаваш.

– Тогава?

– Приемам. Ще работя за теб, ако успееш да го уредиш.

– Не за мен. С мен. Но трябва да работиш бързо и добре и да си кротуваш.

– Съгласен.

Пипò стана да си върви. Лали го хвана за ръкава.

– Пипò, защо избра мен?

– Видях как изнемощял от глад млад мъж рискува живота си за теб. Реших, че си човек, който заслужава да бъде спасен. Утре рано ще дойда да те взема. Сега си почивай.

* * *

Същата вечер, когато затворниците от неговата барака се прибраха, Лали забеляза, че Арон го няма. Попита двамата лагеристи, с които спеше на един нар, какво му се е случило, откога го няма.

– От седмица – отговори единият от тях.

Стомахът на Лали се сви.

– Капотото не можа да те намери – продължи мъжът. – Арон му каза, че си болен, но после се изплаши, че капотото отново ще те хвърли в колата с мъртвите, и го излъга, че си умрял.

– И той разбра?

– Не. – Мъжът се прозя, беше капнал от умора. – Но толкова се ядоса, че отведе Арон.

Лали едва сдържа сълзите си.

Вторият му другар по нар се облегна на лакът.

– Ти му беше завъртял главата с приказките си. Казваше, че иска да спаси „поне един“.

– „Който спаси един, спасява целия свят“ – цитира целия стих Лали.

Известно време мъжете мълчаха. Лали се загледа в тавана, премигна, за да пропъди сълзите си. Арон не беше нито първият, нито последният, който щеше да умре тук.

– Благодаря ви – каза тихо.

Опитахме се да продължим започнатото от Арон, да видим дали ще успеем да спасим поне един.

– Редувахме се – обади се от долния нар младо момче, – носехме незабелязано вода в бараката и ти давахме от хляба си, пъхахме го насила в устата ти.

Друг затворник продължи с обясненията. Надигна се отдолу, изпит, с бледосини очи и равен глас, но изпълнен с желание да разкаже своята част от историята.

– Преоблякохме те с по-чисти дрехи. Взехме ги от един лагерист, който беше умрял през нощта.

Лали вече не можеше да сдържа сълзите си и те се застинаха по хлътналите му бузи.

– Не мога да...

Не можеше да направи друго, освен да им благодари. Знаеше, че има дълг, който не би могъл да изплати никога.

Заспа под тъжния напев на еврейски молитви, част от лагерниците все още се държаха за вратата си.

* * *

На следващата сутрин стоеше на опашката за закуска, когато към него се приближи Пипò, хвана го мълчаливо за ръката и го поведе към плаца пред канцеларията. Там камиони се освобождаваха от човешкия си товар. На Лали му се стори, че е попаднал на сцена от класическа трагедия. Някои герои му бяха познати, но повечето бяха нови, репликите им още не бяха написани, ролите им не бяха разпределени. Досегашният му житейски опит не му помагаше да проумее случващото си. Спомняше си смътно, че вече е бил тук и преди. Но не като наблюдател, а като участник. *Каква е ролята ми сега?* Притвори очи и си представи, че е предишният Лали, погледна мислено към лявата си ръка. На нея нямаше номер. Отвори очи и се взря в татуировката на истинската си лява ръка, отново отпрати поглед към сцената пред себе си.

В обширното пространство се тъпяха стотици нови лагеристи. Момчета, млади мъже със застинали от ужас лица. Държаха се един за друг. Обгръщаха

с ръце телата си. Есесовци и кучета ги подкарваха като агнета на заколение. Затворниците се подчиняваха. Днес щеше да се реши дали ще живеят, или ще умрат. Лали се закова намясто, вече не следваше Пипò. Татуировчикът се върна и го затегли към малки маси, на които имаше инструменти за татуиране. Мъжете, минали подбора, се строяваха в редица пред тях. Щяха да бъдат белязани със своя номер. Останалите новопристигнали – възрастни, по-слаби, без определени умения – бяха обречени.

Проехтя изстрел. Мъжете трепнаха. Някой падна. Лали се завъртя да погледне, но Пипò го дръпна да се обърне отново напред.

Към двамата се насочиха няколко есесовци, зад тях вървеше офицер. Около петдесетгодишен, с изпънат гръб, в безупречна униформа, с нахлупена като по устав фуражка. *Прилича на манекен*, помисли си Лали.

Офицерът спря пред тях. Пипò пристъпи напред и го поздрави с наведена глава.

– Обершарфюрер Хустек, този лагерист ще ми помага. – Посочи към Лали, който стоеше зад него.

Хустек се обърна към Лали.

Пипò продължи:

– Мисля, че бързо ще усвои работата.

Студените очи на Хустек се впиха в Лали, есесовецът му направи знак с пръст да пристъпи напред.

– Какви езици говориш?

– Словашки, немски, руски, френски, унгарски и малко полски – отвърна Лали, гледайки го в очите.

– Хм.

След като Хустек се отдалечи, Лали се наведе към Пипò и подхвърли:

– Не е много приказлив. Това означава ли, че получавам работата?

Пипò му отговори тихо, но в гласа и очите му пламтеше гняв:

– Не го подценявай! Дръж се смирено, иначе ще се простиш с живота! Следващия път, когато те попита нещо, не вдигай очи по-високо от ботушите му!

– Съжалявам – промърмори Лали. – Няма да се повтори.

Кога ще се науча?

ТРЕТА ГЛАВА

Юни 1942 година

Лали не искаше да се събуди от хубавия сън, заради който устните му се бяха разтворили в усмивка. *Остани, остани, само още малко, моля те...*

Той обича да общува с всякакви хора, но най-вече с жени. Намира, че всички са красиви, независимо от възрастта им, външността им или как са облечени. Обича да се разхожда из дамския отдел на магазина, където работи. Флиртува с младите, а и с по-възрастните жени, които обслужват щандовете.

Чува, че голямата врата към отдела се отваря. Поглежда и вижда една жена, която влиза бързо. Зад нея на вратата застават двама словашки войници, не я следват. Той се приближава с широка усмивка.

– Всичко е наред – успокоява я. – Тук сте в безопасност.

Жената приема ръката му и той я повежда към щанд, пълен със скъпи парфюми. Оглежда няколко, спира се на един и ѝ го показва. Тя изпъва кокетно врат. Лали пръсва леко от двете страни на шията ѝ. Жената завърта глава, очите им се срещат. Тя подава китките си и той пръсва леко и тях. Жената поднася едната китка към носа си, притваря очи и вдишва леко. Протяга ръка към Лали. Той я вдига нежно към лицето си, вдишва упойващата смес от парфюм и младост.

– Да. Подхожда ви.

– Ще го взема.

Лали подава шишенцето на продавачката, която започва да го увива.

– Искате ли още нещо? – пита той.

Пред погледа му бързо преминават лица, край него танцуват усмихнати млади жени, щастливи, наслаждаващи се на живота. Лали държи ръката на младата дама, която е обслужил в своя отдел. Сънят му се е преместил другаде. Двамата с жената влизат в луксозен ресторант, осветен от малки стенни аплици. Върху всяка от масите, застлани с тежки жакардови покривки, гори свещ. По стените играят отблясъци от скъпи бижута. Подрънкването на сребърни прибори върху фин порцелан се омекотява от приятните звуци на струнен квартет, смътно очертаващ се в един от ъглите. Оберкелнерът ги поздравява топло, взема палтото от дамата и ги повежда към една маса. Когато седат, сервитьорът показва на Лали бутилка вино. Без да сваля очи от дамата, той кимва и бутилката е отворена, а съдържанието ѝ – налято в чашите. Двамата посягат към тях. Вдигат ги, без да откъсват очи един от друг, и отпиват. Сънят му отново скача напред. Всеки момент ще се събуди. *Не!* Сега рови в гардероба си, избира костюм, риза, погледът му се

спира ту върху една вратовръзка, ту върху друга, най-сетне намира подходящата и ѝ връзва идеален възел. Обува лъснатите си до блясък обувки. От нощното шкафче взема ключовете и портфейла, навежда се и отмята палав кичур от лицето на спящата си приятелка, целува я леко по челото. Тя се размърдва и му се усмихва. Прошепва дрезгаво: „Довечера...“.

* * *

Изстрели от пушка прекъснаха съня му. Мъжете на нара го изритаха уплашено. Той се надигна бавно, все още завладян от спомена за топлото ѝ тяло, и се строи последен за проверка. Пропусна да отговори, когато извикаха номера му, и лагеристът до него го побутна.

– Какво ти е?

– Нищо... всичко. Това място.

– Същото е като вчера. И утре ще бъде същото. Ти ме научи на това. Какво се промени?

– Прав си – същото е, да. Просто... сънувах момиче, което познавах някога, в друг един живот.

– Как ѝ е името?

– Не си спомням. Няма значение.

– Значи, не си бил влюбен в нея?

– Обичах ги всичките, но никоя не плени сърцето ми. Разбираш ли?

– Не. На мен ми е достатъчно едно момиче, което да обичам и с което да прекарам остатъка от живота си.

* * *

Няколко дни подред валя, но тази сутрин слънцето правеше плахи опити да огрее мрачния плац в Биркенау, докато Лали и Пипò се приготвяха за работа. Имаха две маси, шишета с мастило, много игли.

– Готов ли си, Лали? Ето ги, идват.

Лали вдигна поглед и с изумление видя десетина млади жени, водени от есесовци. Знаеше, че в Аушвиц има момичета, но досега не беше виждал жени в Биркенау.

– Днес е малко по-различно, Лали, местят тук част от момичетата в Аушвиц, а номерата на някои са избледнели.

– Какво?

– Удряли са номерата им с печат и те са започнали да се изтъркват. Трябва да ги татуираме. Не се отнасяй, Лали, просто си върши работата!

– Не мога!

– Върши си работата, Лали! Не говори с тях! Не прави глупости!

Редицата от млади момичета се беше извила като змия, краят ѝ не се виждаше.

– Не мога да го направя! Не можем да го направим, Пипò!

– Напротив, можеш! Трябва! Иначе някой друг ще заеме мястото ти и аз ще съм те спасил напразно. Просто си върши работата, Лали!

Пипò срещна спокойно погледа му. Дълбоко в костите на Лали пропълзях страх. Приятелят му беше прав. Не се ли подчини, рискува да умре.

Лали се зае с „работата“. Стараеше се да не вдига поглед. Посегна към листчето, което му подадоха. Трябваше да прехвърли четирите цифри върху ръката на момичето. Там вече имаше номер, но беше избледнял. Лали заби иглата в плътта, първата цифра беше 4, стараеше се да я изпише колкото е възможно по-безболезнено. Бликна кръв. Иглата обаче не беше проникнала достатъчно дълбоко, трябваше да повтори. Младата жена не трепна, макар Лали да съзнаваше, че ѝ причинява силна болка. Всички бяха предупредени — *не казвай нищо, не прави нищо*. Той избърса кръвта и втри в раната зелено мастило.

– Побързай! – шепнешком го подкани Пипò.

Лали се бавеше прекалено много. Да татуираш мъже, е едно, но да оскверняваш телата на млади момичета, беше кощунство. Вдигна глава за момент, покрай редицата момичета бавно вървеше мъж в бяла престилка. От време на време спираше и оглеждаше тялото и лицето на някоя премаляла от страх млада жена. Накрая стигна до него. Докато Лали държеше нежно ръката на момичето, мъжът хвана лицето ѝ и грубо го завъртя. Лали надникна в изплашените очи. Устните помръдваха, младата жена всеки момент щеше да каже нещо. Лали я стисна за лакътя. Тя го погледна и той прошепна: *Шии!* Мъжът в бялата престилка я пусна и се отдалечи.

– Справи се чудесно – каза тихо Лали и продължи с татуирането на останалите три цифри – 562. Когато свърши, задържа ръката ѝ малко по-дълго от необходимото и отново я погледна в очите. Усмихна ѝ се едва-едва. В отговор устните ѝ съвсем леко се разтвориха, но в очите ѝ проблесна игриво пламъче. Щом погледна в тях, сърцето му сякаш едновременно спря и заби за първи път, затуптя бясно в гърдите, като че ли искаше да изскочи оттам. Лали сведе поглед, земята под краката му се залюля. Подадоха му следващия лист хартия.

– Побързай, Лали! – чу настоятелния шепот на Пипò.

Когато пак погледна нагоре, нея вече я нямаше.

* * *

Няколко седмици по-късно Лали се яви на работа както обикновено. Масата и инструментите бяха изкарани отвън, той се оглеждаше притеснено

за Пипò. Пред него се бяха подредили много мъже. Стресна се от приближаването на обершарфюрер Хустек, придружаваше го млад есесовец. Лали наведе глава, припомни си думите на Пипò: „Не го подценявай“.

– Днес ще работиш сам – промърмори Хустек. Той подмина и Лали подвикна тихо след него:

– Къде е Пипò?

Хустек спря, извърна глава и го погледна ядосано. Сърцето на Лали прескочи.

– Сега ти си татуировчикът. – Обершарфюрерът се обърна към есесовеца. – А ти ще отговаряш за него.

Щом Хустек се отдалечи, офицерът вдигна пушката си и я насочи към Лали. Лали отвърна на погледа му, взря се в черните очи на мършавия хлапак с жестока усмивка. Накрая сведе глава. *Пипò, каза ми, че тази работа може да спаси живота ми. Но какво е станало с теб?*

– Май службата ми сега зависи от теб! – изръмжа офицерът. – Какво ще кажеш по въпроса?

– Ще внимавам.

– Ще внимаваш, значи! Не искам да внимаваш, а да ме слушаш!

– Тъй вярно.

– В кой блок си?

– Седми.

– Когато свършиш тук, ще ти покажа стаята ти в една от новите бараки. От сега нататък ще живееш там.

– Добре съм си в моя блок.

– Стига глупости! Сега си главният татуировчик, ще ти е нужна закрила. Вече работиш за политическия отдел на 88. Сега май аз трябва да се страхувам от теб. – Пак същата подигравателна усмивка.

Оцелял след дръзкия си въпрос към Хустек, Лали продължи да предизвиква късмета си.

– Работата ще върви много по-бързо, ако имам помощник.

Есесовецът се приближи, изгледа го презрително от главата до петите.

– Какво каза?

– Ако доведете някого да ми помага, работата ще върви по-бързо и шефът ви ще остане доволен.

Есесовецът се обърна и тръгна покрай редицата от млади мъже, чакащи да ги татуират. Всички освен един стояха с наведени глави. Лали се изплаши за момчето, което отвърна на погледа на офицера, и се изненада, когато той го хвана за лакътя и го изправи пред него.

– Ето ти помощник! Татуирай първо него!

Лали взе листа хартия от младия мъж и бързо татуира номера.

– Как се казваш?

– Леон.

– Леон, аз съм Лали, главният татуировчик – представи се той, гласът му беше твърд като този на Пипò. – Сега застани до мен и гледай какво правя. От утре ще работиш тук, ще ми бъдеш помощник. Това може да спаси живота ти.

* * *

Слънцето беше залязло, когато и последният лагерист бе татуиран и подкаран към новия си дом. Пазачът на Лали (името му беше Барецки) през цялото време се беше навъртал наоколо. Сега се приближи и му нареди:

– Заведи помощника си в твоята барака и после се върни тук!

Лали тръгна с Леон към барака 7.

– Утре сутринта ще дойда да те взема, чакай ме пред бараката. Ако капото те попита защо не отиваш с другите на строежа, кажи му, че сега работиш за татуировчика.

* * *

Когато Лали се върна при Барецки, инструментите му вече бяха прибрани в кожена чанта, а масата беше сгъната. Есесовецът стоеше и го чакаше.

– Отнеси ги в новата си стая. Всяка сутрин ще ходиш в канцеларията за материали и за да ти кажат къде ще работиш през деня.

– Ще получа ли материали и маса и за Леон?

– За кого?

– За помощника ми.

– Кажи в канцеларията и ще получиш каквото ти трябва.

Есесовецът поведе Лали към новите бараки. Много от тях бяха недовършени и Лали потръпна от призрачната тишина. В една от готовите Барецки му показа малка стая, разположена непосредствено до вратата.

– Ще спиш тук – заяви той.

Лали остави чантата с инструментите върху твърдия под и огледа стаичката. Приятелите от бараката вече му липсваха.

От Барецки научи, че сега щеше да взема храната си от място близо до канцеларията. Тъй като беше татуировчик имаше право на допълнителни дажби. Упътиха се към вечерята и есесовецът обясни:

– Искаме работниците ни да имат достатъчно сили. – Направи знак на Лали да се нареди на опашката за вечеря. – Възползвай се.

Лали получи черпак рядка супа и парче хляб. Изгълта ги и се нагани да си върви.

– Има и допълнително, ако искаш – осведоми го равнодушен глас.

Лали си взе още едно парче хляб, погледна към лагеристите наоколо, които се хранеха мълчаливо, не разговаряха помежду си, само се споглеждаха крадешком. Недоверието и страхът бяха очевидни. Той скри комата в ръкава си и се отправи към барака 7. На влизане кимна на капото, той, изглежда, беше осведомен, че Лали вече няма да е под негова команда. Вътре Лали отвърна на поздравите на лагеристите, с които бе споделял бараката, споделял бе страховете и мечтите си за друг живот. Когато стигна до стария си нар, видя, че на него седи Леон. Лали се взря в лицето на младия мъж. В големите му сини очи се четяха доброта и честност.

– Ела за малко отвън.

Леон се смъкна от нара и тръгна след него. Всички очи бяха вперени в тях. Лали зави зад бараката, извади комата сух хляб от ръкава си и го подаде на момчето, което му се нахвърли лакомо. Благодарни на Лали чак след като го изгълта.

– Знаех, че сигурно си пропуснал вечерята. Вече ми дават допълнителни дажби. Когато мога, ще ги деля с теб и другите от бараката. Сега се връщай вътре. Кажи им, че съм те изкарал навън, за да ти се скарам.

– Не искаш ли да знаят, че получаващ допълнителни дажби?

– Не. Нека първо видя как ще тръгнат нещата. Не мога да помогна на всички наведнъж и не искам да им давам повод за разправии.

Лали гледаше как Леон се прибира в бараката, изпълваха го смесени чувства. *Трябва ли да ме е страх заради привилегиите, с които ще се ползвам сега? Защо ми е мъчно, че вече няма да бъда на старата си работа, макар че тя беше опасна?* Потъна в сенките на недовършените постройките. Беше сам. Тази нощ спа спокойно за първи път от месеци. Не се притесняваше, че ще ритне някого, че ще го избутат. Чувстваше се като цар, беше истински лукс, че разполага със собствено легло. Но също като царя и той трябваше да е нащрек за мотивите на хората, които искат да се сприятелят с него. *Няма ли да ми завиждат? Няма ли да поискат да ми вземат работата? Не рискувам ли да ме обвинят несправедливо за нещо?* Виждал беше последиците от алчността и недоверието. Повечето затворници смятаха, че ако броят им намалее, ще има повече храна. Храната беше по-ценна от парите. Тя те поддържаше жив. Даваше ти сили да изпълняваш каквото ти наредят. Помагаше ти да преживееш още един ден. Без нея човек скоро преставаше да се бори. Заради новата му работа щеше да му е още по-трудно да оцелее. Сигурен беше, че когато на тръгване мина покрай грохналите от работа мъже в бараката, чу някого да прошепва след него: „Колаборационист!“.

* * *

На следващата сутрин Лали чакаше с Леон пред канцеларията. Барецки пристигна и остана доволен, че са дошли по-рано. Лали държеше кожената си чанта, масата стоеше на земята до него. Барецки нареди на Леон да почака и каза на Лали да го последва вътре. Лали огледа широкото фоайе. От него тръгваха няколко коридора с безброй стаички, напомнящи на кабинети. Зад голямото бюро, изпълняващо ролята на гише, имаше няколко редици помалки, на които млади момичета работеха усърдно – попълваха картотеки, преписваха книжа. Барецки се обърна към един есесовец.

– Това е новият татуировчик.

Отново каза на Лали да идва тук всеки ден, за да получава материали и инструкции. Лали помоли за допълнителна маса и още инструменти за чакащия го отвън помощник. Молбата му беше изпълнена без коментар. Той въздъхна облекчено. Спасил беше поне един човек от тежък труд. Помисли си за Пипò и мълчаливо му благодари. Взе масата и напъха допълнителните материали в чантата си. Когато се обърна да си върви, жената от гишето се провиква подире му:

– Винаги носи чантата със себе си и ако някой те попита, отговаряй, че си от Politische Ableitung, така няма да те закачат. Вечер ни връщай списъка с номерата, но с чантата не се разделяй никога.

Зад него Барецки изсумтя:

– Вярно е, че с чантата ще си в безопасност, но не и от мен! Ако оплескаш нещо и ми създадеш неприятности, нищо няма да те спаси! – Посегна към кобура на пистолета и го откопча. Закопча го. Откопча го. Закопча го. Дишаше тежко.

Лали постъпи умно – сведе поглед и излезе навън.

* * *

Конвоите пристигаха в Аушвиц-Биркенау по всяко време на деня и нощта. Не беше необичайно Лали и Леон да работят без почивка. В подобни дни Барецки показваше най-неприятната си страна. Крещеше им, обиждаше и биеше Леон, обвиняваше го, че заради мързела му не може да се наспи. Лали бързо се научи, че лошото отношение се влошава още повече, ако се опитва да го предотврати.

Една нощ в Аушвиц, след като бяха работили до малките часове, Барецки тръгна да се прибира, преди Лали и Леон да са готови да го последват. След малко се върна, на лицето му беше изписано колебание.

– О, по дяволите, приберете се сами в Биркенау! Тази нощ ще спя тук. Само се върнете утре в осем.

– Как ще разберем колко е часът? – попита Лали.

– Не ме интересува как, утре ви искам пак тук! И да не сте посмели да избягате! Лично ще ви преследвам, а после ще ви пръсна мозъците!

Той се отдалечи с олюляване.

– Какво ще правим? – попита Леон.

– Каквото ни нареди. Хайде, ще те събудя навреме за работа.

– Грохнал съм! Не може ли да останем тук?

– Не. Ако не те видят в бараката утре сутринта, ще започнат да те търсят. Хайде, да вървим.

* * *

Лали стана по изгрев и двамата с Леон поеха към Аушвиц по дългия четири километра черен път. Варейки се появи около час по-късно. Явно не си беше легнал веднага, а бе продължил да пие. Когато дъхът му вонеше, беше още по-раздразнителен.

– Хайде, размърдайте се! – кресна той.

Не се виждаха нови лагеристи и Лали попита неохотно:

– Накъде?

– Обратно в Биркенау! Последният конвой е откаран там.

* * *

Докато тримата изминаваха отново четирите километра до Биркенау, Леон се препъна и падна – умората и недостигът на храна си казваха думата. Изправи се с мъка. Барецки забави крачка, уж да го изчака. Но щом младият мъж се приближи, му подложи крак. Още няколко пъти го повтори. Движението, както и удоволствието, което изпитваше от издевателството над Леон, изглежда, му помогнаха да изтрезнее. Всеки път наблюдаваше каква е реакцията на Лали. Той мълчеше.

Щом пристигнаха в Биркенау, Лали с изненада видя, че Хустек подбира кой да бъде изпратен при Лали и Леон. Започнаха работа, а Барецки крачеше напред-назад покрай редицата от млади мъже, придавайки си зает вид. Един от мъжете изохка силно, докато Леон прехвърляше номера върху ръката му, и той се стресна. Изпусна иглата за татуиране. Когато се наведе да я вдигне, Барецки го удари с приклада по гърба и той падна по лице в калта. Есесовецът го затисна с ботуша си.

– Ще свършим по-бързо, ако му позволиш да стане и да продължи работата си – обади се предпазливо Лали, докато Леон пъшкеше под ботуша на Барецки.

Хустек се приближи и измърмори нещо на Барецки. Есесовецът натисна за последно тялото на Леон към земята с кисела усмивка.

– Аз съм просто един скромен слуга на 88, татуировчико. Докато ти си под закрилата на политическия отдел, а той отговаря единствено пред Берлин. Имаш късмет, че французинът те представи на Хустек и му каза какъв умник си и колко много езици знаеш.

Лали не искаше да рискува с отговор, затова продължи да работи мълчаливо. Леон се надигна, целият беше в кал и кашляше.

– Е, татуировчико – продължи Барецки, противната му усмивка се беше завърнала. – Какво ще кажеш да станем приятели?

* * *

Едно от преимуществата да си татуировчик, беше, че Лали знаеше коя дата е. Написана бе на книжата, които му даваха всяка сутрин и които той връщаше вечер. Разбираше я не само от документите. Неделята беше единственият ден от седмицата, когато лагеристите не бяха принудени да работят, и прекарваха деня в разходки из плаца или се събираха на групички край бараките.

Беше неделя, когато я видя. Веднага я разпозна. Вървяха един срещу друг, Лали беше сам, а тя – с група момичета, всички с обръснати глави, всички облечени в едни и същи груби дрехи. Нищо не я отличавахе от останалите освен очите – тия нейни очи! Черни, не, кафяви. Най-тъмнокафявите, които бе виждал. За втори път двамата надникнаха в душите си. Сърцето на Лали се разтуптя. Продължиха да се взират един в друг.

– Татуировчико! – Барецки постави ръка върху рамото му и го изтръгна от унеса.

Мъжете наоколо се отдалечиха, не искаха да бъдат близо до есесовеца. Момичетата се разпръснаха, оставиха приятелката си, която не отделяше поглед от Лали.

Очите на Барецки се местеха от единия към другия, никой не помръдваше. Есесовецът се усмихна многозначително. Една от приятелките на момичето се приближи смело и я затегли обратно към останалите.

– Бива си я! – отбеляза Барецки, докато с Лали се отдалечаваха.

Лали не каза нищо, мъчеше се да овладее омразата си към него.

– Искаш ли да се запознаеш с нея?

Лали отново не отговори.

– Пиши ѝ, кажи ѝ, че я харесваш.

За толкова глупав ли ме мисли?

– Ще ти намеря лист и молив и ще отнеса писмото. Какво ще кажеш? Знаеш ли ѝ името?

4562.

Лали се направи, че не го е чул. Наясно беше, че наказанието за лагерист, хванат с писалка или хартия, е смърт. Той смени темата.

– Къде отиваме?

– В Аушвиц. Хер докторът се нуждае от още пациенти.

По гърба на Лали полазиха тръпки. Спомни си облечения в бяла престилка мъж, косматите му ръце върху красивото лице на младото момиче. Не помнеше да се е притеснявал толкова от някой лекар.

– Но днес е неделя.

Барецки се изсмя пискливо.

– Значи, мислиш, че понеже другите не работят в неделя, и ти можеш да се измъкнеш? Искаш ли да го обсъдим с хер доктора, а? – По гърба на Лали отново полазиха тръпки. – Хайде, татуировчико, направи го заради мен! Кажи на хер доктора, че днес ти е почивен ден. Много ще ме зарадваш!

Лали знаеше кога да замълчи. Закрачи по-бързо, за да се отдалечи малко от Барецки.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Докато вървяха към Аушвиц, Барецки изглеждаше в добро настроение и обсипваше Лали с въпроси.

– На колко години си? С какво се занимаваше, преди да те докарат тук?

На повечето въпроси Лали отговаряше също с въпрос и така установи, че Барецки обича да говори за себе си. Научи, че той е само година по-млад от него, но това беше единствената прилика помежду им. Есесовецът говореше за жените като хлапак. Лали реши, че може да се възползва от това, и се зае да му обяснява как да ухаства момичетата, за да ги спечели, каза му, че трябва да се отнася към тях с уважение и да разбере какво обичат.

– Подарявал ли си цветя на момиче? – попита той.

– Не, откъде накъде?

– Жените харесват мъжете, които им подаряват цветя. Особено ако са ги набрали сами.

– Как не, да бера цветя! Всички ще ми се смеят.

– Кои всички?

– Приятелите ми. Ще помислят, че съм обратен.

– По-важно е какво ще помисли момичето.

– Не ме интересува какво ще помисли! – Ухилен, Барецки се потупа по слабините. – Аз искам от жените само едно и знам, че и те го искат! Тия неща са ми ясни!

Лали продължи напред. Барецки го настигна.

– Какво? Нещо невярно ли казах?

– Наистина ли искаш да ти отговоря?

– Аха.

Лали смени тактиката.

– Имаш ли сестра?

– Аха – кимна Барецки. – Две.

– Ще ти хареса ли, ако някой се държи с тях, както ти се отнасяш с момичетата?

– Само да посмее! Ще го убия!

Барецки извади пистолета си от кобура и стреля няколко пъти във въздуха.

– Ще го убия!

Лали се отдръпна рязко. Гърмежите го бяха стреснали.

Барецки дишаше тежко, лицето му се беше зачервило, очите му бяха потъмнели.

Лали вдигна умиротворително ръце.

– Видя ли какво имам предвид?

– Не искам да говорим повече за това!

* * *

Лали откри, че Барецки не е немец, есесовецът беше роден в Румъния, в малко градче близо до границата със Словакия, само на няколкостотин километра от Кромпахи, родния град на Лали. Избягал беше от къщи в Берлин и беше станал член на Хитлеровата младеж, а после – на 88. Мразеше баща си, защото често го биел жестоко. Все още се тревожеше за сестрите си, които бяха останали у дома.

По-късно същата вечер, докато се прибираха в Биркенау, Лали каза тихо:
– Приемам предложението ти за писмото, ако все още е в сила. Номерът ѝ е 4562.

След вечеря се измъкна незабелязано и отиде в барака 7. Капото го изглежда кръвнишки, но не каза нищо.

Той подели допълнителните си вечерни дажби – няколко сухи корички хляб – с приятелите си от бараката. Лагеристите разговаряха и обменяха новини. Както обикновено, религиозните го поканиха да вземе участие във вечерната молитва. Той отказа учтиво, отказът му беше приет учтиво. Обичайният ритуал.

* * *

Лали се събуди в малката си стаичка, над него се беше надвесил Барецки. Не беше почукал, преди да влезе – никога не го правеше, – но сега бе дошъл за друго.

– Тя е в барака 29. – Подаде на Лали молив и лист хартия. – Ето, напиши ѝ писмо, а аз ще се погрижа да го получи.

– Знаеш ли ѝ името?

Изражението на Барецки бе красноречиво.

– Ти как мислиш? Ще се върна след час и ще ѝ го занеса.

– Нека бъдат два.

Лали започна да се поти над първите думи към лагерист 4562. *Как изобщо да започне? Как да се обърне към нея?* Накрая реши да започне съвсем простичко: „Здравей, казвам се Лали“.

Когато Барецки се върна, му подаде листа само с няколко изречения на него. Беше написал, че е от Кромпахи в Словакия, на колко години е, от какво семейство е, и че се надява роднините му да са живи. Молеше я да бъде пред канцеларията в неделя сутринта. Обясняваше ѝ, че и той ще се опита да е там, а ако не е, сигурно ще е заради работата му, която се налага да върши по всяко време.

Барецки взе писмото и го прочете пред Лали.

– Това ли е всичко, което имаш да кажеш?

– Останалото ще ѝ го кажа лично.

Барецки седна на леглото и се наведе към Лали. Започна да се хвали какво би казал, какво би направил, ако е на негово място, тоест ако не знае дали ще е жив в края на седмицата. Лали му благодари, но заяви, че предпочита да рискува.

– Добре тогава. Ще предам това тъй наречено писмо и ще ѝ дам молив и хартия, за да ти отговори. Ще ѝ кажа, че ще мина за отговора утре сутринта, така ще има достатъчно време да реши дали те харесва, или не.

Есесовецът разтегли устни в подигравателна усмивка и излезе от стаята.

Какво направих? Лали бе изложил лагеристката с номер 4562 на опасност. Той беше защитен. Тя не беше. И все пак искаше, копнееше да поеме риска.

* * *

На следващия ден Лали и Леон работиха до мръкнало.

Барецки през цялото време обикаляше недалеч от тях и често демонстрираше властта си на колоната от мъже. Ако някой не му се понравиеше, есесовецът използваше приклада на пушката си вместо палка. Противната усмивка не слизаше от лицето му. Явно му доставяше удоволствие да тероризира редицата от затворници. Едва когато Лали и Леон прибраха нещата си, той извади къс хартия от джоба на куртката си и го подаде на Лали.

– Е, татуировчико, тя не е много словоохотлива. По-добре си харесай друго момиче.

Лали посегна към бележката и Барецки я дръпна закачливо. *Е, щом ще е така.* Лали се обърна и се отдалечи. Барецки го настигна и му подаде бележката. Вместо благодарност получи леко кимване. Лали пхна бележката в чантата си и се отправи към столовата. Наблюдаваше как Леон върви към барака 7, знаеше, че помощникът му е останал без вечеря.

Лали завари съвсем малко останала храна. След като засити глада си, той пхна няколко комата хляб в ръкава си, проклинайки есесовците, които бяха сменили руската му униформа с нещо като пижама без джобове. В бараката го посрещна обичайният тих хор от поздравя. Обясни на приятелите си, че носи храна само за Леон и може би за още един-двама, обеща, че утре ще се опита да вземе повече. Този път не се задържа дълго, бързаше да се прибере в стаята си. Искеше да прочете писмото, скрито сред инструментите му. Отпусна се на леглото и притисна бележката към гърдите си, представи си как лагеристка 4562 пише думите, които той нямаше търпение да прочете. Най-сетне отвори писмото.

„Скъпи Лали“, започваше то. Подобно на него, и жената бе написала само няколко предпазливи реда. Тя също беше от Словакия. В Аушвиц бе по-дълго от Лали, от март. Работеше в един от складовете „Канада“, където лагеристите сортираха конфискуваните вещи на братята си по съдба. В неделя щеше да е на плаца. И щеше да се оглежда за него. Лали препрочете бележката, завъртя късчето хартия в ръцете си. Взе молив от чантата си и надраска върху гърба на писмото: *Как се казваш?*

* * *

На следващата сутрин Барецки придружи до Аушвиц само Лали. Новопристигналите бяха по-малко и Леон можеше да си почине един ден. Барецки взе да се подиграва на Лали за бележката, присмиваше му се, че е забравил как се ухажва. Лали не обръщаше внимание на приказките му, вместо това го попита дали е прочел някоя книга напоследък.

– Книга? Аз не чета книги – промърмори Барецки.

– А би трябвало.

– Защо? За какво са ми?

– Можеш да научиш много, а и на жените им харесва, когато цитираш някой автор или знаеш стихотворения.

– Няма нужда да цитирам автори, имам си униформа; тя ми е достатъчна. Момичетата си падат по униформени. Вече си имам приятелка – похвали се есесовецът.

Това беше нещо ново.

– Радвам се за теб – отвърна Лали. – Тя харесва ли униформата ти?

– Разбира се. Даже я облича, марширува с нея и ми отдава чест, прави се на фюрера. – Със смразяващ смях Барецки взе да я имитира, тръгна наперено и вдигна ръка: – Хайл Хитлер! Хайл Хитлер!

– Това, че харесва униформата ти, не значи, че харесва и теб – изтърси Лали.

Барецки се закова намясто.

Лали се прокле за необмислените думи. Забави крачка, чудеше се дали не трябва да се върне и да се извини. Не, ще продължи, пък да става каквото ще! Затвори очи и закрачи машинално, очакваше да чуе изстрел. Чу звук от тичане. Есесовецът го дръпна за ръкава.

– Това ли мислиш, татуировчико? Че тя ме харесва само заради униформата?

Лали си отдъхна и се обърна е лице към него.

– Не мога да знам какво харесва приятелката ти. Защо не ми разкажеш повече за нея?

Разговорът му беше неприятен, но след като бе избегнал куршума, нямаше друг избор. Оказа се, че Барецки знае съвсем малко за „приятелката“ си, най-вече защото изобщо не я беше питал. Лали с мъка се сдържаше и преди да се усети, пак се зае да обяснява на есесовеца как да се отнася с жените. Наум си повтаряше, че трябва да замълчи. Какво го интересуваше дали чудовището до него ще проявява уважение към момичетата, или не? Истината беше, че се надяваше Барецки да не излезе жив оттук.

ПЕТА ГЛАВА

Неделята дойде. Сутринта Лали скочи от леглото и бързо излезе навън. Грееше слънце. *Къде са всички? Къде са птиците? Защо не пеят?*

– Неделя е! – сети се изведнъж.

Огледа се и забеляза, че войниците на вишката са насочили пушките си към него.

– По дяволите!

Втурна се обратно в бараката, гърмежи разкъсаха тишината на ранното утро. Явно войниците бяха решили да го стреснат. Лали знаеше, че това е единственият ден, когато лагеристите си поспиват или поне не напускат бараките си, преди гладът да ги принуди да поемат към рядкото кафе и парчето сух хляб. Войниците пуснаха още няколко изстрела, забавляваха се.

Лали закрачи напред-назад из стаичката си, репетираше първите думи, които щеше да ѝ каже.

Мислеше да започне с: *„Ти си най-красивото момиче, което съм виждал“*, но се отказа. Знаеше, че с остриганата си глава и чуждите дрехи, които ѝ бяха твърде големи, тя едва ли се чувстваше красива. По-добре да заложи на нещо по-простичко, от рода на: *„Как се казваш?“*, а после да реши как да продължи.

Потисна нетърпението си и изчака, докато навън се разнесоха вече добре познатите му звуци от разбуждането на лагера. Първо сирената изтръгна рязко лагеристите от съня им. После есесовци махмурлии, недоспали и раздразнителни, започнаха да излайват заповеди. Баките със закуската подрънкваха, докато ги местеха от барака на барака; лагеристите, които ги носеха, пъшкаха, защото с всеки изминал ден ставаха все по-слаби, а баките – все по-тежки.

Лали тръгна към своето място за закуска и се присъедини към затворниците, които имаха право на допълнителни дажби. Последваха обичайното кимване, по някоя и друга бегла усмивка. Не разговаряха помежду си. Той изяде половината комат и напъха останалото в ръкава си, направил му беше маншет, за да не изпада храната. Щеше да ѝ го предложи, ако му се удадеше възможност. Ако ли не, щеше да го изяде Леон. Лали гледаше как затворниците се смесват с приятели от други бараки и се събират на малки групички, седат и се наслаждават на все още силното слънце. Есента вече надничаше зад ъгъла. Той се отправи към плаца, за да започне търсенето си, и изведнъж осъзна, че чантата му липсва. *Спасителното ми въже!* Никога не напускаше стаята си без нея, но тази сутрин я бе забравил. *Къде ми е умът?* Втурна се обратно в бараката и се върна с чанта под мишница и делово изражение.

* * *

Струваше му се, че върви безкрайно дълго, понякога разменяше по някоя дума с приятелите си от барака 7. През цялото време очите му не спираха да претърсват групичките от момичета. Разговаряше с Леон, когато усети, че някой го наблюдава. Обърна се. Беше тя.

Приказваше си с три момичета. Щом забеляза, че я гледа, спря. Лали тръгна към групичката и приятелките ѝ се отдръпнаха на известно разстояние, знаеха за Лали. Тя остана сама.

Той се приближи, беше впил поглед в очите ѝ. Приятелките ѝ се кикотеха тихо. Тя се усмихна. Лека, колеблива усмивка. Лали загуби дар слово, после се окопоти. Подаде ѝ хляба и кратко писмо. Не се беше сдържал и в него признаваше, че постоянно мисли за нея.

— Как се казваш? — попита той. — Трябва да ми кажеш името си!

Зад него някой се обади:

— Гита.

И преди той да осъзнае какво се случва, приятелките ѝ се приближиха и я затеглиха, шепнешком я заразпитваха, докато се отдалечаваха.

Вечерта в леглото Лали дълго повтаря името ѝ. Гита. Гита. Какво красиво име!

* * *

В барака 29 в женския лагер Гита се беше свила на нара с приятелките си Дана и Ивана. През малка пролука в дървената стена проникваше светлина и Гита се мъчеше да прочете писмото на Лали.

— Колко пъти ще го четеш? — попита я Дана.

— Докато го науча наизуст — отвърна Гита.

— И кога ще стане това?

— Преди два часа — изкикоти се Гита.

Дана прегърна силно приятелката си.

* * *

На другата сутрин Гита и Дана излязоха от бараката последни. Приказваха си, хванати за ръка, сякаш бяха забравили къде се намират. Изведнъж есесовецът пред бараката удари Гита в гърба с приклада на пушката си. И двете момичета паднаха на земята. Гита извика от болка. Мъжът им направи знак да станат. Те се изправиха, свели очи. Есесовецът ги изгледа отвратно и изръмжа:

– Ще ви изтрия усмивките от лицата, пачаври такива! – Извади пистолета от кобура и го притисна към слепоочието на Гита. Нареди на друг пазач: – Днес да не им се дава храна!

Докато се отдалечаваше, тяхната отговорничка дойде и плесна бързо и двете по лицето.

– Не забравяйте къде сте!

След като тя се отдалечи, Гита отпусна глава на рамото на Дана.

– Казах ли ти, че Лали иска да се видим в неделя?

* * *

Отново беше неделя. Лагеристите се разхождаха из плаца поединично или на малки групи. Някои присядаха до бараките, бяха твърде изтощени, за да се движат. Шепа есесовци обикаляха наоколо, бърбеха и пушеха, не обръщаха внимание на лагеристите. Гита и приятелките ѝ се разхождаха със сериозни лица. Всички освен Гита приказваха тихичко. Тя се огледа.

Лали ги наблюдаваше, забавляваше се със смутения ѝ вид. Криеше се зад други лагеристи, за да не го види. Накрая се приближи бавно. Дана го съзря първа и отвори уста, но той допря пръст до устните си. Без да забавя крачка, се пресегна, хвана Гита за ръката и я поведе настрани. Приятелките ѝ се разкикотиха. Лали издебна момент, в който войникът в близката вишка се обърна на другата страна, и бутна Гита зад сградата на канцеларията.

Плъзна гръб по стената и придърпа Гита да седне. Оттук се виждаше гората отвъд оградата. Лали не откъсваше поглед от Гита, която бе свела очи към земята.

– Здравей – каза той плахо.

– Здравей – отвърна тя.

– Дано не съм те уплашил.

– В безопасност ли сме? – Тя хвърли бърз поглед към вишката.

– Вероятно не, но не ми е достатъчно само да те гледам. Искам да бъда с теб и да си приказваме като нормални хора.

– Но това е опасно...

– Винаги ще бъде опасно. Говори ми. Искам да чуя гласа ти. Искам да знам всичко за теб. Знаем само името ти. Гита. Прекрасно е.

– Какво искаш да ти кажа?

Лали трескаво затърси подходящия въпрос. Реши да е нещо обикновено.

– Ами... как мина денят ти?

Тя най-после вдигна глава и го погледна право в очите.

– О, знаеш как е. Ставане, солидна закуска, целуващ мама и татко за довиждане, после хващаш автобуса за работа. Там...

– Добре, добре, съжалявам, глупав въпрос.

Двамата седяха един до друг, без да се поглеждат.

Лали се заслуша в дишането на Гита. Тя почукваше по бедрото си с палец. Най-сетне каза:

– Е, как мина денят ти?

– Ами нали знаеш. Ставане, солидна закуска...

Двамата се спогледаха и се засмяха тихо. Гита го побутна нежно с лакът. За миг ръцете им се докоснаха.

– Е, щом не можем да говорим за деня си, кажи ми нещо за себе си – предложи Лали.

– Няма нищо за казване.

Лали не бе очаквал подобен отговор.

– Разбира се, че има! Как е презимето ти?

Тя го погледна немигащо, поклати глава.

– Аз съм само номер. Би трябвало да го знаеш. Ти ми го даде.

– Да, но това е само тук. Коя си била навън?

– „Навън“ вече не съществува. Има само „тук“.

Лали стана прав и впери поглед в нея.

Името ми е Лудвиг Айзенберг, но ме наричат Лали. Роден съм в Кромпахи, Словакия. Имам майка, баща, брат и сестра. – Той замълча. – Сега е твой ред.

Гита го погледна твърдо.

– Аз съм лагеристка номер 4562 в Биркенау, Полша.

Разговорът секна, настъпи неловко мълчание. Лали се взираше в Гита, тя бе свела очи. Явно се колебаеше какво да му каже.

Лали отново седна на земята, този път пред нея. Протегна ръка, сякаш да улови нейната, но се спря.

– Не искам да те разстройвам, но ще ми обещаеш ли нещо?

– Какво?

– Преди да излезем оттук, да ми кажеш коя си и къде живееш.

Тя го погледна в очите.

– Обещавам.

– Засега това ми е достатъчно. Значи, работиш в „Канада“?

Гита кимна.

– Как е там?

– Добре. Но германците хвърлят багажа на затворниците на едно място. Развалената храна се смесва с дрехите. И плесента... противно ми е да я докосвам и вони ужасно.

– Радвам се, че не си отвън. Говорих с едни лагеристи, техни приятели също работят в „Канада“. Казаха ми, че често намирали бижута и пари.

– Знам. Но аз намирам само плесенясал хляб.

– Нали ще внимаваш? Не прави нищо глупаво и винаги се оглеждай за есесовците.

– Повярвай ми, вече си знам урока!

Проехтя сирена.

– По-добре се прибирай – подкани я Лали. Следващия път ще ти донеса малко храна.

– Имаш храна?

– Мога да получа допълнително. Ще ти донеса, като се видим другата неделя.

Лали стана и протегна ръка към Гита. Тя я пое. Той ѝ помогна да стане, задържа дланта ѝ малко по-дълго. Не можеше да откъсне очи от нея.

– Трябва да вървим.

Тя вече не го гледаше, но от прощалната ѝ усмивка коленете му омекнаха.

ШЕСТА ГЛАВА

Минаха седмици; листата на дърветата около лагера окапаха, дните ставаха все по-къси, зимата наближаваше.

Кои са тези хора? Още от първия си ден в Биркенау Лали си задаваше този въпрос. Какви бяха тези мъже, които работеха на строежите в лагера и всеки ден идваха облечени в цивилни дрехи, а след като оставеха инструментите си вечер, изчезваха някъде? Окрилен от срещата с Гита, той бе почти сигурен, че ще успее да заговори някого от тях, без есесовецът да се ядоса и да го застреля. А и беше с кожената си чанта, тя щеше да го предпази.

Давайки си вид, че се разхожда безцелно, се насочи към една от новостроящите се тухлени сгради. Явно не бяха предназначени за бараки на лагеристите, но днес Лали не се интересуваше за какво ще ги използват. Приблужи двама души, които нареждаха тухли – единият беше по-възрастен от другия, – и клекна до купчина тухли. Мъжете го погледнаха с любопитство, забавиха леко темпа на работа. Лали вдигна една тухла и се престори, че я разглежда.

– Чудя се... – подхвърли той тихо.

– Какво се чудиш? – попита по-възрастният мъж.

– Аз съм евреин. Задължават ни да носим жълта звезда. Наоколо виждам политически затворници, убийци, всякакви други престъпници. Вие обаче сте различни, нямате отличителни знаци.

– Не е твоя работа, еврейче! – сопна се по-младият мъж, самият той почти момче.

– Само се опитвам да завържа разговор. Виждам ви често и ми стана любопитно какви сте. Аз съм Лали.

– Чупката! – озъби се младежът.

– По-спокойно, момче! Не му обръщай внимание – каза на Лали по-възрастният мъж, дрезгавият му глас издаваше, че е заклет пушач. – Аз съм Виктор. Устаткото е синът ми Юри. – Виктор протегна ръка към Лали и двамата се здрависаха. Лали подаде ръка и на Юри, но той не я пое.

– Живеем наблизо – обясни Виктор, – затова идваме да работим тук всеки ден.

– Все още не ми е ясно. Идвате тук всеки ден доброволно? Тоест плаща ви се за това?

Юри се обади:

– Точно така, еврейче, плаща ни се и всяка вечер се прибираме у дома. Не сме паплач като...

– Казах ти да млъкнеш, Юри! Не виждаш ли, че човекът се опитва да бъде любезен?

– Благодаря ти, Виктор! Не съм тук да ви създавам проблеми. Просто се чудех какви сте.

– За какво ти е чантата? – попита грубо Юри, беше ядосан, че баща му го бе нахокал пред Лали.

– В нея са инструментите ми. Инструментите за татуиране на затворническите номера. Аз съм татуировчикът.

– Тежка работа – отбеляза Виктор с добродушна ирония.

– Понякога е. Никога не знам кога ще пристигнат нови конвои и колко ще са големи.

– Чувам, че ще става по-зле.

– Можеш ли да ми кажеш нещо повече?

– Тая постройка. Видях плановете. Няма да ти хареса за какво е.

– Едва ли ще е по-зле от сега. – Лали се изправи, подпря се на купчината тухли.

– Нарича се „Крематориум едно“ – каза тихо Виктор и отмести поглед.

– Крематориум едно. Значи, ще има и номер две?

– Съжалявам. Предупредих те, че няма да ти хареса.

Лали удари с юмрук тухлата най-отгоре на купчината, тя изхвърча, а той тръсна ръка, беше го заболяло.

Виктор бръкна в една торба и извади парче наденица, увито във восъчна хартия.

– Ето, вземи, знам, че гладувате.

– Това ни е обядът! – извика Юри и посегна да грабне наденицата от протегнатата ръка на баща си.

Виктор го избута.

– Нищо няма да ти стане, ако веднъж го пропуснеш! Този човек има голяма нужда от храна.

– Ще кажа на мама, като се приберем!

– По-добре се моли аз да не ѝ кажа как си се държал. Обноските ти хич ги няма, младежо! Време е да вземем мерки!

Лали все още не посягаше към наденицата.

– Съжалявам. Не исках да създавам проблеми.

– Но ги създаде – промърмори кисело Юри.

– Не, не е! – скастри го Виктор. – Вземи наденицата, Лали, и утре ела пак. Ще ти донеса още. По дяволите, ако можем да помогнем дори на един от вас, ще го направим! Нали, Юри?

Юри неохотно подаде ръка на Лали и той я пое.

– Който спасява един, спасява целия свят – прошепна Лали.

– Не мога да помогна на всички ви.

Лали взе храната.

– Нямам с какво да ти платя.

– Не се притеснявай.

– Благодаря ти. Може би все пак има начин да ти платя. Ако намеря начин, ще можеш ли да ми донесеш и друго, например шоколад?

Трябваше му шоколад. Това се подарява на жена – стига да успееш да се сдобие с него.

– Ще измислим нещо. Сега по-добре си върви; един от есесовците се заглежда в нас.

– До скоро. – Лали пхна наденицата в чантата си.

Докато вървеше обратно към бараката, около него се понесоха снежинки. Последните слънчеви лъчи ги превръщаха в игриви проблясъци. Това напосми на Лали за калейдоскопа, с който си беше играл като дете. *Какво не беше наред с тази картина?* Лали бързаше унило към бараката си. Топящият се сняг се смеси със стичащите се по лицето му сълзи. Зимата на 1942 година беше дошла.

* * *

В стаята си Лали извади наденицата и внимателно я разчупи на равни части. Накъса восъчната хартия на ивици, уви старателно всички парчета и ги прибра обратно в чантата си. Докато посягаше към последното, чудејки се дали да не го задържи за себе си, се загледа в задебелите си мръсни пръсти. Същите пръсти, които някога бяха гладки, чисти и пухкави, които бяха поднасяли към устата му вкусна храна, с които бе давал знак на домакините: *Не, благодаря, не искам повече*. Поклати глава и сложи парчето наденица в чантата.

Пое към един от складовете „Канада“. Беше попитал лагеристите в бараката защо наричат така пунктовете за сортиране. Един от тях му обясни:

– Момичетата, които работят там, си мечтаят за някое далечно място, където има всичко в изобилие и животът е прекрасен. Като Канада.

Лали бе говорил с няколко момичета, които работеха в склада. Знаеше, че Гита не е сред тях, сигурно беше в някоя друга сграда. Сега се приближи към две от момичетата, с които бе говорил преди, и тръгна с тях. Бръкна в чантата си, извади две пакетчета и прошепна:

– Протегнете бавно ръка. Ще ви дам малко наденица. Не отваряйте пакетчето, докато не останете сами.

Двете момичета се подчиниха, без да забавят крачка, оглеждаха се бдително за есесовци. Щом наденицата се озова у тях, те кръстосаха ръце пред гърдите, уж им е студено, за да скрият подаръците.

– Момичета, чух че понякога намирате бижута и пари, вярно ли е?

Жените се спогледаха.

– Вижте, не искам да ви излагам на опасност, но няма ли начин да измъкнете малко?

Едната отговори притеснено:

– Няма да е трудно. Пазачите вече не внимават толкова.

– Чудесно. Вземете каквото можете, без да будите подозрение, а аз ще се постарая да ви осигуря храна.

– А ще можеш ли да намериш шоколад? – попита едното момиче със светнали очи.

– Не мога да обещаая, но ще опитам. И не се лакомете, важното е да не ви хванат. Ще гледам да мина утре следобед. Ако не успея, ще трябва да намерите къде да скриете нещата.

– Не и в нашата барака. Там не можем. Постоянно ни претърсват – отвърна едната.

– Зад бараката има натрупан сняг – каза другата.

– Ще ги увием в парцали и ще ги скрием там.

– Да, така става – съгласи се първата.

– Не бива да казвате на никого какво правите и откъде вземате храната, ясно? Много е важно. Приказките може да ви струват живота. Разбрахте ли?

Едното момиче допря пръст до устните си. Когато приближиха женския лагер, Лали се сбогува с тях и известно време обикаля пред барака 29. Гита не се появи. Е, нищо не можеше да направи. Добре, че до неделя оставаха само три дни.

* * *

На следващия ден работата в Биркенау отне на Лали само няколко часа. Леон го помоли да прекарат следобед заедно, искаше да използва възможността да поговорят, без останалите мъже в бараката да се напрягат да чуят всяка дума. Лали се оправда, че не се чувства добре и има нужда от малко почивка. Дватамата се разделиха.

Лали се колебаеше накъде да поеме. Отчаяно искаше да вземе донесената от Виктор храна, но още нямаше с какво да я плати. Момичетата свършваха работа горе-долу по времето, когато Виктор и останалите приходящи работници си тръгваха. Щеше ли да има достатъчно време да разбере дали двете бяха успели да измъкнат нещичко? Накрая реши да отиде при Виктор и да го увери, че работи по въпроса за заплащането.

С чанта в ръка се отправи към строящата се барака. Огледа се за Виктор и Юри. Виктор го видя и побутна Юри. Дватамата се отделиха от останалите работници. Приближиха се бавно към Лали, който спря и се престори, че търси нещо в чантата си.

Юри протегна ръка за поздрав.

- Снощи майка му си поприказва с него – усмихна се Виктор.
- Съжалявам, не успях да намеря с какво да ви платя, но се надявам много скоро да мога. Моля ви, не носете нищо повече, докато не ви платя за досегашната храна.
- Всичко е наред, имаме достатъчно – успокои го Виктор.
- Не, вие поемате риск! Редно е да получите нещо в замяна. Само ми дайте ден-два.

Виктор извади от торбата си два пакета и ги пусна в отворената чанта на Лали.

- Утре по същото време пак ще сме тук.
- Благодаря ви – просълзи се Лали.
- До скоро – каза Юри и Лали се усмихна.
- До скоро, Юри.

* * *

Щом се прибра в стаята си, Лали отвори пакетите. Наденица и шоколад. Поднесе шоколада към носа си и вдиша аромата. Отново разчупи храната на малки парчета, така момичетата щяха да я крият и раздават по-лесно. О, колко се надяваше да си мълчат! Не му се мислеше за последствията, ако се разприказват. Остави малко наденица за барака 7. Сирената за спиране на работа прекъсна усилията му да раздели храната така, че парчетата да са напълно еднакви. Хвърли всичко в чантата и се отправи към „Канада“.

Недалеч от женския лагер видя двете си познати. Те също го видяха и забавиха крачка, сляха се с тълната жени, които вървяха уморено към „вкъщи“. Лали държеше пакетчетата с храна в едната си ръка, отворената чанта – в другата. Без да го погледнат, момичетата пуснаха нещо в чантата му, а той от своя страна пхна храната в ръцете им и те бързо я скриха в ръкавите си. Тримата се разделиха на входа на женския лагер.

Лали не знаеше какво ще намери в четирите вързопчета, които остави на леглото си. Разтвори ги внимателно. В тях имаше полски монети и банкноти, диаманти, рубини и сапфири, златни и сребърни пръстени, инкрустирани със скъпоценни камъни. Лали смаяно отстъпи, блъсна се във вратата. Натъжи се, като си помисли откъде идваше това богатство... Освен това се боеше за собствената си безопасност. Ако откриеха скъпоценностите у него, със сигурност щяха да го убият. Шум отвън го накара да хвърли скъпоценностите и парите обратно в чантата и да се просне на леглото. Никой не влезе. След малко Лали стана и с чанта под мишница се отправи към столовата. Там не остави чантата в краката си както обикновено, нито за миг не се отдели от нея. Надяваше се, че държанието му няма да се стори странно на останалите.

По-късно същата вечер отдели скъпоценностите от парите и ги уви поотделно в парцалите. По-голямата част напъха под дюшека. В чантата остави един рубин и един диамантен пръстен.

* * *

В седем сутринта Лали се помайваше край портала на главния лагер, чакаше пристигането на местните работници. Промъкна се до Виктор и разтвори длан, показвайки му пръстена и рубина. Виктор я захлупи, уж се здрависва с него, и прибра скъпоценностите. Чантата на Лали вече беше отворена и Виктор бързо прехвърли в нея няколко пакета. Сега съюзът им бе подпечатан. Виктор прошепна:

— Честита нова година!

Лали се отдалечи бавно, валеше силен сняг. Започнала бе 1943 година.

СЕДМА ГЛАВА

Въпреки че беше много студено и лагерът беше затрупан от сняг, Лали беше в добро настроение. Днес беше неделя. Двамата е Гита щяха да са сред смелчаците, които се разхождат из плаца с надеждата за кратка среща и няколко разменени думи.

Той закрачи, оглеждайки се за Гита, мъчеше се да прогони студа. Мина пред женския лагер няколко пъти, като се стараеше да не привлича вниманието. От барака 29 излязоха няколко момичета, но Гита я нямаше. Той вече се канеше да се откаже и да си тръгне, когато се появи Дана. Забеляза Лали и тръгна бързо към него.

– Гита е болна! Болна е, Лали! Не знам какво да правя!

Лали застина, припомни си колата на смъртта, как едва не беше умрял, мъжете, които го бяха изправили на крака.

– Трябва да я видя!

– Не можеш да влезеш вътре, отговорничката ни е в лошо настроение. Искате да извика есесовците, за да откарат Гита.

– Не бива да им позволяваш! Не бива да я откарват! Моля те, Дана! – отчаяно настоя Лали. – Какво ѝ е? Знаеш ли?

– Сигурно е тиф. Тази седмица умряха седем момичета от нашата барака.

– Значи, ѝ трябва лекарство!

– И откъде ще го вземем, Лали? Ако отидем в болницата и помолим за лекарство, просто ще я отведат. Не искам да я изгубя! Изгубих цялото си семейство! Ти можеш ли да ни помогнеш? – попита умолително Дана.

– Не я водете в болницата! В никакъв случай! – Мислите в главата му препускаха, не можеше да се съсредоточи. – Чуй ме, Дана, нужни са ми няколко дни, но ще ѝ намеря лекарство. – Пред очите му се спусна пелена. Главата му бучеше. – Ето какво ще направите. Утре сутринта я вземете с вас в „Канада“, влачете я дотам, ако трябва, но я вземете със себе си. Скрийте я между дрехите през деня и ѝ давайте колкото може повече вода, после я върнете в бараката за вечерната проверка. Може да се наложи да го правите няколко дни, докато намеря лекарство. Това е единственият начин да не я откарат в болницата. Сега върви и се грижи за нея.

– Добре, ще направя каквото ми каза. Ивана ще ми помогне. Но Гита се нуждае от лекарство.

Лали я улови за ръката.

– Кажи ѝ...

Дана зачака.

– Кажи ѝ, че ще се погрижи за нея!

Дана се върна тичешком в бараката, но той не можеше да помръдне от мястото си. В главата му нахлуха неканени мисли. Всеки ден виждаше колата на смъртта, не биваше да допусне да натоварят Гита в нея. Съдбата ѝ не биваше да е такава! Лали огледа смелчаците, които се разхождаха по плаца. Представи си как се свличат в снега и остават да лежат там, усмихват му се, радват се, че смъртта ги е спасила.

– Няма да ти я дам! Няма да ти позволя да ми я отнемеш! – зарече се гласно той.

Лагеристите се отдръпнаха от него. Есесовците бяха предпочели да не си подават носа навън и скоро той остана сам, парализиран от студ и страх. Най-сетне успя да се размърда. Мозъкът му заработи. Лали се дотътри до стаята си и се стовари на леглото.

* * *

На следващата сутрин слънцето огряваше стаята му. Тя изглеждаше празна, все едно и него го нямаше. Той гледаше някъде отгоре, но не се виждаше. *Къде съм? Трябва да се върна! Имам да правя нещо важно!* Споменът за вчерашната среща с Дана го върна в реалността.

Лали грабна чантата си, обу се, уви едно одеяло около раменете си и хукна към големия портал. Изобщо не го интересуваше дали някой ще го види. Трябваше веднага да намери Виктор и Юри.

Двамата мъже пристигнаха с бригадата си, ботушите им затъваха в снега. Забелязаха Лали и се откъснаха от групата, пресрещнаха го по средата на пътя. Той показа на Виктор скъпоценните камъни и парите в ръката си. След това ги пусна в торбата му.

– Трябва ми лекарство срещу тиф. Можеш ли да ми помогнеш?

Виктор пхна пакетите с храна в отворената му чанта и кимна.

– Да.

Лали пое бързо към барака 29, започна да наблюдава от разстояние. *Къде са. Защо не излизат?* Закрачи нагоре-надолу, нехаеше за пазачите във вишките. Трябваше да види Гита! Тя сигурно бе преживяла нощта. Най-сетне зърна Дана и Ивана, подкрепяха немощната Гита, която ги бе прегърнала през раменете. Други две момичета ги затуляха от погледа на есесовците. Лали се свлече на колене, не можеше да понесе мисълта, че навярно я вижда за последен път. Изведнъж зад него се появи Барецки.

– Какво правиш?

Той с мъка се изправи на крака.

– Прилоша ми за миг.

– Може би имаш нужда от лекар. Знаеш, че в Аушвиц имаме няколко.

– Не, благодаря, предпочитам да ме застреляш. Барецки извади пистолета от кобура.

– Щом ти се умира, татуировчико, с радост ще ти помогна!

– Нека не е днес – спря го Лали. – Знаеш, че ни чака работа.

Есесовецът прибра оръжието си.

– Отиваме в Аушвиц! – обяви той. – И хвърли това одеяло. Приличаш на плашило!

* * *

Лали и Леон прекараха сутринта в Аушвиц, татуираха номера на зашеметените новодошли и се стараеха да смекчат уплахата им. Но умът на Лали беше зает с Гита и на няколко пъти натисна с иглата прекалено силно.

Следобед, щом свършиха работа, Лали хукна към Биркенау. Срещна Дана до входа на барака 29 и ѝ даде цялата си закуска.

– Направихме ѝ легло от дрехите – осведоми го тя, докато пъхаше храната в приспособените за целта маншети на ръкавите си. – И ѝ давахме да пие разтопен сняг. Следобед я върнахме в бараката, но още е много зле.

Лали ѝ стисна ръката.

– Благодаря ти! Накарайте я да хапне нещо. Утре ще ви дам лекарството.

Тръгна си, не можеше да събере мислите си. *Едва познавам Гита, защо тогава не ми се живее без нея?*

Не успя да мигне цяла нощ.

На следващата сутрин Виктор пусна лекарството заедно с храната в чантата му.

Същия следобед той успя да го даде на Дана.

Вечерта Дана и Ивана седяха до Гита, която бе изпаднала в безсъзнание. Тифът беше по-силен от тях, приятелката им бе погълната от лепкава чернота. Говореха ѝ, но тя не реагираше по никакъв начин. От шишенцето Дана капваше по няколко капки течност в устата ѝ, която Ивана държеше отворена.

– Няма да можем да я водим в „Канада“ – каза грохналата от умора Ивана.

– Ще се възстанови! – настоя Дана. – Само още няколко дни.

– Лали откъде е взел лекарството?

– По-добре да не знаем. Важното е, че го е взел.

– Мислиш ли, че е твърде късно?

– Не знам, Ивана. Нека просто я прегърнем и ѝ помогнем да изкара нощта.

* * *

На следващата сутрин Лали наблюдаваше от разстояние как отново помагаша на Гита да стигне до „Канада“. На няколко пъти тя се опита да вдигне глава и това му вдъхна надежда. Сега трябваше да намери Барецки.

Главната щабквартира на есесовците беше в Аушвиц. В Биркенау имаше само малка постройка и Лали застана на пост пред нея. Барецки се появи след няколко часа, изненада се, че Лали го чака.

– Още ли ти се работи? – попита той подигравателно.

– Искам да те помоля за една услуга – изтърси Лали.

Барецки присви очи.

– Никакви услуги повече!

– Може някой ден да ти се отблагодаря. Есесовецът се засмя.

– И какво можеш да направиш за мен?

– Никога не се знае. Защо не запишеш още една услуга в актива си, за всеки случай?

Барецки въздъхна.

– Какво искаш?

– Става дума за Гита...

– Приятелката ти.

– Можеш ли да я прехвърлиш от „Канада“ в канцеларията?

– Защо? Искаш да работи на топло, така ли? – Да.

Барецки потропна с крак.

– Може да отнеме ден-два, но ще опитам. Нищо не ти обещавам.

– Благодаря.

– Длъжник си ми, татуировчико! – Подигравателната усмивка отново се появи на лицето му, докато си играеше с палката. – Длъжник си ми!

Лали се престаши и отговори:

– Не още, но се надявам да стана.

Отдалечи се, походката му беше малко по-бодра. Може би щеше да успее да направи живота на Гита по-поносим.

* * *

Следващата неделя Лали пристъпваше бавно до поукрепналата Гита. Копнееше да я прегърне през кръста, както бе видял, че правят Дана и Ивана, но не смееше. Достатъчно беше, че е до нея. Тя бързо се измори, но беше много студено, за да поседне. Облечена бе в дълго вълнено палто, сигурно някое от момичетата го беше взело от „Канада“ със съгласието на капото. Дрехата имаше дълбоки джобове и Лали ги напълни с храна, преди да изпрати Гита обратно в бараката.

* * *

На следващата сутрин разтрепераната Гита бе отведена от една надзирателка в канцеларията. Младата жена не беше получила никакви обяснения и допускаше най-лошото, явно немците бяха решили, че след като е отпаднала от болестта, вече не им е нужна. Докато надзирателката разговаряше с по-високостояща колежка, Гита огледа голямото помещение. Беше пълно с еднообразни зелени бюра и картотеки. Всичко беше подредено като по конец. Най-много я порази топлината. Тук работеха и есесовци, затова, разбира се, имаше отопление. Лагеристки и жени в цивилни дрехи се трудеха усърдно и тихо, пишеха, попълваха картони е наведена глава. Надзирателката, която беше довела Гита, я побутна към колежката си и тя залитна, още не се бе възстановила напълно. Жената я подхвана да не падне, после я изблъска настрани презрително. Хвана я за ръката и провери лагерния ѝ номер, след което я повлече към едно празно бюро. Бутна я да седне на дървен стол, до друга затворничка, облечена също като нея. Момичето не вдигна поглед и сякаш се смали, опитваше се да остане незабележимо, за да не подразни с нещо началничката си.

– Покажи ѝ какво да прави! – нареди кисело надзирателката.

Щом останаха сами, момичето показа на Гита дълъг списък с имена и друга информация. Подаде ѝ купчина картони и посочи с пръст, че трябва да прехвърля данните за всеки човек първо върху картоната, а после – в голям дневник с кожена подвързия, поставен между тях. Затворничката не говореше и бърз поглед из стаята подсказва на Гита, че също трябва да си държи устата затворена.

По-късно същия ден тя чу познат глас и вдигна очи. В стаята беше влязъл Лали и подаваше книжа на едно от цивилните момичета на голямото бюро. Щом свърши разговора си, огледа бавно жените в помещението. Когато погледът му се спря на Гита, Лали премигна изненадано. Тя не успя да се овладее и тихо възкликна, няколко жени се извърнаха. Момичето до нея я смушка в ребрата, Лали вече се беше отправил към вратата.

* * *

След като работата за деня приключи, Гита забеляза застаналия срещу канцеларията Лали. Засиленото присъствие на есесовци не му позволяваше да се приближи. Разотиващите се момичета си говореха тихо.

– Аз съм Силка – представи се новата колежка на Гита. – Барака 25.

– Аз съм Гита. Барака 29.

Когато момичетата влязоха в женския лагер, Дана и Ивана се втурнаха към Гита.

– Добре ли си? Къде те отведоха? *Защо?* – заразпитва я Дана, на лицето ѝ бяха изписани едновременно страх и облекчение.

– Добре съм. Вече работя в канцеларията.

– Но как...

– Лали. Сигурно той го е уредил.

– Добре си, нали? Нищо не са ти направили?

– Всичко е наред. Това е Силка. Работя с нея.

Дана и Ивана прегърнаха Силка. Гита се усмихна, зарадва се, че приемат толкова сърдечно новата ѝ приятелка. Цял следобед се беше притеснявала как ще реагират, когато разберат, че вече ще работи при относително добри условия, на топло и без изнурителен физически труд. Едва ли би могла да ги вини, ако започнеха да ѝ завиждат за новото положение.

– Трябва да се прибирам в бараката – обади се Силка. – До утре, Гита.

Силка си тръгна и Ивана се загледа подире ѝ.

– Божичко, колко е хубава! Облечена е в дрипи и пак е красива!

– Да, така е. Цял ден ми се усмихваше тайно, за да ме успокои. И вътрешно е красива.

Силка се обърна и се усмихна на трите момичета. После свали кърпата от главата си и им помаха и те видяха, че черната ѝ коса се спуска на вълни по гърба ѝ. Младата жена се движеше грациозно като лебед, без да съзнава колко е красива, изглеждаше недокосната от ужаса около нея.

– Трябва да я попиташ как е запазила косата си – обади се Ивана, несъзнателно вдигайки ръка към забрадката си.

Гита свали своята забрадка и прокара ръка по късата си набола коса, много добре знаеше, че скоро отново ще я острижат нула номер. За миг усмивката ѝ изчезна. После отново се забради, хвана Дана и Ивана под ръка и трите поеха към бараката с храната.

ОСМА ГЛАВА

Лали и Леон работеха денонощно, защото германците продължаваха да „прочистват“ градовете и селата; евреи от Франция, Белгия, Югославия, Италия, Моравия, Гърция и Норвегия се присъединиха към лагеристите от Германия, Австрия, Полша и Словакия. В Аушвиц татуираха нещастниците, които бяха минали „медицинските прегледи“. Годните за работа се откарваха с влакове в Биркенау, което спестяваше на Лали и Леон дългия осем километра път до Аушвиц и обратно. Но при толкова много пристигащи Лали не можеше да прибере скъпоценностите от момичетата в „Канада“ и Виктор всеки ден връщаше донесената храна обратно у дома. Понякога, когато редиците оредяваха, Лали молеше да го пуснат да отиде до клозета и се отправяше бързо към „Канада“. Количеството скъпоценни камъни, бижута и пари под дюшека му се увеличаваше.

Денят вече бе преминал в нощ, а мъжете продължаваха да се редят, за да получат номера, благодарение на който щяха да запазят живота си поне засега. Лали работеше механично, посягаше към листчето, хващаше подадената ръка, татуираше. „Отстъпи! Следващият, моля!“. Беше ужасно уморен, но не заради това изпусна ръката, която пое, тя беше изненадващо тежка. Лали вдигна глава. Пред него стоеше гигант с широки плещи, як врат и масивни крайници.

– Много съм гладен! – прошепна мъжът.

– Как се казваш? – попита Лали.

– Яков.

Лали се зае с номера му. Когато свърши, погледна към пазачите и видя, че са уморени и не обръщат голямо внимание на лагеристите. Избута Яков в сенките зад гърба си, където светлината на прожекторите не достигаше.

– Изчакай да свърша!

След като татуираха и последния затворник, Лали и Леон прибраха инструментите си и масата. Лали махна на помощника си за довиждане, извини му се, че отново ще пропусне вечерята, и обеща да му донесе нещо от запасите си на сутринта. *Или вече беше сутрин?* След това задебна есесовците, искаше да се увери, че са си тръгнали. Най-после наоколо не остана никой. Бърз поглед към войниците на вишката го увери, че никой не гледа към него. Даде знак на Яков да го последва и двамата се отправиха бързо към стаичката му. Лали затвори вратата и Яков седна на леглото. Лали повдигна единия край на хлътналия си дюшек и извади малко хляб и наденица. Подаде ги на гиганта и той бързо им видя сметката. След това Лали го попита:

– Откъде си?

– От Америка.
– И как се озова тук?
– Гостувах на роднини в Полша и после изведнъж се оказа, че не мога да замина. След това ни подбраха и ето ме тук. Не знам къде са близките ми. Разделиха ни.
– Значи, живееш в Америка?
– Да.
– Боже, представям си какво ти е!
– Как се казваш? – попита го Яков.
– Лали. Аз съм татуировчикът тук. Ти също ще живееш по-добре от другите затворници.
– Защо?
– Защото се вижда колко си здрав. Немците са жестоки, но не са глупави. Умеят да откриват подходящите хора за дадена работа, сигурен съм, че и на теб ще ти намерят нещо.
– Какво „нещо“?
– Не знам. Почакай и ще видиш. Знаеш ли в коя барака си разпределен?
– Седми блок.
– Седми, значи. Хайде, време е да ти покажа къде е. Трябва да си там за вечерната проверка.

* * *

Два дни по-късно дойде неделя. Лали беше работил през последните пет недели и сега нямаше търпение да се види с Гита. Обикаляше по плаца и се оглеждаше за нея, радвайки се на топлото слънце. Когато зави зад една от бараките, чу насърчителни подвиквания и ръкопляскане. Подобни шумове бяха необичайни в лагера. Той си запробива път през тълпата, за да разбере какво става. Видя Яков, заобиколен от затворници и есесовци.

Трима души донесоха дебела греда. Яков я вдигна и я метна надалеч. Затворниците се разбягаха настрани, за да не ги удари. Друг лагерист извади парче арматурно желязо и Яков го изви с ръце. Представлението продължи известно време, носеха на гиганта все по-тежки неща, за да демонстрира силата си.

Изведнъж тълпата се смълча. Приблужи се Хустек, охраняван от есесовци. Яков продължи е изпълнението си, не знаеше, че има нова публика. Хустек го наблюдаваше как вдигна парче стомана над главата си и го изви. Видял бе достатъчно. Кимна на най-близкия есесовец и той пристъпи към Яков и му даде знак да го последва.

Щом тълпата оредя, Лали видя Гита. Спусна се към нея и приятелките ѝ. Когато го забелязаха, момичетата се закикотиха. Смехът бе съвсем не

намясто в този лагер на смъртта и Лали му се зарадва. Гита грейна. Той я улови за лакътя и я поведе към местенцето им зад канцеларията. Земята още бе много студена, за да седнат на нея, затова Гита се облегна на стената и обърна лице към слънцето.

– Затвори очи – подкани я Лали.

– Защо?

– Моля те, направи го! Довери ми се.

Гита затвори очи.

– Отвори уста.

Тя отвори очи.

– Затвори очи и отвори уста.

Гита се подчини. От чантата си Лали извади парченце шоколад. Допря го до устните ѝ, за да я подготви за вкуса му, после бавно го побутна в устата ѝ. Тя го докосна с език. Лали отново го извади и го допря до устните ѝ. Потърка ги с вече навлажнения шоколад и тя ги облиза блажено. Когато го пъкна в устата ѝ, тя отхапа и отвори широко очи. След това прошепна:

– Защо шоколадът е по-вкусен, когато ти го държиш?

– Не знам. Мен никой не ми е пъкнал в устата шоколад.

Гита взе парчето, което Лали все още държеше в ръка.

– Затвори очи и отвори уста.

Гита прокара нежно шоколада по устните му, след което го целуна. Той отвори очи и видя, че нейните са притворени. Прегърна я и двамата се целунаха страстно. Когато Гита най-после отвори очи, избърса сълзите, които се стичаха по лицето на Лали.

– Какво още криеш в чантата си? – попита тя закачливо.

Лали се засмя.

– Пръстен с диамант. Или предпочиташ с изумруд?

– О, диамантът ще свърши работа, благодаря! – отвърна тя шеговито.

Лали бръкна в чантата и извади сребърен пръстен, инкрустиран с голям диамант. Подаде ѝ го.

– Твой е.

Гита не можеше да откъсне очи от пръстена, слънцето се отразяваше в камъка.

– Откъде го имаш?

– От момичетата, които работят в складовете. Те ми носят бижута и пари. С тях купувам храната и лекарствата, които раздавам. Ето, вземи го.

Гита протегна ръка, сякаш да пробва пръстена, но после я отдръпна.

– Не, задръж го. Използвай го за нещо полезно.

– Добре. – Лали понечи да го върне в чантата си.

– Чакай! Нека да го погледам още малко!

Той го задържа между палеца и показалеца си, завъртя го насам-натам.

– Това е най-красивото нещо, което съм виждала! Вече можеш да го прибереш.

– Има и по-красиви неща от него! – подхвърли Лали и я погледна многозначително.

Гита се изчерви и извърна лице.

– Бих хапнала още малко шоколад, ако ти е останал.

Лали ѝ подаде малко блокче. Тя отчупи едно парче и го пъхна в устата си, притвори за миг очи. Нави ръкава си и скри останалото в него.

– Хайде – подкани я Лали. – Да идем при момичетата и да дадем и на тях.

Гита се пресегна и го погали по бузата.

– Благодаря ти.

На Лали му омекнаха краката, едва се задържа да не падне.

Гита го хвана за ръката и го поведе. Той се остави да го води. Щом излязоха на големия плац, Лали забеляза Барецки. Пусна ръката на Гита и ѝ отправи красноречив поглед. Заболя го, че трябваше да се разделят, без да говорят повече и без да е сигурен, че ще се видят отново. Упъти се към Барецки, който го изгледа кръвнишки.

– Търсих те! – заяви ядосано есесовецът. – Имаме работа в Аушвиц!

* * *

На път за Аушвиц Лали и Барецки минаха покрай групи затворници, които, изглежда, бяха наказани да работят и в неделя. Някои от пазачите поздравиха Барецки, но той не им обърна внимание. Днес беше в много лошо настроение. Обикновено беше приказлив, но сега изглеждаше напрегнат. Лали видя трима затворници, които седяха на земята, подпрени един на друг, явно изтощени. Те погледнаха към Лали и Барецки, но не помръднаха. Без да забавя крачка, Барецки свали пушката от гърба си и стреля няколко пъти в тях.

Лали застина, не можеше да откъсне поглед от телата. Когато най-сетне погледна към отдалечаващия се Барецки, пред очите му изникна първата нощ след пристигането му в Биркенау, когато няколко есесовци със същото безразличие бяха открили огън по клечащите над канавката зад бараката мъже. Барецки се отдалечаваше и Лали се изплаши, че може да е следващият, върху когото есесовецът ще излее яда си. Втурна се след него, но когато го настигна, не го заговори. След малко стигнаха пред портала на Аушвиц и Лали за пореден път прочете надписа ARBEIT MACHT FREI. Той изруга наум който там бог го слушаше.

ДЕВЕТА ГЛАВА

Март 1943 година

Лали се яви в канцеларията, за да получи нареждания. Времето бавно се оправяше. От една седмица не беше валил сняг. Още от прага Лали обходи с поглед помещението, за да се увери, че Гита е на мястото си. Ето я, все още седеше до Силка. Двете бяха станали много близки, а Дана и Ивана, изглежда, бяха приели напълно Силка в малкия си приятелски кръг. Обичайното му намигване към двете бе посрещнато с едва забележими усмивки. Той приближи полякинята зад гишето.

– Добро утро, Бела. Времето навън е чудесно!

– Добро утро, Лали – отвърна Бела. – Ето ги книжата за теб. Наредиха ми да ти кажа, че днес всички номера трябва да започват с буквата Х.

Лали погледна към списъка с номерата и наистина, пред всяко от тях стоеше буквата 2.

– Знаеш ли какво означава това 2?

– Не, Лали. Не ми казват нищо. Ти знаеш повече от мен. Аз само следвам разпорежданията.

– И аз, Бела. Благодаря ти. До скоро.

Лали се упъти към вратата с инструкциите в ръка.

– Лали – извика зад него Бела.

Той се обърна. Тя посочи с глава Гита и попита:

– Не забрави ли нещо?

Лали ѝ се усмихна, погледна към Гита и повдигна вежди. Няколко момичета запушиха с длан устата си, следейки с очи надзирателките.

* * *

Леон чакаше отвън. Лали го осведоми за новите разпореждания, докато вървяха към мястото за татуиране. Наблизо камиони разтоварваха новопристигнали и двамата се изненадаха, когато видяха, че сред слизащите освен по-възрастни мъже и жени имаше и деца. Досега в Биркенау не бе имало деца.

– Не могат да ни карат да татуираме деца! Няма да го направя! – възропта Леон.

– Барецки идва насам. Той ще ни каже какво да правим. Искам да си мълчиш!

Барецки се приближи.

– Е, татуировчико, вече си забелязал, че днес е по-различно. Това са новите ви другари. От сега нататък ще живеете заедно, затова по-добре бъдете мили с тях. Превъзхождат ви по брой, тъй че внимавайте!

Лали не каза нищо.

– Циганите са изметта на Европа, по-лоши са дори от вас! По някаква причина фюрерът е решил, че трябва да ги изпрати тук. Какво ще кажеш за това, татуировчико?

– Ще татуираме ли децата?

– Ще татуирате всички, които ви подадат номер. Е, хайде, оставям ви да работите. Аз ще участвам в подбора, затова не ме карайте да идвам пак тук.

Докато Барецки се отдалечаваше, Леон заяви:

– Няма да го направя!

– Нека да изчакаме и да видим какво ще се случи.

Скоро към тях пое върволица от мъже и жени, майки носеха бебетата си, прегърбени старци едва кретаха. Лали и Леон се успокоиха, когато разбраха, че децата няма да се татуират, макар че някои от чакащите да бъдат номерирани, се сториха на Лали твърде млади. Той си вършеше работата, усмихваше се на застаналите наблизко деца, докато татуираше родителите им, и понякога казваше на някоя майка с бебе колко хубаво е детенцето ѝ. Барецки бе на такова разстояние, че не можеше да го чуе. На Лали му беше най-трудно да татуира старците, които приличаха на ходещи мъртъвци: очите им бяха празни, може би предугаждаха какво ги очаква. На тях той казваше „Съжалявам“. Знаеше, че вероятно не го разбират.

* * *

В канцеларията Гита и Силка работеха на бюрата си. Двама есесовци се приближиха изневиделица. Силка възкликна изненадано, когато единият от тях я хвана за лакътя и я дръпна да стане. Гита гледаше как отвеждат приятелката ѝ, която се обърна назад и я погледна с объркани, умоляващи очи. Не забеляза приближаването на надзирател ката, докато не усети удара по главата, красноречиво напомняне да продължи работата си.

Двамата мъже завлачиха Силка по дълъг коридор към непозната част на сградата. Тя напразно се мъчеше да се отскубне от тях. Накрая те спряха пред една врата, отвори я и блъснаха Силка вътре. Тя се изправи и се огледа. В стаята имаше голямо легло с балдахин, тоалетка и нощно шкафче с лампа на него. В креслото отстрани седеше лагерфюрер Шварцхубер, комендантът на Биркенау. Той бе внушителен мъж, рядко го виждаха в лагера. Седеше и потупваше високия си кожен ботуш с палка. Лицето му бе безизразно, вириаше се в точка някъде над главата на Силка. Тя отстъпи към вратата и

хвана дръжката. Палката профуча във въздуха и я удари по ръката. Силка извика и се свлече на пода.

Шварцхубер се приближи и вдигна палката. Надвеси се над нея. Ноздрите му бяха разширени. Дишаше тежко и я гледаше ядосано. Свали фуражката си и я запрати на пода. С другата ръка продължи да потропва по ботуша с палката. При всяко потупване Силка трепваше, очакваше удар. Немецът използва палката да повдигне ризата ѝ. Силка осъзна какво се очаква от нея, и е треперещи ръце разкопча горните две копчета. Шварцхубер пхна палката под брадичката ѝ и я побутна да стане. Тя приличаше на джудже пред него. Очите му сякаш не я виждаха; това бе мъж, чиято душа беше мъртва, а тялото му бе на път да я последва.

Той изпъна ръце настрани и тя изтълкува това като подкана да го съблече. Направи крачка към него и започва да разкопчава многобройните копчета на куртката му. Удар по гърба с палката я накара да побърза. Шварцхубер бе принуден да пусне палката, за да може тя да свали куртката му. Той я взе от нея и я запрати при фуражката. Сам съблече потника си. Силка се зае да разкопчава колана и ципа му. Коленичи и смъкна панталона му до глезените, но не можа да го събуе през ботушите.

Немецът я бутна, тя загуби равновесие и падна на земята. Той се отпусна на колене и я възседна. След това сграбчи ризата ѝ и я разкъса. Силка немощно понечи да прикрие гърдите си и Шварцхубер я удари през лицето, тя затвори очи и се примири с неизбежното.

* * *

Вечерта Гита се прибра тичешком в бараката, по лицето ѝ се стичаха сълзи. Дана и Ивана я завариха да ридае на нара. Хлипайки, тя им разказа как бяха отвели Силка.

* * *

Лали знаеше, че все някога ще изпратят още хора в неговата барака. Досега се беше ширил сам в нея, но всеки ден след работа установяваше, че строежът на околните постройки напредва. Като татуировчик, се радваше на привилегията да спи в самостоятелната стая, която в другите бараки обикновено се пазеше за капото. И все пак винаги бе знаел, че рано или късно празните нарове в съседство ще бъдат запълнени.

Днес се върна в бараката си и видя, че отпред играят деца. Животът вече нямаше да е същият. Няколко по-големи малчугани изтичаха при него и му зададоха въпроси, които не разбра. Откриха, че могат да общуват с него на развален унгарски. Той посочи стаята си на новите съквартиранти, каза им с

най-строгия си глас, че не бива никога, ама никога да влизат в нея. Знаеше, че го разбират, но дали щяха да го послушат? Само времето щеше да покаже. Имаше някакви бегли представи за циганската култура и се зачуди дали да не намери по-скришно място за скъпоценностите под дюшека си.

Влезе в бараката, ръкува се с неколцина мъже, поздрави жените, особено по-възрастните. Те знаеха, че е татуировчикът, и искаха да разберат какво ще стане с тях. Уместен въпрос, на който той нямаше отговор. Обеща, че ще им каже, ако чуе нещо, което ги засяга. Те изглеждаха благодарни. Мнозина му казаха, че досега никога не са разговаряли с евреин. Той също не си спомняше някога да е разговарял с цигани.

Тази вечер заспа трудно заради бебешкия плач и хленченето на децата, които молеха родителите си за храна.

ДЕСЕТА ГЛАВА

Само след няколко дни Лали бе произведен в почетен циганин. Всеки път, когато се прибираще в Циганския лагер – вече наречен официално така, – децата тичаха да го посрещнат, наобикаляха го и го молеха да си поиграе с тях, мъчеха се да надникнат в чантата му, тъй като знаеха, че гой носи храна в нея. Лали обаче предпочиташе да я дава на по-възрастните, за да я разпределят между най-нуждаещите се. Мъжете идваха при него всеки ден, питаха го дали има някакви новини за тях. Той ги уверяваше, че ще ги осведомява за всичко, което чуе. Съветваше ги да приемат положението си и да не се отчайват. И да организират нещо като училище за децата, пък било то само с истории за дома, семейството, обичаите им.

С радост установи, че са го послушали, и старите жени са поели ролята на учителки. Забеляза у тях живец, който преди липсваше. Разбира се, щом се появише в лагера, всички уроци спираха начаса. Понякога той сядаше с тях, слушаше, научаваше интересни неща за народ и култура, съвсем различни от неговите. Често задаваше въпроси, на които жените отговаряха с удоволствие, така учеха по-лесно и децата, те като че ли проявяваха по-голям интерес, когато Лали задаваше въпросите си. Той бе прекарал целия си живот у дома с близките си и номадският живот на циганите му бе любопитен. Удобният уседнал живот, образованието и преживяванията му сега му се струваха обикновени и предсказуеми в сравнение с пътешествията и приключенията на хората, сред които се бе озовал. Една жена, която често беше сама, привлече вниманието му. Изглежда, нямаше деца, нито близки. Майките често ѝ поверяваха децата си и тя с удоволствие се грижеше за тях. Вероятно беше на петдесет и няколко години, но Лали знаеше, че циганите често изглеждат по-възрастни, отколкото са.

Една вечер, след като и двамата бяха помагали на майките да приспят децата, Лали я последва отвън.

– Благодаря ти за помощта – подхвърли той.

Циганката му се усмихна едва-едва и седна на купчина тухли.

– От съвсем малка приспивам деца. Мога да го правя със затворени очи.

Лали приседна до нея.

– Не се съмнявам. А твоето семейство къде е?

Тя тъжно поклати глава.

– Мъжът ми и синът ми умряха от тиф. Сега съм сама. Казвам се Надя.

– Съжалявам, Надя. Защо не ми разкажеш за тях? Аз съм Лали.

Лали и Надя разговаряха до късно през нощта. Лали бе този, който говореше повече, Надя предпочиташе да слуша. Той ѝ разказа за семейството си в Словакия и за любовта си към Гита. Откри, че Надя е едва на четиридесет

и една. Синът ѝ бил шестгодишен, когато починал преди три години, баща му си отишъл два дни по-късно. Лали имаше чувството, че все едно слуша майка си. Тъкмо това го привлече у Надя и го изпълни с желание да я закриля, така както искаше да закриля Гита. Изведнъж закопня за дома. Не можеше да се отърси от страховете си за бъдещето. Погълнат бе от мрачни мисли за семейството си, които досега бе пропъждал. Щом не беше в състояние да помогне на тях, щеше да направи каквото може за тази жена.

* * *

Няколко дни по-късно, когато се прибра в бараката, го посрещна едно прохождащо момченце. Лали го взе в прегръдките си. Телцето и мирисът на момченцето му напомниха за малкия му племенник, с когото се бе сбогувал преди година. Той се разтрепери, остави детето на земята и побърза да влезе в стаята си. Слава богу, никое от децата не го последва; нещо им бе подсказало, че трябва да го оставят сам.

Лали се просна на леглото, припомни си последния път, когато бе със семейството си. Сбогуването на гарата, откъдето бе отпътувал за Прага. Майка му беше помогнала с приготвянето на багажа. Бършейки сълзите си, вадеше от куфара дрехи, които той бе сложил там, и ги заменяше с книги – „за да те успокояват и да ти напомнят за дома, където и да си“.

Там, на перона, минути преди да се качи във влака, Лали за първи път видя сълзи в очите на баща си. Беше ги очаквал от всички други, но не и от силния си, твърд като скала баща. От прозореца на купето видя как брат му и сестра му го подхващат, крепяха го да не падне. Майка му се затича след влака, протегнала ръце да докосне за последно малкото си момче. Двата му малки племенници, които не съзнаваха, че светът се променя, също се втурнаха покрай влака, мъчеха се да не изостанат.

Стиснал куфара, съдържащ единствено дрехи и няколкото книги, които бе позволил на майка си да сложи в него, Лали подаде глава през прозореца, беше се просълзил. Дотогава бе толкова погълнат от мъката на семейството си, че не бе усетил собствената си опустошителна загуба.

Упреквайки се, че е позволил на чувствата да го завладеят, Лали отново излезе навън. Децата го молеха да играе на гоненица с тях, започнаха да го дърпат и да се катерят по него. *На кого са му дотрябвали дървета, щом може да скача от татуировчика?* Вечерта той се присъедини към група мъже, седнали отвън. Започнаха да споделят спомени и истории от семейния си живот, заплени от разликите и приликите в културите си. В един момент Лали каза:

– Знаете ли, преди не би ми хрумнало, че мога да имам нещо общо с вас. Сигурно щях да ви избягвам и да минавам на другия тротоар, като видя, че се задавате.

Известно време цареше тишина, после един от мъжете се обади:

– Е, татуировчико, преди и ние щяхме да те отбягваме. Първи щяхме да минаваме на отсрещния тротоар.

Силният смях накара една от жените да излезе и да ги помоли да приказват по-тихо, за да не събудят децата. Мъжете се прибраха послушно вътре. Лали остана отвън. Още не му се спеше. Усети, че някой го гледа, и се обърна. Надя стоеше на вратата.

– Ела при мен – повика я той.

Надя седна до него, впери поглед в нощта. Той се загледа в профила ѝ. Всъщност бе доста хубава. Кафявата ѝ коса се спускаше на вълни по раменете и се развяваше леко на вятъра, затова тя често я прибираще зад ушите. Този жест му беше много познат, жест, който правеше майка му по цял ден, когато от стегнатия ѝ кок или изпод забрадката ѝ се измъкваша палави кичури. Надя говореше необичайно тихо, досега не беше чувал някого да говори толкова тихо. Тя не шепнеше – просто гласът ѝ беше такъв. Внезапно Лали разбра какво го натъжава в гласа ѝ. Беше безчувствен. Все едно дали разказваше истории за щастливите времена със семейството си, или за сегашното си трагично положение, тя не променяше тона си.

– Какво означава името ти? – попита я Лали.

– Надежда. Означава „надежда“. – Надя се изправи. – Лека нощ, Лали.

Прибра се вътре, преди той да успее да ѝ пожелае същото.

ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА

Май 1943 година

Ежедневието на Лали и Леон се диктуваше от пристигането на конвои от цяла Европа. Пролетта отмина, дойде лятото, а конвоите не спираха да пристигат. Един ден двамата татуираха дълги редици от жени затворнички. Подборът се извършваше на известно разстояние от тях. Бяха твърде заети, за да му обръщат внимание. Пред тях постоянно се появяваше ръка с лист хартия и те си вършеха работата. Отново и отново. Днешните затворници бяха необичайно тихи, може би долавяха злото във въздуха. Внезапно някой засвири с уста. Мелодията се стори позната на Лали, може би беше от опера. Свирукането се усили и той вдигна очи. Към тях се приближаваше мъж в бяла престилка. Лали бързо наведе глава и се съсредоточи над работата си. *Не ги гледай в лицето.* Пое листчето, татуира номера, както го беше правил хиляди пъти досега.

Свирукането престана. Сега докторът стоеше до Лали, от него се носеше остра миризма на дезинфектант. Наведе се над Лали и известно време наблюдава работата му, повдигна наполовина татуираната ръка. Вероятно остана доволен, защото продължи напред, свирукайки фалшиво. Лали погледна към Леон, който бе пребледнял. Зад него изникна Барецки.

– Какво ще кажеш за новия ни доктор?

– Не ми се представи – промърмори Лали.

Барецки прихна.

– Повярвай ми, извадил си късмет! От тоя тип ме побиват тръпки!

– Знаеш ли как се казва?

– Менгеле, доктор Йозеф Менгеле. Запомни това име, татуировчико.

– Какво прави тук?

– Хер докторът даде да се разбере, че ще присъства често на подбора, нуждаел се от подходящи пациенти.

– Значи, болните можем да ги изключим.

Барецки се запревива от смях.

– Ама че си шегаджия, татуировчико!

* * *

Лали отново се залови за работа. Малко по-късно чу свирукането зад себе си и то го стресна. Без да иска, заби иглата по-дълбоко в ръката на младата жена, която стоеше пред него. Тя извика от болка. Лали избърса потеклата кръв. Менгеле се спря пред тях.

– Какво има, татуировчико? Ти си главният татуировчик, нали?

От гласа му по гърба на Лали пробягаха ледени тръпки.

– Да... ъъ... – заекна той. – Да, аз съм главният татуировчик, хер доктор.

Менгеле го изгледа, очите му бяха черни и безизразни, лишени от чувство. Странна усмивка разтегли устните му. После се отдалечи.

Барецки дойде и удари силно Лали по ръката.

– Тежък ден, а, татуировчико? Какво ще кажеш да те преместя на по-лека работа, да чистиш тоалетните например?

* * *

Вечерта Лали напразно се опита да почисти засъхналата кръв от ризата си с вода от една локва. Накрая се отказа, реши, че петното ще му напомня за деня, в който е срещнал Менгеле. Подозираше, че лекарят не е тук да лекува, а да причинява болка. Не му се мислеше колко може да е опасен. Да, петното щеше да остане, за да му напомня за новата заплаха, която се бе появила в живота му. Трябваше да е винаги нащрек за този човек, чиято душа бе постудена и от скалпела му.

* * *

На другия ден Лали и Леон отново бяха в Аушвиц, за да татуират млади жени. Подсвиркващият доктор също присъстваше. Стоеше пред момичетата и решаваше съдбата им с махване на ръката: надясно, наляво, надясно, надясно, наляво, наляво. Лали не виждаше никаква логика в подбора му. Всички затворнички бяха в разцвета на силите си, здрави и жизнени. Видя, че Менгеле го наблюдава. Въпреки това не можа да отмести очи, когато Менгеле сграбчи лицето на следващата млада жена в големите си ръце и го заизвива напред-назад, нагоре-надолу, после отвори устата ѝ. Плесна я по бузата и я избута наляво. Не става. Лали продължи да гледа. Менгеле извика един офицер и му каза нещо. Офицерът тръгна към Лали. *По дяволите!*

– Какво има? – попита, придавайки си спокоен вид, въпреки че беше уплашен.

– Млъквай, татуировчико! – Есесовецът се обърна към Леон. – Остави всичко и ела с мен!

– Почакайте малко, не го отвеждайте! – Лали се уплаши какво ще стане с помощника му. – Вижте колко много работа имаме!

– Тогава по-добре действай, татуировчико, или ще стоиш тук цяла нощ. А на хер доктора това никак няма да му хареса.

– Оставете го, моля ви! Нека продължим с работата. Съжалявам, ако съм ядосал с нещо хер доктора – извини се Лали.

Офицерът насочи пушката си към него.

– И ти ли искаш да дойдеш?

Леон се обади:

– Ще отида. Всичко е наред, Лали. Сигурно скоро ще се върна.

Лали отмести поглед.

– Съжалявам, Леон.

– Всичко е наред. Добре съм. Продължавай да работиш – успокои го Леон. Есесовецът го отведе.

* * *

Вечерта разтревоженият Лали вървеше сам с наведена глава към Биркенау. Нещо встрани от пътя привлече погледа му, някакъв проблясък. Цвете, самотно цвете, полюшващо се на вятъра. Кървавочервени листенца около смолисточерна среда. Огледа се за още, но не видя други. Зачуди се кога отново ще може да подари цветя на човек, когото обича. В съзнанието му изплуваха образите на Гита и майка му, двете жени, най-близки на сърцето му, ако посегнеше с ръка, можеше да ги улови. Мъката го заля като вълна, едва не го удави.

Дали двете ще се срещнат някога? Дали по-младата ще се учи от по-възрастната? Дали мама ще приеме Гита и ще я обича колкото я обичам аз?

Лали бе усвоил изкуството на флирта, изучавайки най-напред майка си. Тя не си даваше сметка за това, разбира се, но той я наблюдаваше внимателно и беше видял какво ѝ действа и какво – не, така беше разбрал как трябва да се държи един мъж с жените. Вероятно всички млади мъже се научаваха на това благодарение на майките си, въпреки че най-вероятно не го осъзнаваха. Говорил бе на тази тема с неколцина приятели, които първоначално категорично отричаха. Когато обаче ги попитаха дали се опитват да се харесат на майките си, всички признаваха, че поведението им наистина би могло да се определи като флиртуване, макар досега да си бяха мислели, че с мама се разбират по-добре, защото не е толкова строга като татко.

Силната връзка с майка му формира начина, по който той се отнасяше към момичетата и жените. Привличаха го всички жени, не само физически, но и емоционално. Обичаше да разговаря с тях; обичаше да ги глези. За него всички жени бяха красиви и вярваше, че няма нищо лошо в това да им го каже. От майка си, а и от сестра си знаеше какво очаква жената от един мъж, и в живота си досега бе спазвал уроците им. „Бъди грижовен, Лали; обръщай внимание на дребните неща, големите сами ще се наредят.“ Сякаш чуваше милия майчин глас.

Наведе се и предпазливо откъсна късото стъбълце. Щеше да намери начин да го даде на Гита утре. В стаята си постави скъпоценното цвете много внимателно до леглото и потъна в тежък сън, но на сутринта, когато се събуди, листенцата на цветето се бяха сбръчкали и окапали. *Това място е царството на смъртта.*

ДВАНАДЕСЕТА ГЛАВА

Лали излезе да изхвърли цветето. Барецки беше отвън, но той не му обърна внимание, върна се в стаята си. Есесовецът го последва и се облегна на касата на вратата. Загледа се в него. Изведнъж Лали се сети, че седи върху съкровище от скъпоценни камъни, пари, наденица и шоколад. Грабна чантата си, избута Барецки настрани и изскочи навън. Есесовецът се обърна и тръгна след него.

– Чакай, татуировчико! Трябва да говоря с теб. Лали спря.

– Имам една молба.

Лали мълчеше, погледът му се рееше в нищото на педя над рамото на есесовеца.

– На нас... на момчетата в отряда ни липсват развлечения и тъй като времето се оправя, решихме да организираме футболен мач. Как ти се струва тази идея?

– Сигурен съм, че ще бъде забавно.

– Да, така е.

Барецки замълча, чакаше.

Накрая Лали отстъпи.

– Какво мога да направя за теб?

– Ами щом си съгласен да се включиш, трябва да ни единайсет затворници, които да играят срещу нас в приятелски мач.

Лали едва не му се изсмя в лицето, но успя да се сдържи. Замисли се как да отговори на тази странна молба.

– Значи, без резервни играчи?

– Без резервни играчи.

– Добре, ще имам грижата.

Откъде се взе това? Можеш да кажеш милион други неща. Като например: „Маиата ти!“.

– Хубаво, чудесно! Събери отбора и след два дни, в неделя, ще се срещнем на плаца. О, и топката ще я донесем ние. – Барецки се изсмя високо и си тръгна.

– А, забравих да ти кажа, получаваеш свободен ден. Днес няма конвои.

* * *

Лали прекара част от деня в разпределяне на богатствата си в малки пакетчета. Храна за циганите и момчетата от седма барака, и разбира се, за Гита и приятелките ѝ. Скъпоценните камъни и парите отдели настрани. В един парцал загърна диамантите, в друг – рубините, в трети – доларите.

Имаше и една пачка банкноти, каквито не бе виждал никога досега, от Южна Африка. Лали нямаше представа за стойността им, нито как бяха попаднали в Биркенау. Взе няколко скъпоценни камъка и отиде да потърси Виктор и Юри. После известно време си игра с циганчетата, като репетираше какво ще каже на другарите си от барака 7, когато се върнат от работа.

Вечерта бе заобиколен от десетина мъже, които го гледаха невярващо.

– Това да не е някаква шега? – обади се един.

– Не е – увери го Лали.

– Искаш да играем футбол с швабите?

– Да, в неделя.

Е, без мен. Не можеш да ме принудиш – отсече категорично онзи.

Отзад се обади глас:

– Аз ще участвам. Играл съм малко. – Дребен мъж си запробива път между събраните затворници и застава пред Лали. – Аз съм Йоел.

Благодаря ти, Йоел. Добре дошъл в отбора.

Трябват ми още девет души. Какво имате да губите? Това е единствената ви възможност да нарикате есесовците и да ви се размине.

– Познавам един от барака 15, който е играл в унгарския национален отбор. Да го попитам ли? – обади се друг затворник.

– Ами ти? – обърна се към него Лали.

– Ще се включа. И аз съм Йоел. Ще поразпитам наоколо, да видя кого още мога да навия. Има ли някаква възможност да потренираме преди мача?

– Хем играе футбол, хем има чувство за хумор, ще станем приятели! Ще дойда утре вечер да видя какво сте направили. Благодаря ти, Голям Йоел! – Лали погледна към другия Йоел. – Нали не се обиждаш?

– Не, изобщо – увери го Малкия Йоел.

Лали извади хляб и наденица от чантата си и ги остави върху близкия нар. Докато си тръгваше, видя как двама души се заеха да разпределят храната. Разчупваха я на малки хапки и ги раздаваха на хората наоколо. Без блъскане, без разправии, дисциплинирано раздаване на жизненонеобходимата храна. Чу един затворник да казва: „Ето, Йоел, вземи моята дажба, ще имаш нужда от сили“. Лали се усмихна. Денят бе започнал зле, но завършваше с великодушен жест, направен от гладуващ човек.

* * *

Денят на мача дойде. Лали отиде на плаца и видя, че есесовците очертават с бяла боя границите на игрището. Някой го извика и той се обърна, отборът на лагерниците вече се беше събрал. Лали се присъедини към мъжете.

– Хей, Лали, имаме четиринайсет играчи заедно с теб и мен, предвидил съм две резерви, в случай че някой от нас бъде контузен – осведоми го гордо Големия Йоел.

– Съжалявам, не разрешават резерви. Само отбора. Подбери най-добрите.

Мъжете се спогледаха. Вдигнаха се три ръце и доброволно отказалите се си тръгнаха. Лали наблюдаваше останалите, които се разтягаха и подскачаха като при професионална загревка.

– Някои от тях, изглежда, знаят какво правят – промърмори той.

– Би трябвало – отвърна Малкия Йоел. – Шестима са играли в професионални отбори.

– Шегуваш се!

– Никак даже. Ще ги бием!

– Не можем, Малки Йоел! Не бива да спечелим! Изглежда, не съм бил достатъчно ясен.

– Ти каза да събера отбор и аз го събрах.

– Да, но не бива да спечелим! Иначе ще ги унижим. Не бива да ги изкушаваме да ни изпозастрелят. Огледай се.

Малкия Йоел плъзна поглед по стотиците затворници, събрали се около тях. В лагера се усещаше възбуда, всеки гледаше да си осигури по-удобно място около оградения с бяла боя игрище. Той въздъхна.

– Ще кажа на останалите.

Лали огледа тълпата, търсеше едно-единствено лице. Гита бе е приятелките си, помахна му. Той също ѝ махна, отчаяно му се искаше да изтича при нея, да я грабне в обятията си и двамата да се скрият зад канцеларията. Чу силно чукане и когато се обърна, видя, че няколко есесовци забиват колове в земята за врати. Барецки се приближи.

– Ела.

Тълпата от затворници в единия край на игрището се раздели, за да направи път на есесовците. Никой от тях не беше с униформа. Някои бяха облечени с подходящи за игра дрехи. Шорти, потници. Зад тях вървяха силно охраняваният комендант Шварцхубер и шефът на Лали, Хустек. Те приближиха Лали и Барецки.

– Това е капитанът на затворническия отбор, татуировчикът – обясни Барецки на Шварцхубер.

– Татуировчико. – Комендантът се обърна към един от охранителите си. – Имаме ли нещо, което да дадем като награда?

Офицерът взе една купа от есесовеца до себе си и я показа на коменданта.

– Да, това. Напълно е подходяща. – Той показа купата на Лали. – Какво ще кажеш?

Преди Лали да успее да отговори, Шварцхубер взе купата и я вдига високо, за да я видят всички. Есесовците изръкопляскаха.

– Започвайте играта и нека по-добрият победи!

Лали се отправи тичешком към своя отбор, като измърмори под нос:

– И дано по-добрият отбор оцелее до утре.

Присъедини се към отбора си и всички се събраха в средата на игрището. Зрителите се провикваха насърчително. Реферът ритна топката към есесовския отбор и играта започна.

След десет минути резултатът беше два на нула за затворниците. Макар че головете радваха Лали, здравият разум му диктуваше да се съобразява със сърдитите физиономии на есесовците. Предупреди играчите си да намалят темпа през останалата част от полувремето. Вече бяха получили удовлетворение, сега беше време да оставят есесовците да покажат какво могат. Полувремето завърши с резултат два на два. По време на кратката почивка, докато есесовците се наливаха е вода, отборът на лагерниците се събра да обсъди тактиката. Накрая Лали успя да убеди останалите, че не бива да спечелят мача. Разбраха се да отбележат още два гола, за да повдигнат духа на присъстващите затворници, но да загубят е един накрая. В началото на второто полувреме върху играчите и зрителите започна да се сипе пепел. Крематориумите работеха, тази основна за Биркенау дейност не бе прекъсната от спортното събитие. Лагеристите отбелязаха още един гол, който бе последван от гол на есесовците. Недохранените затворници скоро се умориха. Есесовците вкараха още два гола. Нямаше нужда лагеристите да се преструват, на тях просто не им бяха останали сили. Когато реферът свири края на мача, есесовците водеха с два гола. Шварцхубер излезе на игрището и връчи купата на техния капитан, който я вдигна високо под оглушителните викове на присъстващите офицери и войници. Докато есесовците се отправяха да празнуват, Хустек мина покрай Лали.

– Добре се получи, татуировчико.

Лали събра тима си и благодари на играчите за чудесното представяне. Тълпата бе започнала да оредява. Той се огледа за Гита, която не бе помръднала от мястото си. Изтича при нея и я хвана за ръката. Дватамата си запробиваха път към канцеларията. Докато Гита се отпускате на земята, Лали се оглеждаше за дебнещи очи. Успокоен, че не ги наблюдават, седна до нея. Тя прокара пръсти през тревата, загледа се в нея.

– Какво правиш?

Търся четирилистна детелина. Няма да повярваш колко много има тук.

Лали се усмихна озадачено.

– Шегуваш се.

– Не, вече намерих няколко. Ивана постоянно намира четирилистни детелини. Защо ме гледаш така?

– Не вярваш, че ще излезеш оттук, а сега търсиш нещо, което да ти донесе късмет.

– Не са за мен. Аз не вярвам в подобни неща.
– За кого са тогава?
– Знаеш ли колко са суеверни есесовците? Четирилистните детелини са истинско съкровище.
– Не разбирам.
– С тях подкупваме пазачите, когато искаме нещо. Някои даже ни дават допълнително храна.

Лали я погали нежно по лицето. Мъчно му беше, че не може да защити момичето, което обича. Гита се наведе и продължи търсенето. Отскубна шепа трева и шеговито замери е нея Лали. Той се засмя. Смушка я закачливо и тя легна по гръб. Той посипа с тревички лицето ѝ. Тя ги издуха. Няколко паднаха върху врата и гърдите ѝ. Лали разкопча горното копче на ризата ѝ.

– Може ли да те целуна?
– Недей! Не помня вече откога не съм си мила зъбите.
– И аз не съм ги мил скоро, така че сме квит.

Гита доближи лицето си до неговото. Предишната им бегла целувка бе разпалила неудържим копнеж. Двамата бяха ненаситни, жадуваха да получат повече един от друг.

Омаята бе прекъсната от кучешки лай наблизко. Животното сигурно имаше придружител. Лали се изправи и притегли Гита в прегръдките си. Последна целувка, преди да изтичат обратно на плаца и да се скрият в тълпата, където щяха да бъдат в безопасност.

В женския лагер зърнаха Дана, Ивана и Силка и тръгнаха към тях.

Лали забеляза колко е бледа Силка.

– Как е Силка? – обърна се той към Гита. – Не изглежда добре.
– Добре е, доколкото е възможно при тези обстоятелства.
– Да не е болна? Трябва ли ви лекарство?
– Не, не е болна. По-добре да не знаеш.

Когато двамата се приближиха, Лали се наведе към Гита и прошепна настойчиво:

– Кажи ми! Може пък да помогна.
– Не и този път, любов моя.

Момичетата наобиколиха Гита и се отдалечиха с нея. Силка ги следваше бавно, с наведена глава.

Любов моя!

ТРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

Вечерта Лали лежеше в леглото и си мислеше, че никога не се е чувствал толкова щастлив. Гита се беше свила на нара до спящата Дана, очите ѝ бяха широко отворени, вираше се в тъмнината, припомняше си миговете, прекарани с Лали: целувките, копнежа, който бе изпитвало тялото ѝ, желанието ѝ да не спират. Представяше си какво може да стане на следващата им среща, лицето ѝ пламна.

В голямото легло с балдахин Силка лежеше в обятията на Шварцхубер. Ръцете му изучаваха тялото ѝ, тя гледаше в нищото, не чувстваше нищо. Беше претръпнала.

В трапезарията си в Аушвиц Хьос седеше на елегантна маса, подредена за един човек. В чинии от фин порцелан бе сервирана изискана вечеря. Той си наля „Шато Латур“, реколта 1932 година, в кристална чаша. Завъртя я, помириша виното, опита го. Нямаше да позволи на напрежението в работата да попречи на малките удоволствия в живота.

Пияният Барецки се прибираше с несигурни стъпки към казармата в Аушвиц. Затвори с ритник вратата, олюля се и падна на леглото. Смъкна с мъка кобура от рамото си и го захвърли настрани. След миг осъзна, че не е изгасил лампата и тя блести в очите му. Опита се да се надигне, но не успя, докопа кобура си и извади оръжието. С втория изстрел успя да „ликвидира“ бягащата насам-натам електрическа крушка. Пистолетът му падна на пода, а той потъна в пиянски сън.

* * *

На следващата сутрин Лали намигна на Гита, докато вземаше материалите и инструкциите от Бела в канцеларията. Усмивката му обаче изчезна, щом забеляза, че Силка седи до Гита с наведена глава и не го поглежда. *Това продължава твърде дълго.* Той реши да настоява пред Гита да му каже какво не е наред с приятелката ѝ. Отвън го посрещна киселият Барецки, който бе с тежък махмурлук.

– Побързай! Уредих един камион да ни откара до Аушвиц.

Лали го последва до камиона. Барецки се качи в кабината и хлопна вратата. Лали схвана намека и се покатери отзад. Едва изтърпя подмятането в каросерията.

Когато пристигнаха в лагера, Барецки заяви, че има нужда да полегне, и той трябва да отиде сам в барака 10. Лали я намери лесно, застаналият отпред есесовец му нареди да отиде отзад. Лали забеляза, че бараката е по-различна от онези в Биркенау.

Първото, което видя, когато зави зад ъгъла, бе телената мрежа, опасваща част от задния двор. Постепенно забеляза слабо движение в заграденото пространство. Тръгна бавно напред, хипнотизиран от гледката отвъд телената ограда: момичета, десетки, голи, много от тях легнали на земята, някои седнали, други прави, почти не помръдваха. Лали се спря. Един пазач влезе в ограждението и тръгна между момичетата, повдигаше левите им ръце, търсеше номер, вероятно направен от Лали. Щом намери момичето, което му трябваше, есесовецът го повлече навън. Лали се вгледа в лицата на младите жени. Те бяха безизразни. Безмълвни. Забеляза, че няколко са се облегли на телената ограда. За разлика от другите огради в Аушвиц и Биркенау по тази не течеше ток. Възможността да се самоубият, им бе отнета.

– Кой си ти?

Лали се обърна. От задната врата бе излязъл един офицер. Лали вдигна бавно чантата си.

– Аз съм татуировчикът.

– Защо стоиш тук тогава? Влизай вътре!

Няколко лекари и сестри в бели престилки му кимнаха, докато вървеше през голямата стая към едно бюро. Затворниците тук не приличаха на хора. Имаха вид на марионетки, захвърлени от кукловодите си. Лали се приближи към сестрата, която седеше зад бюрото, и ѝ показа чантата си.

– Аз съм татуировчикът.

Тя го погледна с отвращение и стана от бюрото. Той я последва по дълъг коридор в голяма стая. Вътре петдесетина момичета се бяха наредили на опашка. Мълчаха. В стаята миришеше на вкиснало. Най-отпред Менгеле преглеждаше едно от момичетата – разтвори грубо устата ѝ, стисна я за бедрата, после – за гърдите. По лицето ѝ се стичаха сълзи, но тя мълчеше. Щом свърши с прегледа, есесовецът я избута наляво. Негодна. На нейното място пристъпи друго момиче.

Сестрата отведе Лали при Менгеле и той спря прегледа.

– Закъсня – каза той с ехидна усмивка, явно се наслаждаваше на неудобството на Лали. Посочи му групичката момичета, застанали от лявата му страна. – Тия ще ги задържа. Татуирай им номерата!

Лали отиде при тях.

– Много скоро ще взема и теб, татуировчико!

Лали се обърна. Зърна познатото разтягане на устните в противно подобие на усмивка, от което по тялото му отново полазиха ледени тръпки. Ръцете му се разтрепераха. Ускори крачка и се упъти към малка маса, където друга сестра седеше с готови карти за самоличност. Тя му направи място да се настани. Лали се мъчеше да спре треперенето на ръцете си, докато подреждаше инструментите и шишенцата с мастило. Погледна към Менгеле,

който се бе заел с друго изплашено момиче и прокарваше ръце през косата и по гърдите му.

– Не се бой, няма да те нараня – каза той.

Момичето трепереше от страх.

– Спокойно, спокойно. В безопасност си, тук е болница. Тук се грижим за всички.

Менгеле се обърна към стоящата наблизо сестра.

– Донеси одеяло за тази красавица.

Отново се обърна към момичето и каза:

– Ще се погрижа за теб.

Момичето бе изпратено при Лали. Той наведе глава и започна да татуира номерата, които му показваше сестрата.

Когато свърши работа, напусна бараката и отново погледна към ограденото пространство. Беше празно. Лали се свлече на колене, гадеше му се. Но нямаше какво да повърне, стомахът му беше празен, единствената течност в тялото му бяха сълзите.

* * *

Вечерта, когато Гита се върна в бараката си, научи, че има няколко новопристигнали. По-старите обитателки се държах враждебно с новодошлите. Не искаха да им обясняват какви ужаси ги очакват, нито да делят с тях дажбите си.

– Гита? Ти ли си, Гита? – обади се немощен глас.

Гита се приближи към групата жени, повечето бяха по-възрастни. В Биркенау рядко се срещаха възрастни хора, лагерът беше за млади затворници, които можеха да работят. Една жена пристъпи напред и протегна ръце към Гита.

– Гита, аз съм Хилда Голдщайн, съседни сме!

Гита се взря в жената и внезапно разпозна съседката от родния Вранов, която сега изглеждаше доста по-бледа и по-слаба.

В главата ѝ нахлуха спомени, отворена врата, ухание на пилешка супа, напукан калъп сапун на кухненската мивка, щастливи гласове в топлите летни нощи, обятията на мама.

– Госпожо Голдщайн... – Гита се приближи още, хвана я за ръката. – Значи, са отвели и вас.

Съседката кимна.

– Отведоха всички ни преди седмица. Мен ме отделиха и ме качиха на влака.

– Сестрите и родителите ми също ли са тук? – В гласа на Гита се прокрадна надежда.

– Не, отведоха ги преди няколко месеца. Родителите ти, сестрите ти. Братята ти отдавна ги няма. Майка ти каза, че са се включили в съпротивата.

– Знаете ли къде са ги отвели?

Госпожа Голдщайн отпусна глава.

– Съжалявам. Казаха ни, че те... Че те...

Гита се свлече на пода и Дана и Ивана се спуснаха към нея, седнаха на земята и я прегърнаха. Над тях госпожа Голдщайн продължаваше да повтаря:

– Съжалявам, съжалявам.

И Дана, и Ивана плачеха, прегръщаха Гита, чиито очи останаха сухи. Приятелките ѝ се мъчеха да я утешат. *Няма ги*. Спомените не идваха. Тя усети ужасна празнота. Обърна се към Дана и Ивана и прошепна с разтреперан, съкрушен глас:

– Може би е добре да поплача. Поне малко.

– Искаш ли да се помолим с теб? – попита я Дана.

– Не, само няколко сълзи. Това е всичко, което ще получат от мен тия убийци!

По лицето ѝ се застинаха сълзи. Ивана и Дана бършеха очи с ръкавите на ризите си, редуваха се да попиват нейните. За своя изненада, Гита намери сили да стане и да прегърне госпожа Голдщайн. Затворничките около нея споделяха мълчаливо мъката ѝ, бяха потънали в мрака на собственото си отчаяние, никоя от тях не знаеше какво е станало с близките ѝ. Двете групи – старите лагеристки и новодошлите жени – се сляха в една.

* * *

След вечеря Гита седна с госпожа Голдщайн, която набързо ѝ разказа за случилото се в родния им град, как бавно, семейство по семейство, общността им е била разрушена. До хората бяха достигнали слухове за концлагерите. Никой не знаеше, че са превърнати в конвейери на смъртта. Но всички знаеха, че изпратените там не се завръщат. И все пак малцина бяха напуснали домовете си, за да търсят убежище в чужбина. На Гита ѝ беше ясно, че госпожа Голдщайн няма да издържи дълго, ако я накарат да работи. Тя изглеждаше по-стара от годините си, беше физическа и емоционална развалина.

На сутринта Гита отиде при отговорничката. Каза ѝ, че ще помоли Лали да ѝ даде каквото пожелае, ако не кара госпожа Голдщайн да работи тежка работа и денем я оставя в бараката. Предложи по-възрастната жена да изпразва кофите с изпражненията, задачата обикновено се възлагаше на този, който беше ядосал с нещо капото. Цената на отговорничката беше диамантен пръстен. Чула беше слухове за ковчежето със съкровища на Лали.

През следващите няколко седмици Лали ходеше до Аушвиц всеки ден. Петте крематориума работеха с пълна сила, но все още имаше много затворници за татуиране. Той получаваше инструкциите и материалите си от канцеларията в Аушвиц. Нямаше време, нито нужда да ходи в канцеларията в Биркенау, затова не можеше да види Гита. Искаше да ѝ изпрати съобщение, че е добре.

Барецки беше в добро, дори весело настроение, сподели, че имал тайна, и искаше Лали да познае каква е. Лали се включи в инфантилната му игра.

– Ще ни пуснете да си вървим?

Барецки се изсмя и го тупна по рамото.

– Да не са те повишили?

– За теб е по-добре да не го правят, татуировчико. Може новият ти пазач да не е мил като мен.

– Добре, предавам се.

– Е, хайде, ще ти кажа. Другата седмица няколко дни ще получавате допълнителни порции, ще ви раздадат и още одеяла. От Червения кръст идват да инспектират лагера.

Лали се замисли. *Какво означава това? Дали светът най-после ще научи какво се върши тук?* Стараеше се да не издава чувствата си пред Барецки.

– Хубава новина. Мислиш ли, че лагерът ще издържи проверката за хуманно отношение?

Лали почти виждаше как се въртят ръждясалите колелца в мозъка на Барецки, чуваше ги как скърцат. Мудният ум на есесовеца го забавляваше, макар че не смееше да се усмихне.

– Ще бъдете хранени добре през дните, когато са тук. Е, поне ония от вас, които ще им позволим да видят.

– Значи, ще е контролирано посещение?

– За глупаци ли ни мислиш? – изсмя се Барецки. Лали отмина въпроса с мълчание.

– Може ли да те помоля за една услуга?

– Може – отвърна снизходително есесовецът.

– Ако напиша на Гита бележка, ще я занесеш ли, за да знае, че съм добре и просто съм зает в Аушвиц?

– Ще направя нещо по-добро. Сам ще ѝ кажа.

– Благодаря ти.

Храната се подобри само за няколко дни, и то далеч не за всички, Лали се съмняваше, че Червеният кръст изобщо е влязъл в лагера. Нищо чудно Барецки да си беше измислил цялата тази история. Лали се съмняваше, че

есесовецът ще предаде съобщението му до Гита. Можеше само да чака и да се надява, че скоро ще има свободна неделя.

* * *

Най-сетне дойде ден, в който Лали свърши работа рано. Измина бързо разстоянието между лагерите и пристигна в канцеларията в Биркенау тъкмо когато работниците си тръгваха. Зачака нетърпеливо. Защо днес Гита се бавеше толкова? Най-после се появи. Сърцето на Лали се разтуптя. Без да губи време, я хвана за ръката и я отведе зад канцеларията. Когато притисна Гита към стената, усети, че тя трепери.

– Помислих, че си мъртъв! Помислих, че никога повече няма да те видя! Аз... – Тя замълча.

Той я погали по лицето.

– Не получи ли съобщението ми?

– Не, никакво съобщение не съм получила.

– Шшт, всичко е наред – успокой я той. – От седмици работя по цял ден в Аушвиц.

– Толкова се изплаших!

– Знам. Но сега съм тук. И имам да ти казвам нещо.

– Какво?

– Нека първо те целуна!

Двамата се целунаха, притиснаха се страстно един към друг, после тя го отблъсна.

– Какво имаш да ми казваш?

– Прекрасна моя Гита! Ти ме омая! Влюбен съм в теб!

Тези думи бе чакал да изрече цял живот.

– Защо? Защо го казваш? Погледни ме! Аз съм грозна, мръсна. Косата ми... преди имах хубава коса.

– Харесвам сегашната ти коса, ще ми харесват и бъдещите ти прически.

– Но ние нямаме бъдеще.

Лали я прегърна през кръста, накара я да го погледне в очите.

– Напротив, имаме! Вечерта, когато пристигнах тук, се заклех, че ще оцелея в този ад! И двамата ще оцелеем и ще бъдем свободни да се целуваме когато поискаме, да се любим когато поискаме!

Гита се изчерви и извърна лице. Той нежно го обърна пак към себе си.

– Да се любим където и когато поискаме. Чуваш ли ме?

Гита кимна.

– Вярваш ли ми?

– Искам, но...

– Никакво „но“! Просто ми повярвай. А сега по-добре се прибери в бараката, преди капото да е взела да се чуди къде си.

Когато Лали понечи да си тръгне, Гита го притегни към себе си и го целуна пламенно.

След целувката той се усмихна:

– Може би трябва да отсъствам по-често!

– Да не си посмял! – смъмри го тя и го удари в гърдите.

Тази нощ Дана засипа Гита с въпроси, радваше се, че приятелката ѝ отново се усмихва.

– Каза ли му за семейството си? – попита.

– Не.

– Защо?

– Не мога. Болезнено е да говоря за това..., а и той толкова се радваше да ме види.

– Гита, ако наистина те обича, сигурно ще иска да знае, че си изгубила близките си. Ще иска да те утеши.

– Може би си права, Дана. Но ако му кажа, и двамата ще се натъжим, а искам, когато сме заедно, да е различно. Искам да забравя къде съм и какво се е случило със семейството ми. Когато ме прегърне, наистина забравям, макар и само за един кратък миг. Лошо ли е, че искам да избягам от действителността поне за малко?

– Не, изобщо не е лошо.

– Съжалявам, че имам свое убежище, имам Лали. Знаеш, че с цялото си сърце искам същото и за вас двете.

– Радваме се за теб – увери я Дана. – Достатъчно е, че една от нас получава малко щастие. Все едно е и наше, това ни стига.

– Само не крий нищо от нас. Нали няма да го правиш? – обади се Ивана.

– Никакви тайни – съгласи се Гита.

– Никакви тайни – повтори Дана.

ЧЕТИРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

На следващата сутрин Лали се яви в канцеларията и отиде при Бела на гишето.

– Къде изчезна, Лали? – посрещна го тя с топла усмивка. – Помислихме, че ти се е случило нещо.

– Аушвиц.

– А, ясно. Сигурно материалите ти са на привършване. Почакай тук, ще ти донеса.

– Не прекалявай, Бела.

Младата жена погледна към Гита.

– Естествено. Искаме да те видим и утре, нали?

– Разбираш ме от половин дума. Благодаря ти.

Бела тръгна да донесе материалите, а Лали се облегна на гишето и се загледа в Гита. Знаеше, че го е видяла да влиза, но се преструваше на срамежлива и не вдигаше глава. Прокара пръст по устните си и Лали се изпълни с желание.

После забеляза, че столът до нейния е празен. Отново си напомни да разбере какво става със Силка.

Напусна канцеларията и се отправи към мястото за подбор, вече бе забелязал, че е пристигнал камион с нови затворници. Докато се настаняваше на масата си, се появи Барецки.

– Имаш посетител, татуировчико.

Преди Лали да успее да погледне нагоре, чу познат глас, по-скоро шепот.

– Здравей, Лали.

До Барецки стоеше Леон, блед, отслабнал, с отпуснати рамене.

– Е, ще ви оставя да си поговорите! – подхвърли Барецки ухилено и се отдалечи.

– Господи, Леон, ти си жив! – Лали се спусна да го прегърне. Напипа ребрата под ризата му. Отдръпна се на ръка разстояние, огледа го. – Менгеле?

Леон кимна едва-едва. Лали прокара ласкаво длани по мършавите му мишници, погали го по лицето.

– Негодник! Някой ден ще си го получи! Веднага щом свърша тук, ще ти донеса храна. Шоколад, наденица, какво искаш? Набързо ще те охраня пак!

Леон му се усмихна едва-едва.

– Благодаря ти, Лали.

– Знам, че онзи мръсник уморява затворниците от глад. Мислех, че го прави само с момичета.

– Де да беше само това...

– Какво искаш да кажеш?

Този път Леон погледна Лали право в очите.

– Отрязва ми топките, Лали – каза той със силен, ясен глас. – Човек губи апетит, когато му отрежат топките.

Лали се дръпна ужасено, извърна глава, не искаше Леон да види смайването му. Леон едва сдържаше риданията си, беше забил поглед в земята в търсене на някаква опора.

– Съжалявам, не биваше да го изтърсвам така. Благодаря ти за предложението. Признателен съм ти.

Лали си пое дълбоко дъх, мъчеше се да овладее гнева си. Едва се сдържа да не избухне, искаше да отмъсти за чудовищното престъпление, извършено с приятеля му.

Леон се покашля.

– Ще ме вземеш ли пак на работа?

В лицето на Лали нахлу кръв.

– Разбира се! Ще се радвам да работим заедно. Първо обаче трябва да се възстановиш – заяви той. – Защо не ме изчакаш в моята стая? Ако някой от циганите те спре, кажи му, че си ми приятел и аз съм те изпратил. Под леглото ми ще намериш храна.

Ще се видим, щом свърша тук.

Приближи ги един офицер.

– Хайде, побързай! – прошепна Лали.

– Вече не съм в състояние да бързам – отвърна Леон.

– Извинявай.

– Всичко е наред. Тръгвам. До скоро.

Офицерът изпрати с поглед Леон, после се върна към заниманието си да определя кой ще живее и кой ще умре.

* * *

На следващия ден Лали отиде в канцеларията и там му казаха, че днес за него няма да има работа. Нямахше да пристигат конвои нито в Аушвиц, нито в Биркенау и не бе постъпила молба от хер доктора да му помага. Лали прекара сутринта с Леон. Подкупил беше капото в барака 7 да приеме отново помощника му и се бе разбрал с него, че младият мъж ще се върне на старата си работа, щом се възстанови. Даде на Леон храната, която пазеше за приятелите си цигани и за Гита.

По някое време Лали излезе и почти веднага се натъкна на Барецки, който ядосано извика:

– Къде обикаляш, татуировчико? Търсих те!

– Казаха ми, че днес съм свободен.

– Е, вече не си! Хайде, имаме работа!

– Трябва да си взема чантата.

– За тази работа нямаш нужда от инструменти. Хайде!

Барецки забърза към един от крематориумите и Лали хукна след него. Успя да го настигне.

– Къде отиваме?

– Да не те хвана шубето? – ухили се Барецки.

– Теб нямаше ли да те е страх?

– Не.

Лали усети стягане в гърдите; дишането му се учести. Дали да не се опита да избяга? Барецки със сигурност щеше да го застреля. Но какво значение имаше? По-добре куршум, отколкото пещ.

Вече бяха съвсем близо до крематориума, когато Барецки реши да се смили над Лали. Забави крачка.

– Не се безпокой! Побързай, иначе и двамата ще свършим в пещите!

– Значи, няма да се отървеш от мен?

– Не още. Имаме двама затворници с еднакви номера. Искаме да ги погледнеш. Сигурно ти си ги татуирал или оня евнух. Трябва да оправиш кашата.

Пред тях се извиси постройката от червени тухли; големи прозорци маскираха предназначението ѝ, но размерът на комините издаваше истинската ѝ ужасяваща същност. На входа ги посрещнаха двама есесовци, които взеха да се шегуват с Барецки и не обърнаха внимание на Лали. Посочиха към една затворена врата и Барецки и Лали тръгнаха натам. Лали огледа последната отсечка от пътя към смъртта в Биркенау. Видя затворниците от зондеркомандата, изглеждаха примирени, бяха приели да работят нещо, с което никой не би се нагърбил доброволно: вадеха телата от газовите камери и ги вкарваха в пещите. Имаше ли начин да им обясни, че той също работи за врага? И той бе избрал да остане жив, докато може, като осквернява телата на хора от собствената си вяра. Никой от тях не отговори на погледа му. Чувал бе от другите лагеристи за тези мъже и за привилегиите, с които се ползваха – живееха отделно, получаваха допълнителни дажби, имаха топло облекло и достатъчно одеяла. Животът им беше като неговия. Лали потрепери, изведнъж си даде сметка, че навярно е презиран като тях.

Стигнаха до голяма желязна врата, пред която стоеше пазач.

– Всичко е наред, газът се разнесе. Трябваше да ги прехвърлим в пещите, но не можем, докато не ни кажете правилните номера.

Пазачът отвори вратата на Лали и Барецки. Лали изпъна тяло, погледна Барецки в очите и направи жест с ръка.

– След теб.

Барецки избухна в смях и потупа Лали по гърба.

– Ти първи.

– Не, след теб – повтори Лали.

– Настоявам, татуировчико!

Офицерът отвори широко вратите и двамата пристъпиха в огромната стая. Беше пълна с тела, стотици голи тела. Натрупани бяха едно върху друго. Мъртвите очи гледаха втренчено. Мъже, млади и стари; най-отдолу деца. Кръв, повръщано, урина и изпражнения. Миризмата на смърт се носеше навсякъде в помещението. Лали притаи дъх. Дробовете му горяха. Краката едва го държаха. Зад него Барецки възкликна:

– По дяволите!

Възкликанието, дошло от устата на този садист, не донесе утеха на Лали, напротив, потопа го още по-дълбоко в кладенеца от безчовечност, в който се давеше.

– Ето тук – посочи пазачът и те го последваха в единия край на стаята, където от купчината трупове бяха извлечени две мъжки тела.

Там той започна да обяснява нещо на Барецки, но есесовецът мълчаливо направи знак, че Лали разбира немски и няма нужда от преводач.

– Двамата имат еднакви номера. Защо е станало така? – попита пазачът.

Лали поклати глава и сви рамене. *Откъде да знам, да ви вземат дяволите!*

– Погледни ги! Кой е верният номер? – кресна пазачът.

Лали се наведе и повдигна едната от ръцете. Благодарен бе за възможността да коленичи, и се надяваше, че това ще му помогне да се съвземе. Огледа внимателно цифрите, татуирани на ръката.

– А другият?

Подадоха му грубо ръката на втория мъж. Той сравни двата номера.

– Вижте тук. Това не е три, осем е. Цифрата е избледняла, но е осмица.

Пазачът надраска правилните номера върху студените ръце. Без да иска разрешение, Лали се изправи и излезе навън. Когато Барецки го настигна, той се беше превил и дишаше тежко.

Барецки изчака известно време.

– Добре ли си?

– Не! Не съм добре! Негодници мръсни! Колко още ще избиеете?

– Разстроен си. Личи си.

Барецки беше просто един хлапак, необразован хлапак. И въпреки това Лали се зачуди как бе възможно току-що видяното, агонията на смъртта, запечатана върху лицата и сгърчените тела, да го остави равнодушен.

– Хайде, да вървим – подкани го Барецки.

Лали се овладя и тръгна до него, но още не можеше да го погледне.

– Знаеш ли какво, татуировчико? Бас държа, че си единственият евреин, които е излязъл жив от крематориума.

Есесовецът се засмя гръмко, потупа Лали по гърба и закрачи пред него.

ПЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

Лали вървеше решително към плаца. Приблжиха го двама есесовци с пушки, готови за стрелба. Той вдигна чантата си, без да забавя ход.

– *Politische Ableitung!*

Пушките се свалиха и той мина без повече обяснения. Влезе в женския лагер и веднага тръгна към блок 29, където го посрещна капото, беше се облегнала на стената на бараката и изглеждаше отегчена. Затворничките бяха на работа. Жената не помръдна, когато той извади от чантата си голямо блокче шоколад. Барецки я беше предупредил да не се меси в отношенията между татуировчика и затворничка 4562.

– Моля те, доведи Гита.

Отговорничката пхна шоколада в пазвата си, сви рамене и пое към канцеларията. Лали влезе в бараката и затвори вратата след себе си. Не чака дълго. Проблесна светлина, вратата се отвори. Гита го видя да стои в полумрака с наведена глава.

– Ти!

Лали пристъпи към нея. Тя се отдръпна, притисна гръб към затворената врата, не искаше да го погледне.

– Добре ли си? Гита, аз съм!

Той направи още една крачка към нея и видя, че тя цялата трепери.

– Кажи нещо, Гита! – помоли я обезпокоено.

– Ти... ти... – заповтаря тя.

– Да, аз съм, Лали. – Той я улови за китките.

– Знаеш ли какво ти минава през главата, когато някой есесовец дойде за теб? Знаеш ли?

– Гита...

– Как можа! Как можа да изпратиш да ме повикат от работа?

Лали се слича. Пусна я, тя се извърна настрани.

– Съжалявам, не исках да те плаша! Само помолих отговорничката ти да те доведе тук. Липсваше ми.

– Когато есесовците отведат някого, обикновено той изчезва завинаги. Не разбираш ли? Реших, че ще ме убият, и мислех единствено за теб. Не че няма да видя повече приятелките си или Силка, която ме гледаше как тръгвам и сигурно се е притеснила, а че никога няма да видя *теб*! А ти си стоиш тук съвсем спокоен и доволен!

Лали се засрами. Егоистичното му желание бе изплашило любимата му до смърт. Внезапно тя се спусна с вдигнати юмруци към него. Той протегна ръце. Гита го заудря в гърдите, по лицето ѝ се стичаха сълзи. Лали не направи опит да се защити. Когато тя се поуспокои, той повдигна внимателно

лицето ѝ, избърса сълзите ѝ и се опита да я целуне. Гита се отдръпна рязко, още му беше сърдита. Той разпери ръце в подкана за прегръдка. Тя не откликна. Но след миг се хвърли към него, блъсна го в стената и задърпа ризата му, сякаш искаше да я разкъса. Смаяният Лали се опита да я укроти, ала Гита не го остави, притисна се силно към него, зацелува го стръвно. Той я повдигна и тя уви крака около кръста му, целуваше го жадно, хапеше устните му. Лали усети вкуса на кръв, препъвайки се, се насочи към близкия нар и двамата паднаха върху него. Любиха се страстно, отчаяно. Оставиха се на нуждата, която таяха отдавна. Двама души, отдаващи се отчаяно на любовта, която иначе можеше да не изпитат никога. Тя подпечата чувствата им и Лали вече знаеше, че никога няма да обича друга. Това засили решимостта му да изкара още един ден и още един, и така хиляда дни – колкото е необходимо, за да доживеят до мига, в който, както бе казал на Гита, „ще са свободни да се любят където и когато пожелаят“.

Лежаха изтощени в обятията си. Гита заспа и Лали дълго я съзерцава. Страстта бе утихнала, но сега в Лали изригна гейзер от чувства. *Какво ни направи това място? В какво ни превърна? Колко още можем да издържим? Тя си е помислила, че днес всичко ще свърши. Аз ѝ причиних тази болка! Пове- че никога не бива да го правя!* Докосна с пръст устните си. Трепна. След това се сети на какво се дължеше болката, и се усмихна. Целуна нежно Гита, за да я събуди.

– Здравей.

Гита се претърколи по корем и се взря в него разтревожено.

– Добре ли си? Виждаш ми се някак... и аз не знам... Бях много изплашена, когато влязох, но сега си давам сметка, че ти изглеждаше ужасно.

Лали притвори очи, въздъхна тежко.

– Какво се е случило?

– Да кажем просто, че висях над пропаст, но не паднах в нея.

– Ще ми разкажеш ли някой ден?

– Едва ли. Не ме разпитвай, Гита.

Тя кимна.

– Няма да е зле да се върнеш на работа, да успокоиш Силка и останалите.

– Искам да остана тук с теб, завинаги.

– „Завинаги“ е дълго време.

– Или до утре – подхвърли тя.

– Не, няма да е до утре.

Гита извърна глава, изчерви се, притвори очи.

– За какво мислиш? – попита я той.

– Слушам. Стените.

– И какво ти казват?

– Нищо. Дишат тежко, оплакват ония, които излизат оттук сутрин и не се завръщат вечер.

– Не оплакват теб, любов моя.

– Не днес.

– Нито утре. Никога няма да те оплакват. Хайде, ставай, време е.

Тя се сви на кълбо.

– Първо ти. Трябва да си намеря дрехите.

След една последна целувка Лали събра своите и се облече. Целуна Гита още веднъж набързо, преди да тръгне. Пред бараката отговорничката отново бе заела позицията си до стената.

– По-добре ли си, татуировчико?

– Да, благодаря.

– Шоколадът ми хареса. И наденички обичам.

– Ще видя какво мога да направя.

– Постарай се, татуировчико. До скоро.

ШЕСТНАДЕСЕТА ГЛАВА

Март 1944 година

Почукване по вратата събуди Лали. Той отвори предпазливо, очакваше да види някое от циганчетата. Но на прага стояха двама млади мъже, оглеждаха се, явно бяха уплашени.

– Какво искате?

– Ти ли си татуировчикът? — попита единият на полски.

– Зависи кой иска да знае.

– Трябва ни татуировчикът. Казаха ни, че живее тук — обади се другото момче.

– Влезте, преди да сте събудили децата.

Лали затвори вратата и им направи знак да седнат на леглото. И двамата бяха високи и мършави, а лицето на единия бе осеяно с лунички.

– Питам ви отново, какво искате?

– Имаме приятел... — заекна луничавият.

– Не сте единствените — прекъсна го Лали.

– Само че нашият е загазил...

– Не е единственият.

Момчетата се спогледаха, опитваха се да решат дали да продължат.

– Съжалявам. Слушам ви.

– Страх ни е, че ще го убият.

– Какво е направил?

– Миналата седмица избяга, но го заловиха и го върнаха. Какво ще му направят?

Лали не повярва на ушите си.

– Как така е избягал? И защо се е оставил да го хванат?

– Не знаем.

– Е, ще го обесят, сигурно още тази сутрин. Това е наказанието за опит за бягство.

– Не можеш ли да направиш нещо? Хората казват, че можеш да помогнеш.

– Мога, ако искате храна, но само толкова. Къде е приятелят ви сега?

– Отвън.

– Пред бараката?

– Да.

– За бога, веднага го доведете тук!

Едното момче излезе и скоро се върна с млад мъж с наведена глава, който трепереше от страх. Лали му посочи леглото и онзи седна. Очите му бяха подпухнали.

– Приятелите ти ми казаха, че си избягал.

– Да.

– Как?

– Ами работехме навън и казах на пазача, че ми се ходи по голяма нужда. Той ми разреши да отида в горичката, защото не искаше да му мирише. После, когато се върнах, отрядът вече си беше тръгнал към лагера. Реших, че ако се опитам да го настигна, някой от пазачите може да ме застреля, и се върнах в гората.

– И? – подкани го Лали.

– Ами вървах доста. После обаче ме хванаха, защото влязох в едно село да открадна храна. Бях прегладнял. Войниците видяха номера на ръката ми и ме върнаха тук.

– И утре сутринта ще те обесят, така ли?

Главата на момчето клюмна. Лали си помисли, че ще изглежда по същия начин утре, когато увисне на въжето.

– Не можеш ли да ни помогнеш, татуировчико?

Лали закри из стаичката. Дръпна ръкава на момчето и огледа номера му. *От моите е.* Отново закри. Момчетата седяха мълчаливо.

– Чакайте ме тук! – каза той, грабна чантата си и изскочи навън.

Прожекторите пълзяха по плаца като жестоки очи, търсещи жертви. Като се движеше плътно покрай бараките, Лали стигна до канцеларията и влезе вътре. Заля го вълна на облекчение, когато видя Бела зад гишетото. Тя вдигна глава.

– Лали, какви правиш тук?

– Здравей, Бела. Може ли да те помоля за нещо?

– Разбира се, Лали.

– Когато бях тук днес, чух, че довечера ще изпращат конвой някъде.

– Да, в полунощ тръгва един за друг лагер.

– Колко души?

Бела погледна в един лист на бюрото.

– Списъкът е от сто имена. Защо?

– Имена, не номера?

– Не, не са номерирани. Пристигнаха днес и ги изпращат в друг лагер. Никой не е татуиран.

– Възможно ли е да вкараме още един в списъка?

– Предполагам. Кого? Теб ли?

– Не, знаеш, че няма да тръгна без Гита. Но колкото по-малко знаеш, толкова по-добре.

– Хубаво, ще ти помогна. Как се казва?

– По дяволите! – изруга Лали. – Ей сега се връщам!

Той хукна към бараката.

– Как ти е името?

- Мендел.
- Мендел кой?
- Мендел Бауер.

* * *

В канцеларията Бела добави на ръка името в списъка.

– Пазачите няма ли да се чудят защо името не е напечатано като останалите? – притесни се Лали.

– Не, те не си дават много зор. Гледат да не си създават излишни главоболия. Само кажи на твоя човек да е на плаца, когато товарят камиона.

От чантата си Лали извади пръстен, инкрустиран с рубини и диаманти, и го подаде на Бела.

– Благодаря ти. Това е за теб. Запази го или го продай. Аз ще кажа на моя човек да е на плаца.

* * *

Лали избута приятелите на Мендел от леглото, седна до него и отвори чантата си.

– Дай си ръката.

Под погледа на момчетата се зае да превърне номера в змия. Не беше голям художник, но новата татуировка щеше да скрие старата.

– Защо го правиш? – попита го едно от момчетата.

– Там, където ще отиде Мендел, никой не е номериран. Ако видят номера му, ще го върнат и ще увисне на въжето.

Лали довърши работата си и се обърна към двете момчета, които я следяха.

– Вие двамата се прибирайте в бараката си и умната, мога да спасявам само по един на ден – пошегува се той. – Утре приятелят ви няма да е тук. Ще замине в полунощ. Не знам къде, но където и да е, поне има шанс да остане жив.

Трите момчета се прегърнаха и си обещаха да се съберат отново след края на този кошмар. Когато приятелите си тръгнаха, Лали отново седна до Мендел.

– Ти ще чакаш тук. Към полунощ ще те заведе до камиона, после трябва да се оправяш сам.

– Не знам как да ти благодаря.

– Гледай да не те заловят, ако успееш да избягаш отново. Това ще ми е достатъчно.

Малко по-късно се чу шум от плаца и Лали се надигна.

– Хайде, време е да тръгваме.

Двамата се промъкнаха покрай стената на бараката и видяха два камиона, на които товареха мъже.

– Бързо, опитай се да се вмъкнеш в едната редица! Дръж се естествено и им кажи името си, когато те попитат.

Мендел се подчини и успя да застане в редицата. Беше издърпал ръкавите надолу не само за да се защити от студа, но и да скрие змията, татуирана върху номера му. Лали остана, докато пазачът намери името на момчето и го качи на камиона. Когато запалиха мотора и камионът потегли, той се върна в стаята си.

СЕДЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

Следващите месеци бяха тежки. Жертвите сред затворниците се увеличаваха с всеки изминал ден. Мнозина си отиваха от болести, недохранване и измръзване. Някои успяваха да се доберат до оградата, по която течеше ток, и се самоубиваха. Други ги застрелваха пазачите. Газовите камери и крематориумите също работеха извънредно и пред масите на Лали и Леон се виеха опашки, немците транспортираха десетки хиляди души в Аушвиц и Биркенау.

Лали и Гита се виждаха в неделите, когато бе възможно. Смесваха се с останалите, докосваха се крадешком. Понякога успяваха да се усамотят в бараката на Гита. Това поддържаше духа им и желанието да оцелеят, а Лали дори започва да планира съвместно бъдеще за двамата. Отговорничката на бараката се беше охранила от продуктите, които ѝ доставяше Лали. Понякога, когато бе зает и дълго време не идваше да види Гита, тя я питаше направо: „Приятелят ти кога ще дойде?“.

Една неделя Гита най-сетне отстъпи пред настояванията на Лали и му разказа за Силка.

- Водят я при Шварцхубер почти всяка вечер.
- Господи! Откога продължава това?
- Не знам. Година, може би повече.
- Този садистичен пияница! – Лали сви юмруци.
- Представям си как се отнася с нея!
- Замълчи! Не ми се мисли за това!
- И тя какво казва?
- Нищо. Не я питаме. Не съм в състояние да ѝ помогна.
- Той ще я убие, ако прояви непокорство. Сигурно и тя го знае, иначе отдавна щеше да е мъртва.

Дано само не забременее.

- Едва ли, тук никой не забременява. Трябва да... ами да имаш месечен цикъл, за да се случи. Не знаеше ли?

Лали отговори смутено:

- Ами... Да, всъщност знам го. Но понеже не сме говорили за това... Не съобразих...

– Няма нужда да се притеснявате, че някоя от нас ще забременее, нито ти, нито той!

– Не ме сравнявай с него! Предай ѝ, че според мен е героиня и се гордея, че я познавам.

- Защо да е героиня? Не е героиня – възрази Гита.

- Просто ѝ се живее!

– Тъкмо затова е героиня. И ти си героиня, мила моя. Това, че сте избрали да оцелеете, е вид съпротива срещу нацистите.

– В такъв случай ти какъв си?

– Получих шанса да участвам в унижението на нашия народ, и приех да го правя, за да оцелея. Дано един ден не ме съдят като престъпник или колаборационист.

Гита се наведе към него и го целуна.

– За мен си герой.

Двамата не си бяха дали сметка колко е напреднало времето, и прибирането на другите момичета ги стресна. За щастие, те бяха напълно облечени.

– Здравейте. Здравсти. Дана, радвам се да те видя – поздравяваше Лали на излизане.

Отговорничката, в обичайната си позиция на входа на бараката, поклати глава.

– Друг път да те няма, когато жените се приберат. Ясно ли е, татуировчико?

– Съжалявам, няма да се повтори.

Лали тръгна по плаца, вървеше бодро. Изненада се, когато чу името си, и се огледа. Викаше го Виктор. Полските работници тъкмо си тръгваха. Направи му знак да отиде при него.

– Здравей, Виктор. Юри. Как сте?

– Били сме и по-добре. Какво става?

Лали махна с ръка.

– Нищо, нищо.

– Донесохме храна. Чудехме се дали ще успеем да ти я дадем. Имаш ли място в чантата?

– Разбира се. Съжалявам, трябваше да дойда и да ви видя по-рано, но бях... бърз... много зает.

Лали отвори чантата си и Виктор и Юри я напълниха с храна. Чантата не успя да побере всичко.

– Искаш ли да ти донесем останалото утре? – попита го Виктор.

– Не, ще го взема сега. Но ще ви платя утре.

Имаше още едно момиче освен Силка, на което бяха разрешили да остане с дълга коса. Беше на възрастта на Гита. Лали никога не бе разговарял с нея, но от време на време я виждаше. Тя се открояваше с развятата си руса грива. Всички други се опитваха да скрият, доколкото могат, остриганите си глави под забрадките. Лали бе попитал Барецки защо на нея са ѝ позволили да запази косата си.

– Когато тя дойде в лагера – обясни Барецки, – подбора го правеше Хъос. Видя я, реши, че е красива, и нареди да не пипат косата ѝ.

Лали често се удивяваше на нещата, които виждаше в лагера, но това, че Хьос бе харесал само едно момиче от стотиците хиляди, минали оттук, го смая.

Сега, докато вървеше към бараката с пълната с храна чанта и пъхната в панталона наденица, той отново среща „единственото“ красиво момиче в лагера. То изскочи иззад ъгъла и едва не се блъсна в него. Лали ускори крачка, прибра се в стаята си за по-малко от минута.

ОСЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

Пролетта прогони най-злите демони на зимата. По-топлото време даде лъч надежда на тези, които бяха оцелели след студа и жестоките прищевки на мъчителите си. Дори Барецки не се държеше толкова безсърдечно.

– Знам, че снабдяваш затворниците, татуировчико – подхвърли веднъж той.

– Какво? – направи се на ударен Лали.

– Набавяш им храна. Познаваш хора отвън.

– Откъде знаеш?

– Виж, харесвам те. Не съм те застрелял, нали?

– Застреля много други.

– Но не и теб. Двамата сме като братя. Споделям ти тайните си, нали?

Лали реши да не оспорва представата му за „братство“.

– Ти говориш. Аз слушам – каза той.

– Понякога ми даваш съвети и аз ги следвам. Дори се опитах да напиша писмо на приятелката си.

– Не знаех.

– Е, сега знаеш! – натърти Барецки. – Виж, искам да ми набавиш нещо.

Лали се огледа нервно, боеше се някой да не ги чуе.

– Казах ти...

– Скоро е рожденият ден на приятелката ми. Искам да ми намериш чифт найлонови чорапи.

Лали се ококори.

Барецки му се усмихна.

– Набави ми ги и няма да те застрелям.

Той се засмя силно.

– Ще видя какво мога да направя – отвърна Лали.

– Само не се бави много.

– Нещо друго искаш ли?

– Не, днес си свободен. Прекарай известно време с Гита.

Лали трепна. Не стига, че Барецки знаеше за тях, но сега трябваше да го слуша и как произнася името ѝ.

Преди да последва съвета на Барецки, Лали отиде да потърси Виктор. Попадна на Юри, който му съобщи, че баща му е болен и днес не е на работа. Лали каза, че стиска палци Виктор бързо да оздравее.

– Аз мога ли да помогна? – попита Юри.

Лали се обърна.

– Не знам. Молбата ми е малко особена.

Юри повдигна вежди.

- Може пък да се справя.
- Найлонови чорапи. Дето ги носят момичетата.
- Не съм дете, Лали. Знам какво са найлонови чорапи.
- Можеш ли да ми намериш един чифт?

Лали му показва два диаманта, скрити в шепата му.

Юри ги взе.

- Дай ми два дни. Мисля, че ще успея.
- Благодаря ти, Юри. Поздрави баща си от мен. Дано се оправи по-скоро.

* * *

Докато Лали вървеше към женския лагер, изведнъж се чу силно бръмчене. Той вдигна глава и видя малък самолет, който се спускаше над плаца. Толкова бе близо, че Лали успя да различи американските обозначения по корпуса.

Един затворник се провикна:

- Американците! Американците са тук!

Всички погледнаха към небето. Неколцина започнаха да скачат, размахваха ръце във въздуха. Лали се огледа, войниците във вишките бяха насочили оръжията си към плаца, където мъже и жени крещяха възбудено. Някои просто махаха, за да привлекат вниманието на пилота, други сочеха към крематориума и викаха:

- Ето там бомбардирай! Ето там!

Самолетът зави, канеше се да прелети над лагера за трети път. Неколцина затворници се втурнаха към крематориума, махаха и крещяха:

- Ето там бомбардирай! Ето там!

След третото прелитане над Биркенау самолетът набра височина и се отдалечи. Лагеристите продължиха да крещят. Някои паднаха на колене, бяха съкрушени, че виковете им са останали без отговор. Лали се отправи към близката барака. Тъкмо навреме. Върху гъмжащия от затворници плац се изсипа дъжд от куршуми.

Лали си даде сметка, че е опасно да се опитва да стигне до Гита. Вместо това се върна в бараката, където бе посрещнат от плач и виковете. Циганките прегръщаха мъртви и ранени деца.

– Видяха самолета и се втурнаха с другите затворници към плаца – обясни един от мъжете.

- Имате ли нужда от помощ?
- Прибери останалите деца вътре. Да не гледат.
- Разбира се.

– Благодаря ти, Лали. Ще изпратя старите жени да ти помогнат. Не знам какво да правя с телата. Не мога да ги оставя тук.

– Есесовците ще дойдат да ги съберат. – Думите му прозвучаха безчувствено, делово. В очите му напиреха сълзи, той запристъпва от крак на крак. – Много съжалявам.

– Какво ще стане с нас сега? – попита мъжът.

– Тук никой не знае каква съдба го очаква.

– Значи, ще умрем?

– Не и ако зависи от мен, но нищо не мога да обещаю.

Лали започна да събира децата, подканяше ги да влязат в бараката. Някои плачеха, други бяха твърде изплашени, за да дадат воля на сълзите си. Помагаха му няколко възрастни жени. Отведоха оцелелите деца в дъното на бараката и започнаха да им разказват приказки, но те не се успокояваха. Повечето бяха в шок.

Лали отиде в стаята си и се върна с шоколад. Разчупи го и започна да раздава парчетата на малките. Някои обаче се бояха от него, страх ги беше, че ще им направи нещо. Лали се отдръпна с тежка въздишка. Надя го хвана за ръката.

– Благодаря ти. Направи каквото можа. – Тя го погали леко по бузата. – Сега ни остави.

– Ще ида да помогна на мъжете – отвърна Лали с разтреперан глас.

Той излезе с уморена крачка. Помогна на мъжете да съберат малките телца накуп, за да ги приберат есесовците. Забеляза, че плацът вече е разчистен. Няколко майки отказваха да се разделят с мъртвите си деца и сърцето на Лали се късаше, докато гледаше как изтръгват насила безжизнените телца от ръцете им. Той зашепна на идиш молитвата, с която евреите се прощаваха с покойниците: „*Да бъде славно и свято името му...*“.

Не знаеше как и с какви думи циганите почитат мъртвите си близки, но не му се струваше нередно да се помоли за загиналите на идиш. Седя дълго отвън, гледаше към небето, чудеше се какво са видели американците и дали са разбрали какви зверства се извършват в лагера. Няколко цигани седяха мълчаливо до него, но тишината вече не беше същата. Ограждаше ги стена от скръб.

Лали си каза, че трябва да запомни датата: 4 април 1944 година. Когато тази седмица бе видял върху книжата си датата, нещо го бодна, но в първия момент не можа да се сети какво. Април, какво се беше случило през април? И тогава го осени. След три седмици щеше да направи две години в лагера. *Две години!* Как бе успял да остане жив? Как така още дишаше, за разлика от толкова други? Помисли си за клетвата, която бе дал в началото. Да оцелее и да види как отговорните за издевателствата ще си платят. Сигурно летците в самолета бяха разбрали какво се върши тук, и помощта вече беше на път. За ония, които умряха днес, щеше да е твърде късно, но може би смъртта им нямаше да е съвсем напразна. *Запомни тази мисъл. Използвай я, за да*

станеш от леглото утре и следващата сутрин, и по-следващата. Проблясващите над главата му звезди вече не му вдъхваха покой. Само му напомняха за пропастта между нормалния живот и този тук. Когато беше малък, през лятото обичаше да се измъква навън, след като всички са си легнали, нощният бриз галеше лицето му и го приспиваше; после, когато порасна, прекарваше вечерите с някое момиче, разхождаха се хванати за ръка в парка, край езерото, пътят им бе огряван от хиляди звезди. Божественият балдахин на нощното небе винаги му беше вдъхвал покой. Някъде семейството ми гледа същите тези звезди и се чуди къде съм. Дано те им носят повече утеха, отколкото на мен.

* * *

Лали се беше сбогувал с родителите си, брат си и сестра си в началото на май 1942 година. През октомври предходната година бе напуснал работата си и апартамента в Братислава. Взе това решение, след като се срещна със стар приятел, високопоставен чиновник, който не беше евреин. Приятелят му го предупреди, че предстоят промени за всички еврейски граждани и че чарът му няма да го спаси от онова, което се задава. Предложи му работа, която според него щеше да го предпази. Така Лали стана секретар на ръководителя на Словашката национална партия. Партията се бореше страната да остане в ръцете на словаците. Облечен в партийна униформа, която много приличаше на военна, в продължение на седмици Лали обикаляше из страната, раздаваше брошури, говореше на митинги и срещи. Партията се опитваше да повлияе най-вече на младежта, която трябваше да се обедини, да се изправи срещу правителството, напълно неспособно да се противопостави на Хитлер и да защити словаците.

Лали знаеше, че на всички евреи в Словакия е наредено да носят жълтата звезда на Давид. Той отказа да го направи. Не защото се боеше. А защото се смяташе за словак, горд, упорит словак, и дори гледаше с известно високомерие на другите националности. Фактът, че е евреин, за него беше несъществен и досега не се беше отразявал на живота и приятелствата му. Ако станеше дума за това, Лали просто го потвърждаваше. За него произходът не беше от значение. Беше нещо, което се обсъжда по-често в спалнята, отколкото в ресторанта.

През февруари 1942 година го предупредиха, че немското Военно министерство е поискало от словашкото правителство да транспортира евреите от страната, за да бъдат използвани като работна ръка. Лали помоли за отпуск, за да види семейството си, и преди да замине, го увериха, че може да се върне на работа по всяко време. Той не се смяташе за глупав. Също като повечето хора, и той се тревожеше от възхода на Хитлер и отношението на

Германия към по-малките държави, но не допускаше, че нацистите ще нахлуят в Словакия. Не беше нужно да го правят. Словашкото правителство им даваше каквото пожелаят и не представляваше заплаха. Словакия просто искаше да бъде оставена на мира. В разговори с приятели понякога се обсъждаха новините за преследването на евреите в съседните страни, но никой не смяташе, че словашките евреи са изложени на риск.

* * *

А сега той беше тук. Изминали бяха две години. Живееше в лагер, в който евреите и циганите бяха затворени не заради своята национална принадлежност, а заради произхода си. Лали все още не можеше да проумее как е възможно това. Да, държавите воюваха едни срещу други. Те бяха силата, притежаваха оръжията. *Но как е възможно народ, пръснат в толкова много страни, да представлява опасност за някого?* Независимо още колко време му беше отредила съдбата, Лали знаеше, че до края на живота си няма да успее да го проумее.

ДЕВЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

– Да не си престанал да вярваш в Бог? – попита Гита, отпусайки глава на гърдите му зад канцеларията. Нарочно беше избрала този момент, за да зададе въпроса си, защото искаше да избегне погледа му.

– Защо питаш? – Той я погали по главата.

– Защото мисля, че е така – отговори тя, – и това ме натъжава.

– Ами ти?

– Аз попитах първа.

– Да, мисля, че си права.

– Кога?

– Още вечерта, когато пристигнах тук. Казах ти какво се случи, какво видях. Не знам как е възможно един милостив Бог да позволи това. *И* оттогава не се е случило нищо, което да промени мнението ми. Тъкмо обратното.

– Трябва да вярваш в нещо.

– Вярвам. Вярвам в теб и в себе си, и че ще се измъкнем оттук и ще изградим живота си някъде, където можем да...

– Знам, да се любим където и когато поискаме. – Тя въздъхна. – Ох, Лали, голям мечтател си!

Лали повдигна главата ѝ.

– Не искам етническата ми принадлежност да ме определя. Не отричам, че съм евреин – заяви той. – Но преди всичко съм човек, мъж, който е влюбен в теб.

– А ако аз съхраня вярата си? Ако все още е важна за мен?

– Не мога да ти се бъркам.

– Да, можеш.

Настъпи неловка тишина. Гита пак беше свела очи.

– Нямам нищо против да запазиш вярата си – увери я нежно Лали. – Всъщност дори ще я поощрявам, ако те крепи и не пречи на любовта ни. Когато си тръгнем оттук, няма да имам нищо против да спазваш нашите обичаи, а когато ни се родят деца, ще ги възпитаеш както ти желаеш. Това достатъчно ли е?

– Деца? Не знам дали ще мога да имам деца. Чувствам се изсушена отвътре.

– Щом си тръгнем оттук и те поощрявам малко, ще имаме деца, при това красиви; ще приличат на майка си.

– Благодаря ти, любов моя. Вдъхвай ми вяра в бъдещето.

– Добре. Това означава ли, че ще ми кажеш фамилията си и откъде си?

– Не още. Казах ти, ще го направя, когато напуснем това място. Моля те, не ме притискай.

* * *

След като се раздели с Гита, Лали отиде да потърси Леон и приятелите си от барака 7. Беше прекрасен летен ден и той искаше да се наслади на слънцето. Седнаха край стената на една от бараките. Говореха си за какво ли не, шегуваха се.

Щом се обади сирената, Лали си взе довиждане и се отправи към стаята си. Отдалече усети, че нещо не е наред. Малките циганчета не се втурнаха да го посрещнат, а отстъпиха встрани. Поздрави ги, те не отговориха. Стана му ясно на какво се дължи тази промяна в поведението им, веднага щом отвори вратата на стаята си. Върху леглото бяха пръснати скъпоценните камъни и парите, цялото богатство, което бе държал под дюшека си. Чакаха го двама есесовци.

– Ще обясниш ли какво е това, татуировчико?

Лали не знаеше какво да каже.

Единият от офицерите грабна чантата от ръцете му и изсипа инструментите и шишенцата с мастило на пода. Събра вътре скъпоценните камъни и с пистолета си даде знак на Лали да излезе. Децата се отдръпнаха, за да му направят път, той беше убеден, че никога повече няма да ги види.

* * *

Лали стоеше пред Хустек, съдържанието на чантата му бе изсипано върху бюрото на обершарфюрера.

Хустек разглеждаше внимателно бижутата, вземаше ги от бюрото едно по едно.

– Откъде си ги взел? – попита той, без да вдига поглед.

– Дадоха ми ги.

– Кой?

– Не им знам имената.

Хустек присви очи.

– Не знаеш кой ти ги е дал?

– Да.

– И очакваш да ти повярвам?

– Тъй вярно. Носят ми ги, но не ги питам за имената.

Хустек стовари юмрук върху бюрото, скъпоценностите подскочиха.

Много ме разочарова, татуировчико! Добре си вършеше работата. Сега ще трябва да търся някого другия да те замести. – Той се обърна към двамата есесовци: – Отведете го в барака 11! Там бързо ще си спомни имената!

Лали бе изведен навън и качен на един камион. Есесовците седнаха от двете му страни. По време на четирикилометровото пътуване Лали се сбогува с Гита и бъдещето, за което бяха мечтали. Затвори очи и изброи наум имената на всичките си близки. Не можа да си представи ясно брат си и сестра си. Майка си виждаше идеално. Но как да се сбогуваш с майка си? Жената, която те е родила, която те е учила как да живееш? Не можеше да се сбогува с нея. Изведнъж пред очите му изникна баща му и Лали рязко си пое дъх. Това накара единия от офицерите да го сръга с пистолета в ребрата. Последния път, когато Лали бе видял баща си, той плачеше. Не искаше да си го спомня така, затова се върна по-назад, припомни си как баща му се отнасяше с конете. Винаги им говореше нежно, макар че с децата си беше строг. Братът на Лали, Макс, беше по-голям и по-умен. На Лали му се искаше да му обясни, че се е опитвал да се държи като него, да следва примера му. След това идваше Голди, сестра му... Не, не можеше да мисли за нея, болката беше непоносима.

Камионът спря внезапно и Лали залитна. Вкараха го в малка стая в барака 11. Всички знаеха за какво се използва тя. В нея бяха карцерите. Отзад минаваше Черната стена, където разстрелваха издържалите мъченията. Лали подозираше, че след изтезанията ще го отведат там.

Прекара два дни в килията, единствената светлина проникваше през пролука под вратата. Опитваше се да не обръща внимание на виковете и писъците на другите затворници, мислеше си за Гита.

На третия ден вратата се отвори и го заслепи ярка светлина. Едър мъж застана на прага и му подаде купичка. Лали я пое и когато очите му привикнаха със светлината, изненадано възкликна:

– Яков, ти ли си?

Яков пристъпи вътре с приведена глава, за да не я удари в ниския таван.

– Татуировчко. Какво правиш тук?

Лали едва се изправи, краката му се бяха схванали, и протегна ръка.

– Често се питах какво е станало с теб – усмихна се той.

– Намериха ми работа, както ти предсказа.

– Значи, си пазач?

– Не само, приятелю. – Гласът на Яков бе мрачен.

– Седни да хапнеш, а аз ще ти кажа какво правя тук и какво ще се случи с теб.

Лали седна притеснено и погледна към храната, която му бе дал Яков. Рядка, мътна супа с едно-единствено парче картоф. Преди малко бе умираше от глад, но сега вече не му се ядеше.

– Не съм забравил добрината ти – увери го Яков.

– Сигурен бях, че ще умра от глад вечерта, когато пристигнах тук, а ти ми даде от храната си.

– Е, ти имаше по-голяма нужда от нея.
– Чух, че си вкарвал храна в лагера. Вярно ли е?
– Затова съм тук. Затворниците, които работят в „Канада“, ми носеха тайно пари и скъпоценности и аз ги използвах да купувам храна и лекарства от селяните, а после ги разпределях. Сигурно съм пропуснал някого и той ме е изпял.

– Знаеш ли кой е?

– А ти?

– Не, не е моя работа. Моята работа е да изтръгна от теб имената на тези, които планират да избягат или да извършат саботажи. Както и да разбере от кого си получил парите и скъпоценностите, разбира се.

Лали отмести поглед. Даваше си сметка какво означава това.

И аз като теб правя каквото е нужно, за да оцелея, татуировчико.

Лали кимна.

– Трябва да те бия, докато не ги издадеш. Аз съм убиец, Лали.

Лали поклати глава, изреди тихо всички ругатни, които знаеше.

– Нямам избор.

Лали бе завладян от смесени чувства. Имена на мъртви затворници преминаваха бързо през главата му. Ако ги посочеше тях? *Не. Накрая ще разберат и отново ще се озова тук.*

Проблемът е – продължи Яков, – че не мога да те оставя да проговориш.

Лали го погледна объркано.

Ти беше добър с мен и ще се престоря, че те удриям силно. Но трябва да те убия, преди да ми кажеш имената. Не искам да си цапам ръцете с невинна кръв – обясни гигантът.

– О, Яков! И през ум не ми е минавало, че ще те накарат да вършиш подобна работа! Много съжалявам.

– Ако се налага да убия един евреин, за да спася десет, ще го направя.

Лали посегна към масивното рамо на мъжа.

– Направи каквото трябва.

Говори само на идиш – предупреди го Яков, преди да си тръгне. – Тукашните есесовци едва ли са уведомени, че знаеш немски.

– Добре, ще говоря на идиш.

– По-късно пак ще дойда.

Щом остана сам в тъмното, Лали се замисли. Реши да не издава никого. Сега въпросът беше кой ще го убие: отегчен есесовец, бързащ да отиде в столовата, преди вечерята да е изстинала, или Яков, който по този начин щеше да спаси много други евреи. Обхвана го особено спокойствие, когато се примири със смъртта.

Дали някой щеше да каже на Гита какво му се е случило, или тя щеше да прекара остатък от живота си в неведение?

Изтощен, Лали потъна в дълбок сън.

* * *

– Къде е? – извика баща му, втурвайки се ядосано в къщата.

Лали отново не беше отишъл да му помага. Баща му бе закъснял за вечеря, защото бе вършил и неговата работа. Лали побягна и се опита да се скрие зад майка си, използва я като преграда между себе си и баща си. Тя го прикри с тялото си, предпази го от плесницата, която най-вероятно го очакваше. Баща му не я избута, въздъхна тежко и отстъпи.

– Аз ще се оправя с него – каза майка му. – След вечеря ще го накажа. Сядай, вечерята е готова.

Братът и сестрата на Лали се спогледаха. Не за първи път бяха свидетели на подобна сцена.

По-късно вечерта Лали обеща на майка си, че ще помага повече на баща си. Но не обичаше да го прави, беше му неприятно. Боеше се, че накрая ще свърши като него, ще остарее без време, ще е твърде уморен, за да поднесе комплимент на жена си за външния ѝ вид или за храната, която му е сготвила. Лали не си представяше подобен живот за себе си.

Аз съм ти любимецът, нали, мамо? – питаше Лали.

Ако двамата бяха сами в къщата, майка му го прегръщаше силно и отговаряше: „Да, миличък“. Ако брат му и сестра му бяха там, обикновено казваше: „Всички сте ми любимци“. Лали никога не чу брат му и сестра му да задават този въпрос, но може и да го бяха правили в негово отсъствие. Когато беше малък, често казваше, че ще се ожени за майка си, като порасне. Баща му се преструваше, че не го е чул. Брат му и сестра му се караха с него, посочваха, че майка му вече е омъжена. След като караницата свършеше, майка му го дръпваше настрана и му обясняваше, че един ден ще намери друга жена, която да обича и за която да се грижи. Той не искаше да ѝ повярва.

Когато стана млад мъж, всеки ден бързаше да се прибере у дома при майка си, да я прегърне, да почувства топлината на тялото ѝ, меката ѝ кожа, целувките, с които обсипваше челото му.

– Какво мога да направя, за да ти помогна? – питаше я той.

– Много добро момче си! Един ден ще станеш прекрасен съпруг!

– Кажи ми какво да направя, за да стана добър съпруг. Не искам да съм като татко. Той не те кара да се усмихваш. Не ти помага.

– Татко ти работи много, за да изкарва пари за нас.

– Знам, но не може ли да прави и двете? Да изкарва пари и да те кара да се усмихваш?

– Имаш още много да учиш, младежо!

– Научи ме тогава. Искam момичето, което се омъжи за мен, да е щастливо. Майка му седна и той се настани срещу нея.

– Първо трябва да се научиш да я слушаш. Дори да си уморен, трябва да слушаш какво ти казва. Научи какво харесва, и по-важното, какво не харесва. Винаги когато можеш, гледай да я зарадваш е някоя дреболия – цветя, шоколад, – жените обичат такива неща.

– Татко кога за последно ти е подарявал нещо такова?

– Няма значение. Ти искаш да знаеш какво обичат момичетата, не какво получавам аз.

– Когато започна да печеля пари, ще ти купувам цветя и шоколад, обещавам.

– По-добре си пази парите за момичето, което ще плени сърцето ти.

– Как ще разбере коя е?

– О, ще разбереш!

Тя го притегли в обятията си и го погали по косата: нейното момче, нейния млад мъж.

* * *

Образът ѝ избледня, картината се разми, Лали премигна, за да пропъди сълзите, и си представи как държи Гита в обятията си, как гали косата ѝ.

Права беше, мамо. Знам, че е тя.

* * *

Яков дойде да го вземе. Завлече го по коридора към малка стая без прозорци. От тавана висеше гола електрическа крушка. На верига на отсрещната стена бяха окачени белезници. На пода имаше брезова пръчка. Двама есесовци разговаряха помежду си, сякаш не бяха забелязали появата на Лали. Той отстъпи назад, не вдигаше очи от пода. Без предупреждение Яков го удари с юмрук в лицето и Лали политна към стената. Това вече привлече вниманието на немците. Лали се опита да стане. Яков бавно вдигна десния си крак. Лали се приготви за задаващия се ритник. Отстъпи тъкмо когато кракът на Яков уж се стовари с всичка сила върху ребрата му. Претърколи се, изпъшка и притисна гърдите си, преструвайки се, че много го е заболяло. Докато се надигаше бавно, Яков отново го удари с юмрук в лицето. Този път Лали не се отдръпна, не биваше да прекалява. От смазания му нос шурна кръв. Яков го изправи грубо на крака и го закопча с белезниците за полюшващата се верига.

Взе пръчката, смъкна ризата от гърба му и го удари пет пъти. После свали панталона и го наложи още пет пъти по задника. Писъците на Лали не бяха престорени. Яков изви главата му назад.

– Дай ни имената на затворниците, които са те снабдявали! – кресна той заплашително.

Офицерите зяпаха отегчено.

Лали поклати глава и изхъхри:

– Не мога.

Яков го наложи още пет пъти с пръчката. По бедрата на Лали потече кръв. Сега двамата офицери проявиха по-голям интерес и се приближиха. Яков отново изви главата му назад и изръмжа:

– Говори! – След това прошепна в ухото му: – Кажи, че не знаеш, и припадни!

После извика по-високо:

– Искаме имена!

– Не съм ги питал. Не знам. Истината ви казвам...

Яков го удари в стомаха. Лали се преви, подбели очи и се престори на припаднал. Яков се обърна към офицерите:

– Тоя евреин е слабак! Ако знаеше имената, досега да ги е изпял.

Той скрита поклащания се на веригата Лали. Есесовците кимнаха и излязоха.

Вратата се затвори и Яков бързо освободи Лали, положи го внимателно на пода. С парцал, скрит в ризата му, избърса кръвта от тялото му и му надяна панталона.

– Много съжалявам, Лали.

Помогна му да се изправи и да стигне до килията, там го сложи да легне по корем на земята.

– Справи се добре. Полежи така, не ставай. Ще се върна по-късно с вода и чиста риза. Сега си почивай.

* * *

През следващите няколко дни Яков идваше при Лали всеки ден с храна и вода и от време на време – с чиста риза. Раните бавно заздравяваха. Лали знаеше, че е белязан за цял живот. Може би го заслужаваше, все пак беше татуировчикът тук.

– Колко пъти ме удари? – попита Лали.

– Не знам.

– Не ти вярвам.

– Всичко свърши, Лали, а и вече си по-добре. Да не говорим повече за това.

– Ти ли ми счупи носа? Трудно ми е да дишам през него.

– Не е толкова зле. Подуването е спаднало и счупването не е лошо. Все още си красив. Момичетата ще продължат да те преследват.

– Не искам да ме преследват.

– Защо?

– Вече намерих тази, която ми трябва.

На следващия ден вратата се отвори, но когато Лали вдигна очи, за да поздрави Яков, вместо него видя двама есесовци. Направиха му знак да стане и да излезе с тях. Лали не помръдна, костваше му огромно усилие да се овладее. *Това ли е краят? При Черната стена ли ме водят?* Сбогува се мълчаливо със семейството си, после – и с Гита. Есесовците започнаха да губят търпение, влязоха в килията и насочиха пушките си към него. Той ги последва навън с разтреперани крака. Докато вървеше с олюляване между двамата офицери, усети слънцето върху лицето си за първи път след повече от седмица. Вдига очи, беше готов да посрещне съдбата си. Видя неколцина други затворници, натъпкани в един камион. Може би това не беше краят. Краката му омекнаха и офицерите го завлякоха до камиона. Хвърлиха го вътре и той не погледна назад. През целия път до Биркенау се притискаше към дъските на каросерията.

ДВАДЕСЕТА ГЛАВА

Помогнаха му да слезе от камиона и го завлякоха в канцеларията на Хустек. Двата есесовци го придържаха под мишниците.

– Не успяхме да измъкнем нищо от него, макар че оня, якият евреин, го смля от бой – обясни единият.

Хустек се обърна към Лали, който вдигна глава.

– Значи, наистина не им знаеш имената? И не те застреляха?

– Не, хер обершарфюрер.

– Върнаха те при мен, а? Аз да се оправям с теб!

– Да, хер обершарфюрер.

Хустек нареди към офицерите:

– Откарайте го в барака 31! – След това се обърна към Лали и каза: – Хубавичко ще те изцедим, преди да те изпратим на оня свят!

Изведоха грубо Лали навън. Той се опита да върви в крак с офицерите, но по средата на пътя се предаде и се отпусна върху грапавия чакъл. Есесовците отвориха вратата на барака 31 и го хвърлиха вътре, след което си отидоха. Лали остана да лежи на пода като парцал. Неколцина затворници се приближиха предпазливо. Двама се опитаха да му помогнат да се изправи, но той извика от болка и те се отдръпнаха. Единият от мъжете запретна ризата му и видя следите от пръчката по гърба. Този път много внимателно го вдигнаха и го положиха на един нар. Той скоро заспа.

* * *

– Знам кой е – обади се един от затворниците.

– Кой е? – попита друг.

– Това е татуировчикът. Не го ли позна? Сигурно е татуирал и твоя номер.

– Да, прав си. Кого ли е ядосал?

– Носеше ни допълнителни дажби, докато бях в барака 6. Винаги раздаваше храна.

– До мен не е стигало. Но аз съм бил само в тази барака. Май още първия ден съм ядосал някого. – Мъжът се изсмя тихо.

– Няма да може да дойде за вечеря. Ще му донеса от моята. Утре ще има нужда от храна.

Малко по-късно двама мъже събудиха Лали и му подадоха по къшей хляб. Той го прие с благодарност.

– Трябва да се махна оттук.

Мъжете се засмяха.

– Разбира се, приятелю. Имаш две възможности: едната е бърза, другата може да се проточи.

– И какви са те?

– Ами утре сутринта да излезеш и да се качиш на колата с мъртъвците. Или да дойдеш с нас на полето и да работиш, докато се изтощиш до смърт или помолиш есесовците да те застрелят.

– Вашите възможности не ми харесват. Ще намеря друг начин.

– Късмет, приятелю! Сега по-добре си почини. Чака те тежък ден, особено в твоето състояние.

* * *

Същата нощ Лали сънува заминаванията си от дома. Първия път беше напуснал дома си като млад мъж, изпълнен с надежда, търсещ по-добро бъдеще. Възнамеряваше да си намери работа, която харесва и в която може да израсне. Искаше да натрупа богат опит, да посети романтичните градове в Европа, за които беше чел в книгите: Париж, Рим, Виена. Но най-вече искаше да намери жена, в която да се влюби, да я обсипе с любов и с нещата, които майка му бе казала, че са важни: цветя, шоколад, неговото време и внимание. Второто му заминаване, изпълнено с несигурност и неизвестност, го бе разтърсило. Каква съдба го очакваше?

Пристигна в Прага след дълго, неприятно пътуване. Отиде, както му бяха обяснили, в съответната служба в общината и там му казаха да си намери жилище наблизо и да се явява всяка седмица, докато се реши къде ще бъде изпратен. На 16 април, месец по-късно, му наредиха да се яви с малко багаж в местното училище. Там бе настанен с други млади евреи, дошли от всички краища на Словакия.

Лали държеше на външния си вид и условията в училището не му попречиха да изглежда добре. Всеки ден переше дрехите си в мивката. Не знаеше къде ще го изпратят, но искаше да е сигурен, че ще изглежда добре, когато пристигне. След пет дни чакане на отегчените и изплашени млади евреи бе наредено да си съберат багажа и ги откараха на гарата. Не им казаха къде отиват. Пристигна товарен влак и им заповядаха да се качат. Някои възразиха, не искаха да пътуват в мръсните вагони. Лали за първи път видя как собствените му съграждани вдигат пушки срещу евреи и удрят ония, които отказваха да изпълнят заповедите. Качи се във влака заедно с всички останали. Когато вагонът се препълни, Лали гледеше как вратите се затръшват, чуваше как ги залостват войници от словашката армия, мъже, чиято работа би трябвало да е да го защитят.

Грубото затръшване и залостване продължиха да отекуват в главата му дълго време.

На следващата сутрин двамата нови приятели на Лали му помогнаха да излезе от бараката и заедно с него зачакаха проверката. *Откога не съм стоял така?* Номера, номера. Оцеляването винаги бе свързано с номера. Ако капото те отметне в списъка си, значи, си още жив. Номерът на Лали бе последният в списъка, тъй като той бе най-новият обитател на барака 31. Не отговори първия път, когато го извикаха, трябваше да го побутнат. След чаша студено, слабо кафе и тънка филия корав хляб всички потеглиха на работа.

В полето между двата лагера – Аушвиц и Биркенау – бяха накарани да пренасят големи камъни от едно място на друго. Когато всички камъни бяха преместени, им наредиха да ги върнат обратно. И така – цял ден. Лали си мислеше за стотиците пъти, когато бе минавал оттук и беше гледал как работят затворниците. *Не, само хвърлях бърз поглед. Не се замислях за тях.* Бързо бе установил, че есесовците застрелват най-бавните, които приключат последни с възложената задача.

Лали едва се справяше с работата. Мускулите го боляха, но умът му работеше на пълни обороти. Веднъж премести камъка предпоследен. В края на деня ония, които бяха още живи, събраха телата на убитите и ги отнесоха обратно в лагера. Лали бе освободен от тази задача, но му казаха, че това ще е само за днес. Утре щеше да работи наравно с другите, стига, разбира се, да оживее дотогава.

Докато се влачеха към Биркенау, Лали видя Барецки, който бе застанал от вътрешната страна на портала. Есесовецът закрачи редом с него.

– Чух какво ти се е случило.

Лали го погледна.

– Барецки, можеш ли да направиш нещо за мен?

Обръщайки се към него, той признаваше пред другите затворници, че е различен от тях. Знаеше името на офицера и можеше да го помоли за помощ. Това щеше да го zlepостави пред другарите му, но се налагаше да го направи.

– Може би... Какво? – Барецки изглеждаше притеснен.

– Ще предадеш ли съобщение на Гита?

– Наистина ли искаш да знае къде си? Не е ли по-добре да мисли, че вече си мъртъв?

– Само ѝ кажи къде съм – барака 31 – и ѝ кажи да предаде на Силка.

– Икаш приятелката ѝ да знае къде си?

– Да, важно е. Тя ще разбере.

– Хм. Може и да го направя. Вярно ли е, че си държал цяло състояние от диаманти под дюшека си?

– Не споменаха ли рубините, изумрудите, американските долари, британските и южноафриканските лири?

Барецки поклати глава, засмя се и потупа грохналия Лали по гърба, после се отдалечи.

– Силка! Гита трябва да каже на Силка! – провиква се след него Лали. Без да се обръща, Барецки му направи знак с ръка да млъкне.

* * *

Барецки отиде в женския лагер, когато затворничките се строяваха за вечеря. Размени няколко думи с капото и после посочи Гита. Отговорничката я привика с пръст. Силка се притисна уплашено към Дана. Двете не можаха да чуят какво казва есесовецът, но видяха как очите на Гита пламнаха развълнувано. Приятелката им се обърна и изтича при тях.

– Той е жив! Лали е жив! – прошепна тя. – Силка, есесовецът каза да ти предам, че е в барака 31.

– Защо на мен?

– Нямам представа, Лали настоявал.

– Какво може да направи тя? – недоумяваше Дана. Силка отмести поглед, мислеше.

– Не знам – отвърна Гита, умът ѝ беше другаде. – Само знам, че е жив!

– Какво можеш да направиш, Силка? Как можеш да му помогнеш? – отново попита Дана.

– Ще помисля – промърмори Силка.

– Той е жив! Любимият ми е жив! – повтори Гита.

* * *

Същата вечер Силка лежеше в обятията на Шварцхубер. Знаеше, че не е заспал. Отвори уста да каже нещо, но тъкмо тогава той издърпа ръката си изпод нея.

– Добре ли си? – попита тя предпазливо, боеше се да не си изпроси боя с подобен въпрос.

– Да.

В гласа му се долавяше мекота и събирайки смелост, Силка продължи:

– Никога не съм искала нищо от теб, нали?

– Така е – съгласи се той.

– Може ли да те помоля нещо?

* * *

Лали изкара и следващия ден. Изпълни каквото се очакваше от него, помогна да отнесат един от мъртвите обратно. Мразеше се, че мислите му са заети само с болката, която му пречи да изпита жалост към мъртвия. *Какво става с мен?* След всяка крачка болката в раменете заплашваше да го повлече надолу. *Не се предавай, не се предавай!*

Докато влизаха в лагера, вниманието на Лали бе привлечено от двама души, които стояха точно зад оградата, която разделяше затворниците от постройките за персонала. Дребничката Силка едва се виждаше до лагерфюрер Шварцхубер. Един пазач от външната страна на оградата разговаряше с тях. Лали спря, отпусна хватката си върху трупа и затворникът, който го държеше в другия край, се препъна и падна. Лали погледна към Силка, която надзърташе в неговата посока и после каза нещо на Шварцхубер. Той кимна и посочи към Лали. Силка и Шварцхубер се отдалечиха, а есесовецът приближи.

– Ела с мен!

Лали пусна на земята краката на мъртвеца и за първи път го погледна в лицето. Жалостта му се завърна и той склони глава пред трагичния край на поредния човешки живот. Хвърли извинителен поглед към другия затворник, който носеше тялото, и бързо последва пазача. Всички обитатели на барака 31 гледаха втренчено след него.

Есесовецът каза на Лали:

– Наредено ми е да те отведа в старата ти стая в Циганския лагер.

– Знам пътя.

– Както искаш.

Пазачът го остави.

Лали спря пред Циганския лагер, наблюдаваше как децата тичат наоколо. Няколко погледнаха към него, бяха смаяни от завръщането му. Бяха им казали, че татуировчикът е мъртъв. Едно от тях изтича при него, прегърна го, стисна го силно, поздрави го с добре дошъл „у дома“. Дойдоха и другите малчугани, а не след дълго и възрастните излязоха от бараката да го посрещнат.

– Къде беше? – заразпитваха го. – Добре ли си?

Той отклоняваше всичките им въпроси.

Надя стоеше най-отзад. Очите им се срещнаха. Лали си запробива път между мъжете, жените и децата и спря пред нея. Избърса сълза от бузата ѝ.

– Радвам се да те видя, Надя.

– Липсваше ни! Липсваше ми!

Лали успя само да кимне. Едва сдържаше сълзите си. Втурна се в стаята си, затвори вратата, която го отделяше от света, и се строполи на леглото.

ДВАДЕСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА

– Сигурен ли си, че не си котка?

Лали чу думите и се помъчи да разбере къде е. Отвори очи и видя, че над него се бе надвесил ухиленият Барецки.

– Какво?

– Сигурно си котка – имаш повече животи от всички други тук.

Лали се надигна с мъка.

– Беше...

– Силка, знам. Сигурно е хубаво да имаш приятели на високи места.

– Бих дал с радост живота си, стига тя да няма такива приятели.

– Ти почти го направи. Не че това щеше да ѝ помогне.

– Да, в нейния случай съм безсилен да помогна.

Барецки се засмя:

– Наистина си мислиш, че управляваш лагера, а? Пък може и така да е. Все още си жив, а не би трябвало. Как се измъкна от барака 11?

– Нямам представа. Когато ме изведоха, бях сигурен, че ще ме разстрелят. Те обаче ме хвърлиха в един камион и ме върнаха тук.

– Не познавам друг, който да се е измъкнал оттам, така че браво на теб! – похвали го Барецки.

– Е, нямам нищо против да съм героят в подобна история. Как така ми върнаха старата стая?

– Лесно. Върви с работата.

– Какво?!

– Ти си татуировчикът и слава богу, ако питаш мен. Евнухът не може да се сравнява с теб.

Хустек е разрешил да ме върнат на предишната работа?

На твоето място бих стоял по-далеч от него. Не те искаше; настояваше да те застрелят. Шварцхубер обаче имаше други планове за теб.

– Трябва да намеря малко шоколад за Силка.

Недей, татуировчико! Ще те наблюдават зорко. Хайде, чака те работа.

На излизане от стаята Лали каза:

– Съжалявам, че не успях да взема найлоновите чорапи, които искаше. Бях ги уредил, но ме пипнаха.

– Хм, е, поне опита. Пък и тя вече не ми е приятелка. Заряза ме.

– Съжалявам. Дано не е заради нещо, което си ѝ казал.

– Едва ли. Просто си е намерила мъж, който е в същия град, а не в друга държава, по дяволите!

Лали понечи да каже още нещо, но реши да си замълчи. Барецки го поведе към плаца, където бе пристигнал камион, пълен с мъже, есесовците правеха

подбора. Лали с усмивка наблюдаваше как работи Леон – изпуска иглата, разлива мастилото. Барецки се отдалечи и Лали се приближи незабелязано към Леон.

– Какво ще кажеш за малко помощ?

Леон се обърна рязко и събори шишенцето с мастило. Сграбчи ръката на Лали, раздруса я силно, не беше на себе си от радост.

– Толкова се радвам да те видя! – възкликна той. – Повярвай ми, не колкото мен! Как си?

– Все още пикая клекнал. Иначе съм добре. А сега, с теб, ще бъда още по-добре.

– Ами да се залавяме за работа тогава. Доста хора имаме за татуиране.

– Гита знае ли, че се върна? – попита го Леон.

– Така мисля. Приятелката ѝ Силка ме спаси.

– Онази, дето...

– Да. Утре ще се опитам да ги видя. Подай ми една игла. По-добре да не ги предизвиквам повече.

Леон му подаде своята игла за татуиране и зарови в чантата на Лали за друга. Започнаха заедно да изписват номера върху ръцете на най-новите обитатели на Биркенау.

Следващия следобед Лали чакаше момичетата да излязат от работа. Дана и Гита не го забелязаха, докато не застана точно пред тях и препречи пътя им. Не реагираха веднага. После и двете разтвориха широко ръце и го прегърнаха силно. Дана се разплака. Очите на Гита останаха сухи. Лали улови момичетата за ръцете.

– Все същите хубавици сте! – усмихна се той.

Гита го плесна по ръката със свободната си длан.

– Мислех, че си мъртъв! Помислих, че повече няма да те видя.

– И аз – обади се Дана.

– Но не съм. Благодарение на вас и на Силка. Сега съм тук с вас, където ми е мястото.

– Но... – поде Гита.

Лали я притегли към себе си и я задържа в прегръдките си. Дана го целуна по бузата.

– Ще ви оставя. Хубаво е, че отново си с нас, Лали. Мислех, че Гита ще умре, ако не се върнеш скоро.

– Благодаря ти, Дана! – отвърна Лали. – Ти си добра приятелка и на двамата ни.

Тя се отдалечи, усмивката не слизаше от лицето ѝ.

Стотици затворници се разхождаха край Лали и Гита, а те стояха на плаца, без да знаят какво да правят.

– Затвори очи – подкани я Лали.

- Какво?
- Затвори ги и брой до десет.
- Но...
- Просто го направи.

Гита затвори очите си едно по едно. Преброи до десет и ги отвори.

- Не разбирам.
- Още съм тук. Вече никога няма да те напусна.
- Хайде, не бива да стоим тук! – напомни му тя.

Двамата се отправиха към женския лагер. Лали нямаше подкуп за капото и не можеше да рискува Гита да закъснее. Двамата се притиснаха нежно един към друг.

- Не знам колко още мога да издържа.
- Няма да продължи вечно, мила моя. Издръж още малко, моля те. Ще прекараме остатъка от живота си заедно.

– Но...

– Никакво „но“. Обещах ти, че ще се измъкнем от това място и ще заживеем заедно.

– Но как? Дори не знаем какво ще стане утре! Виж какво се случи с теб!

– Обаче сега съм тук, нали?

– Лали...

– Стига толкова, Гита!

– Ще ми разкажеш ли какво ти направиха? Къде беше?

Лали поклати отрицателно глава.

– Не. Сега съм тук с теб. Много пъти съм ти казвал: важното е да напуснем това място и да заживеем заедно. Повярвай ми, Гита.

– Вярвам ти.

Лали се усмихна.

– Един ден ще ми кажеш тия две думички при различни обстоятелства. Пред равин, сред роднини и приятели.

Гита се засмя и отпусна за миг глава на рамото му, когато стигнаха входа на женския лагер.

* * *

Докато Лали се прибираше в бараката си, двама младежи се приближиха и тръгнаха редом с него.

- Ти ли си татуировчикът?
- Кой пита?
- Чухме, че набавяш храна.
- Който ви го е казал, се е объркал.

– Можем да си платим – увери го единият. Разтвори стиснатата си в юмрук ръка и показа малък, но съвършен диамант.

Лали заскърца със зъби.

– Хайде, вземи го! Ще ти бъдем много благодарни, ако ни намериш нещо за ядене.

– От коя барака сте?

– Девета.

Колко живота има котката?

* * *

На следващата сутрин Лали се помайваше край главния вход с чанта в ръка. Приблжиха го двама есесовци.

– Politische Ableitung – извика той и те го оставиха на мира. Но вече се боеше повече от преди.

Виктор и Юри се отделиха от върволицата мъже, които влизаха в лагера, и топло го поздравиха.

– Да питаме ли къде беше? – каза Виктор.

– По-добре недейте – отвърна Лали.

– Продължаваме ли?

– Не както преди. Трябва да внимавам. Само малко храна, ако може, никакви екстри от рода на найлонови чорапи.

– Разбира се. Добре дошъл отново! – зарадва се Виктор.

Лали протегна ръка, Виктор я пое и диамантът смени притежателя си.

– Капаро. Ще те видя ли утре?

– Да.

Юри вдигна поглед.

– Радвам се да те видя отново – каза тихо.

– И аз се радвам, Юри. Май си пораснал, а?

– Май да.

– Случайно да имаш малко шоколад? Много искам да прекарам малко време с приятелката си.

Юри извади блокче от торбата си, подаде го на Лали и му намигна.

Лали пое право към женския лагер и барака 29. Капотото беше там както винаги, приличаше се на слънце. Загледа се в Лали.

– Радвам се да те видя отново, татуировчико.

– Май си се вталила, а? Добре изглеждаш – отбеляза Лали с едва доловима ирония.

– Нямаше те известно време.

Вече съм тук. – Той ѝ подаде шоколада.

– Ще ти я доведе.

Отговорничката пое към канцеларията и каза нещо на надзирател ката отвън. Лали седна в бараката и зачака Гита да влезе през вратата. Не чака дълго. Тя затвори вратата и тръгна към него. Той стана и се облегна на нара. Боеше се, че ще му е трудно да изрече каквото бе намислил. Опита се да си придаде самоуверен вид.

– Да се любим където и когато искаме. Може и да не сме свободни, но аз избирам сега и тук. Какво ще кажеш?

Тя се хвърли в обятията му и обсипа лицето му с целувки. Започнаха да се събличат, но Лали спря и улови Гита за ръцете.

– Ти ме попита дали ще ти кажа къде съм бил, и аз отвърнах, че няма, помниш ли?

– Да.

– Е, все още не ми се говори за това, но има нещо, което не мога да скрия. Само не се плаши, моля те, вече съм добре.

– Покажи ми.

Лали смъкна бавно ризата и обърна гърба си към Гита. Тя не каза нищо, прокара галовно пръсти по белезите. След това се наведе и ги целуна. Думите бяха излишни. Любиха се бавно и нежно. Той усети как очите му се насълзават. Не бе изпитвал по-дълбока любов.

ДВАДЕСЕТ И ВТОРА ГЛАВА

Лали прекарваше дългите летни дни с Гита или с мисли за нея. Работата му обаче не намаляваше, тъкмо обратното, сега в Аушвиц и Биркенау всеки ден пристигаха хиляди унгарски евреи. В резултат и в мъжкия, и в женския лагер избухнаха бунтове. Лали знаеше защо. Колкото по-голям бе номерът върху ръката на затворника, толкова по-малко уважение получаваше той от старите лагеристи. Всеки път, когато пристигнеха хора от друга националност, се стигаше до кавги и разправии. Гита му разказваше за женския лагер. Словачките, които бяха там най-дълго, не харесваха унгарките, които пък отказваха да приемат, че не могат да ползват същите отстъпки, които с мъка бяха извоювали по-старите лагеристки. Гита и приятелките ѝ смятаха, че изтърпяното от тях не бива да се забравя. Например те бяха получили цивилно облекло от „Канада“. Не носеха синьо-бели карирани пижами. И не бяха склонни да делят дрехите си с новодошлите. Есесовците не вземаха страна, когато избухваха пререкания; всички замесени биваха наказвани еднакво безмилостно: лишаваха ги от мизерните им дажби; понякога получаваха само един удар с приклад или палка, друг път ги биеха жестоко, а останалите затворнички бяха принудени да гледат.

Гита и Дана стояха настрана от разправиите. И без това Гита трябваше да се оправя с дребнавата завист заради работата си, приятелството си със Силка и разбира се, посещенията на приятеля си, татуировчика.

Междусобиците в лагера не засягаха Лали. Благодарение на работата си той беше избегнал жестоката съдба на хилядите гладуващи мъже, които трябваше да се трудят и да се борят, да живеят и умират заедно. Живеенето сред циганите също му даваше усещане за сигурност и принадлежност. В сравнение с другите затворници животът му беше лек. Лали работеше, когато трябваше, а останалото време прекарваше с Гита, играеше си с циганчетата, разговаряше с родителите им, най-вече с младите мъже, но също и с по-възрастните жени. Харесваше му, че циганките се грижат за всички, не само за собственото си семейство. Не се разбираше толкова добре с по-старите мъже, които само седяха и не помагаша на по-младите. Те му напомняха за баща му.

* * *

Късно една вечер го събудиха крясъци, лаеха кучета, жени и деца пищяха. Лали отвори вратата, есесовци изкарваха насила мъжете, жените и децата от неговата барака. Той остана на прага, докато не излезе и последната жена,

стиснала бебе в обятията си. Лали я последва навън, гледаше смаяно как немците изпразват циганските бараки. Хиляди хора бяха натъпкани в камиони. Плацът бе осветен, десетки есесовци с кучета подкарваха тълпата и удряха онези, които отказваха да се качат в камионите.

Лали спря един познат офицер и попита:

– Къде ги водите?

– Да не искаш и ти да отидеш с тях, татуировчико? – сопна му се есесовецът и отмина.

Лали се притаи в сенките. След миг видя Надя и се спусна към нея.

– Надя – замоли я, – не отивай!

Тя се опита да се усмихне.

– Нямам избор, Лали. Не мога да ги оставя. Сбогом, приятелю, ти беше... – Един офицер я блъсна и тя не успя да довърши изречението.

Лали не помръдна от мястото си, докато не натовариха и последния циганин. След като камионите потеглиха, той се прибра бавно в злоещо притихналата барака. Върна се в леглото. Сънят не идваше.

* * *

На сутринта, потискайки мъката си, Лали се отправи към канцеларията да вземе книжата и след това двамата с Леон се хванаха за работа, защото бяха пристигнали няколко нови конвоя.

Менгеле оглеждаше смълчаните редици. По едно време се насочи бавно към масите на татуировчиците. Ръцете на Леон се разтрепериха. Лали се опита да го успокои с поглед. Но негодникът, който го бе осакатил, беше само на няколко крачки от тях. Менгеле спря и започна да ги наблюдава как работят. Смъртоносната усмивка не напускаше лицето му. Направи опит да погледне Лали в очите, но той беше свел глава.

– Татуировчико, татуировчико – измърмори Менгеле, надвесвайки се над него, – утре може и теб да те взема.

Той наклони любопитно глава, изучаваше го, явно се наслаждаваше на уплахата му. След това се отдалечи със смях.

Нещо се посипа по главата на Лали и той вдигна поглед. Близкият крематориум бълваше пепел. Лали се разтрепери, изпусна иглата. Леон се опита да го успокои.

– Какво има, Лали? Какво ти е?

– Мръсни негодници! – изхлипа Лали.

Леон го хвана за ръката, умоляваше го да се стегне, предупреди го, че Менгеле ги наблюдава. Лали не беше на себе си от гняв. Не можеше да се овладее. *Надя!* Видя как Менгеле тръгва към тях. Задиша дълбоко. Боеше се, че ще повърне.

Почувства дъха на есесовеца в лицето си.

– Наред ли е всичко?

– Да, хер доктор – отвърна Леон с треперещ глас.

Той се наведе и вдигна иглата на Лали.

– Иглата се счупи. Ей сега ще я поправим.

– Не изглеждаш добре, татуировчико. Искаш ли да те прегледам? – попита Менгеле.

– Добре съм, само ми се счупи иглата – отвърна задавено Лали. Държеше главата си наведена, извърна се и продължи работата си.

– Татуировчико! – излая Менгеле.

Лали се обърна към него със стиснати юмруци, без да вдига глава. Менгеле разкопча кобура си. Извади пистолета.

– Мога да те застрелям, задето ми обърна гръб! Погледни ме! Мога да те застрелям още сега! Имаш ли да кажеш нещо?

Лали вдигна глава, но погледът му бе насочен в челото на лекаря, отказваше да срещне очите му.

– Да, хер доктор. Съжалявам, хер доктор, няма да се повтори – промърмори той.

– Продължавайте да работите! Бавите ни! – излая Менгеле и се отдалечи.

Лали погледна към Леон и посочи пепелта, която сега падаше навсякъде около тях.

– Снощи изпразниха Циганския лагер.

Леон подаде на Лали иглата и мълчаливо се върна към работата си. Лали погледна нагоре, затърси слънцето. Но то бе скрито зад пепелта и пушека. Вечерта се прибра в бараката, там сега бяха настанили новодошлите, които двамата с Леон бяха татуирали. Затвори се в стаята си. Не искаше да се сприятелява с никого. Не и тази вечер. Никога. Искаше само тишина.

ДВАДЕСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА

Седмици наред Лали и Гита прекарваха времето си най-вече в мълчание, тя напразно се опитваше да го утеши. Той ѝ беше разказал за случилото се с циганите и макар тя да разбираше мъката му, не я споделяше в същата степен. Не беше виновна, че не познаваше „другото семейство“ на Лали. Слушала бе с удоволствие историите за децата, как си измислят забавления, ритат топки, направени от сняг или боклуци, надпреварват се кой ще скочи най-високо, или играят на гоненица из бараката. Гита се опита да го накара да говори за собственото си семейство, но Лали упорито отказваше, настояваше първо тя да сподели нещо за себе си. Гита не знаеше как да го извади от мрачното му настроение. В продължение на близо три години пред очите им се извършваха безчовечни жестокости, но сега за първи път виждаше Лали толкова потиснат. Един ден тя не се стърпя и извика:

– Ами хилядите наши? Онова, което си видял в Аушвиц, при Менгеле? Знаеш ли колко души са минали през двата лагера? Знаеш ли?

Лали не отговори и тя продължи ядосано:

– През ръцете ми минават картоните с имената и възрастта им – бебета, възрастни жени и мъже, виждам имената и номерата им! Не мога дори да броя до толкова!

Нямаше нужда Гита да напомня на Лали за хилядите хора, които бяха минали през лагера. Нали самият той ги беше татуирал. Погледна я; тя бе забила поглед в земята. Той осъзна, че докато за него това са само номера, за нея са имена. Заради работата си тя знаеше за тези хора повече от него. Знаеше имената и възрастта им и каквото и да правеше, никога нямаше да ги забрави.

– Права си, съжалявам – каза той меко. – Всяка смърт е трагедия. Обещавам да не съм толкова мрачен.

– Не искам да се преструваш, когато си с мен, но това продължава прекалено дълго, трябва да ценим всеки ден, прекаран заедно.

– И умна, и красива! Няма никога да ги забравя, знаеш ли?

– Иначе не бих те обичала. Разбирам, че са ти били като семейство. Но колкото и странно да звучи, можеш да почетеш паметта им, като останеш жив, като оцелееш и разкажеш на света какво се е случвало тук.

Лали се наведе и я целуна, сърцето му бе преизпълнено с мъка и любов.

Изведнъж се чу силна експлозия и земята под тях потрепери. Те скочиха на крака, заобиколиха канцеларията и излязоха на плаца. Втора експлозия ги накара да погледнат към близкия крематориум, от който се издигна пушек. Настъпи суматоха. Работниците от зондеркомандата бягаха към оградата, която заобикаляше лагера. От покрива на крематориума стреляха бясно.

Лали погледна нагоре, там се бяха качили няколко души от зондеркомандата, очевидно отнякъде бяха намерили оръжие. Отговориха им автоматите на есесовците и за по-малко от минута сложиха край на престрелката.

– Какво става? – възкликна недоумяващо Гита.

– Не знам! По-добре да влезем вътре!

Около тях свиреха куршуми, есесовците стреляха по всекиго, който им се изпречеше пред погледа. Лали дръпна Гита към стената. Отново отекна експлозия.

– Взривяват крематориумите! Трябва да се махаме оттук!

От канцеларията тичешком излизаха затворници, войниците започнаха да стрелят и по тях.

– Прибери се в бараката! Само там ще си в безопасност!

От високоговорителите се разнесе глас:

– Всички затворници да се приберат в бараките! Няма да стреляме по вас, ако го направите веднага!

– Хайде, бързо!

– Страх ме е, нека да дойда с теб! – проплака Гита.

– В твоята барака ще си в по-голяма безопасност. Знаеш, че ще направят проверка. Не бива да рискуваш, миличка!

Гита се колебаеше.

– Хайде, тръгвай! Тази вечер остани в бараката, а утре иди на работа както обикновено. Ако те няма по време на проверката, ще те обявят за издирване и... Нали искаш да се събудиш утре?

Тя си пое дълбоко дъх и хукна към женския лагер.

Лали извика след нея:

– Утре ще те потърся. Обичам те!

* * *

Вечерта Лали наруши правилото си и се присъедини към мъжете в бараката, повечето от които бяха унгарци, за да ги разпита какво знаят за случилото се следобеда. Доколкото разбра, някои от жените, работещи в близката фабрика за муниции, бяха пренасяли тайно в Биркенау миниатюрни количества барут, натъпкан под ноктите. С него затворниците от зондеркомандата бяха направили гранати от консервени кутии. Освен това те бяха успели да се снабдят с пистолети, ножове и брадви.

Мъжете в бараката споделиха също така, че се говорело за общо въстание и те също искали да вземат участие. Руснаците напредвали и ако сега избухнел бунт, щели по-лесно да превземат лагера и да освободят затворниците. Лали съжали, че не се беше сприятелил с унгарците по-рано. Заради неосведомеността му Гита едва не беше загинала. Разпита подробно

мъжете какво знаят за руснаците и кога ще пристигнат те. Отговорите бяха уклончиви, но му вдъхнаха оптимизъм.

Изминали бяха месеци от прелитането на американския самолет над лагера. Конвоите продължаваха да пристигат. Лали не забелязваше нацистката машина да е намалила темпа по отношение на изстребването на враговете си. Но новопристигналите много по-добре от него знаеха как се развиват събитията в Европа. *Може би освободението е на път.* Той реши непременно да каже на Гита какво е научил, и да я помоли да си отваря очите в канцеларията за всяка информация.

Най-сетне лъч надежда.

ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Есента беше мразовита. Мнозина не оцеляха. Лали и Гита се държаха за лъча надежда. Гита предаваше на приятелките си слуховете за руснаците, даваше им кураж, че може да оцелеят. В началото на 1945 година температурите паднаха под нулата. Гита нямаше как да се противопостави на засилващото се отчаяние. Топлите палта от „Канада“ не успяваха да запазят затворничките от студа и страха от още една година пленничество в забравения от бога Биркенау. Конвоите намаляха. Това обаче имаше обратен ефект върху лагеристите, които работеха за СС, и най-вече тези в зондеркомандата. Останеха ли без работа, най-вероятно щяха да бъдат разстреляни. Лали все още разполагаше с известни запаси, но му беше трудно да се снабдява с пари и скъпоценности. А и Виктор и Юри вече не идваха на работа. Строителството беше преустановено. Лали научи, че два от крематориумите, повредени от експлозиите на съпротивата, няма да бъдат ремонтирани. За първи път, откакто бе тук, той забеляза, че от Биркенау заминават повече хора, отколкото пристигат. Гита и другите затворнички в канцеларията едва смогваха да обработят картоните им.

Един ден в края на януари, когато земята бе покрита с дебел сняг, Лали научи, че Леон също е заминал. Попита Барецки, с когото вървяха заедно, знае ли къде е изпратен помощникът му. Барецки не отговори. Вместо това го заплаши, че той също може да се озове в някой камион, напускащ Биркенау. Но Лали все така можеше да обикаля необезпокояван из лагера и не беше нужно да се явява на проверка всяка сутрин и вечер. Предполагаше, че него едва ли ще решат да го преместят другаде, но се тревожеше за Гита. Новината за заминаването – и навярно за смъртта – на Леон разтърси силно Лали, той се учуди, че все още бе способен да страда толкова.

– Ти гледаш на света през своите очила, но моите са други – каза той.

Есесовецът спря. Втренчи се в Лали, който издържа погледа му.

– Аз гледам през моите – продължи Лали – и виждам свят, който ще събори вашия.

Барецки се усмихна.

– И мислиш, че ще доживееш да го видиш?

– Да.

Барецки постави ръка върху кобура на пистолета си.

– Мога да направя на сол тия твои очила.

– Но няма да го сториш.

– Май си прекалил със стоенето на студа, татуировчико! Отивай да се стоплиш и да се освестиш.

Барецки се отдалечи. Лали го наблюдаваше. Знаеше, че ако някога се срещнат нощем само двамата, той ще бъде този, който ще си тръгне. Лали нямаше да се поколебае да отнеме живота на есесовеца. Последната дума щеше да е неговата.

* * *

Една сутрин в края на януари Гита се препъваше в снега, бързаше към бараката на Лали, макар че той я беше предупредил никога да не го търси там.

- Нещо става! – проплака тя.
- Какво?
- Надзирателките не са на себе си. Страх ги е.
- Къде е Дана? – попита загрижено Лали.
- Не знам.
- Намери я, прибери се в бараката си и ме чакай там.
- Искam да остана при теб!

Лали я избута нежно.

Побързай, Гита, намери Дана и се приберете в бараката. Ще дойда при вас веднага щом мога. Трябва да разбере какво става. От седмици няма новопристигнали. Това може да е началото на края.

Гита се обърна и се отдалечи неохотно.

Лали отиде в канцеларията и предпазливо влезе, помещението му беше до болка познато след години получаване на материали и инструкции. Вътре цареше хаос. Надзирателките крещяха на изплашените работнички и издърпваха от ръцете им дневници, картони и документи. Край Лали профуча една жена в униформа, ръцете ѝ бяха пълни с книжа. Той се блъсна в нея и тя ги изпусна на земята.

- Съжалявам! Щети помогна.
- Двамата се наведоха да съберат книжата.
- Добре ли си? – попита Лали колкото може по-учтиво.
- Май ще останеш без работа, татуировчико.
- Защо? Какво става?
- Тя се наведе към него и прошепна:
- Опразваме лагера, започваме още утре.
- Сърцето на Лали се сви.
- Кажи ми нещо повече! Моля те!
- Руснаците. Близко са.

Лали се втурна към женския лагер. Вратата на блок 29 беше затворена. Нямаше пазачи. Лали завари жените сгъшени в дъното на бараката. Дори Силка беше там. Скупчиха се около него и го обсипаха с въпроси.

– Мога само да ви кажа, че есесовците унищожават документацията – обясни Лали. – Доколкото разбрах, руснаците са близо.

Той премълча, че на другия ден лагерът ще бъде изпразнен. Не искаше да ги плаши.

– Какво ще направят с нас? – попита Дана.

– Не знам. Да се надяваме, че ще избягат и ще оставят лагера на руснаците. Ще се опитам да разбера повече. Ще се върна и ще ви кажа какво съм научил. Не излизайте от бараката. Войниците сигурно ги сърби да стрелят на месо.

Лали хвана Дана за ръцете.

– Не знам какво ще стане, Дана, затова искам да ти кажа, че никога няма да забравя какво направи за Гита. Толкова пъти си ѝ вдъхвала кураж да не се предава.

Двамата се прегърнаха. Лали целуна младата жена по челото, след което се обърна към Силка и Ивана и ги обхвана в мечешка прегръдка.

– Ти си най-смелият човек, когото познавам каза той на Силка. – Не бива да изпитваш никаква вина за случилото се тук. Помни – ти си невинна!

– Направих го, за да оцелея! – изхлипа тя. – Иначе някоя друга щеше да попадне в лапите на онази свиня!

– Дълга ти живота си, Силка, никога няма да го забравя!

Той се обърна към Гита.

Мълчи! – проплака тя. — Да не си посмял!

– Гита...

– Не! Искам само да ми кажеш, че утре ще се видим! Само това искам да чуя от теб!

Лали погледна към младите жени и осъзна, че няма какво повече да им каже. Бяха дошли в този лагер като момичета, а сега, макар все още да не бяха навършили двайсет години, бяха със съсипано здраве и психика. Знаеше, че никога няма да са жените, които са щели да бъдат. Животът им беше излязъл от предишния коловоз и нямаше как отново да се върне в него. Представата, която преди бяха имали за себе си като дъщери, сестри, съпруги и майки, пътешественички и любими, щеше да бъде помрачена завинаги от онова, което бяха видели и преживели.

Лали ги остави и отиде да потърси Барецки, за да се опита да изкопчи от него някаква информация. Не успя да го открие никъде. Накрая се прибра уморен в бараката, където уплашените унгарци веднага го обсипаха с въпроси. Каза им каквото знаеше, но това не ги успокои.

* * *

През нощта в бараките в женския лагер отговорничките поставиха знак с яркочервена боя по палтата на момичетата. По-възрастните жени получиха

друго обозначение. Гита, Дана, Силка и Ивана намираха утеха във факта, че са белязани с един и същ знак. Каквото и да се случеше утре, щеше да се случи на всички тях – заедно щяха да живеят или умрат.

* * *

Късно през нощта Лали най-сетне заспа. В просъница чу силен шум. В главата му нахлуха спомени от нощта, когато бяха отвели циганите. Какво ставаше сега? Отекналите изстрели го разбудиха напълно. Той се надигна, наметна одеялото на гърба си и излезе предпазливо навън. Есесовците се опитваха да строят затворничките на плаца. Цареше суматоха, тъй като нито отговорничките, нито момичетата знаеха какво предстои. Войниците не обърнаха внимание на Лали. Той тръгна бързо покрай редиците от жени, които се притискаха една в друга заради студа и страха от неизвестното. Продължаваше да вали сняг. Бягството бе невъзможно. Лали видя как куче ухапа крака на една от лагеристките и я повали на земята. Приятелката ѝ се спусна да ѝ помогне, но есесовецът, който държеше кучето, извади пистолета си и стреля по падналата жена. Лали се отдалечи бързо, огледа редиците, търсеше отчаяно Гита. Най-сетне я видя. Бутаха я да върви заедно с приятелките ѝ към главния портал, момичетата се притискаха една в друга, но Лали не видя сред тях Силка, не я беше видял никъде сред морето от лица. Отново впи поглед в Гита. Тя бе навела глава, раменете ѝ се тресяха, плачеше. *Най-после плаче, а аз не мога да я утеша.* Дана го забеляза. Дръпна Гита и го посочи. Тя вдигна глава и го видя. Очите им се срещнаха, нейните бяха мокри, умоляващи, неговите – изпълнени с мъка. Лали не забелязва есесовеца. Не успя да избегне пушката, която го удари в лицето и го повали на земята. Гита и Дана изпищяха едновременно, опитаха се да си проправят път към него. Напразно. Бяха повлечени от тълпата. Лали се изправи с мъка, от разцепената кожа над дясното му око струеше кръв. Той отчаяно се втурна напред, оглеждаше редиците с уплашени жени. Когато стигна до портала, отново мярна за миг Гита, но пред него застана един есесовец и го смуща в гърдите с дулото на пушката си.

– Гита! – изкрещя Лали.

Виеше му се свят. Погледна към небето, което сякаш ставаше по-тъмно с настъпването на утрото. През крясъците на пазачите и лая на кучетата успя да я чуе:

– Фурман! Името ми е Гита Фурман!

Лали се свлече на колене пред безмилостния пазач и се провикна отчаяно:

– Обичам те!

Отговор не последва. Лали остана на колене. Пазачът се отдалечи. Виковете на жените заглъхнаха. Кучетата престанаха да лаят.

Вратите на Биркенау се затвориха.

Снегът продължаваше да трупа. По лицето на Лали се стичаше кръв. Той беше безпомощен, сам. Беше се провалил. Приблужи се един офицер.

– Ще замръзнеш. Хайде, прибирай се в бараката си. – Протегна ръка и му помогна да се изправи. Най-последно някаква проява на човечност от страна на врага.

* * *

На следващата сутрин Лали се събуди от оръдейни залпове и експлозии. Втурна се навън с унгарците и видя, че есесовците се щурат уплашено по плаца, без да обръщат никакво внимание на затворниците.

Главният портал бе широко отворен.

През него се точеше върволица от затворници.

Част от изтощените от недохранване лагеристи предпочетоха да се върнат в бараките, за да се спасят от студа. Лали излезе през портала, през който бе минавал стотици пъти на път към Аушвиц. Наблизо чакаше влак, бълваше пушек, готов бе да потегли. Пазачи с кучета подкараха мъжете към него. Лали бе повлечен от тълпата и се озова в един от вагоните. Вратите се захлопнаха. Той си проби път и надникна навън. Стотици затворници продължаваха да се скитат безцелно наоколо. Когато влакът потегли, есесовците откриха огън по тях. Лали се взираше през пролуките в дъските и през тежките парцали на снега, докато Биркенау изчезваше от погледа.

ДВАДЕСЕТ И ПЕТА ГЛАВА

Заедно с хиляди други жени, изведени от Биркенау и Аушвиц, Гита и Дана вървяха по тесен път през дълбок до колене сняг. Оглеждаха предпазливо редиците, знаеха, че всяка съпротива се потушава с куршум. Не спираха да разпитват дали някой е виждал Силка и Ивана, но отговорът винаги беше един и същ. Лагеристките се държаха за ръце и се опитваха да се подкрепят една друга. От време на време им нареждаха да спрат, за да си починат. Въпреки студа сядаха направо в снега. След това някои не успяваха да станат, нямаха сили да направят и крачка повече.

Денят премина в нощ, но те продължаваха да вървят. Започнаха да оредяват, което правеше още по-трудно избягването на бдителните очи на есесовците. В един момент Дана се отпусна на колене. Повече не можеше да върви. Гита спря с нея и известно време двете останаха незабелязани, скрити от другите жени. Дана настоя Гита да продължи, да я остави. Гита отказа. По-скоро би умряла тук с приятелката си, в това незнайно поле в Полша. Четири момичета предложиха да носят Дана. Тя отказа. Помоли ги да вземат Гита и да вървят. Към тях се приближи един есесовец, момичетата насила изправиха Гита и я затеглиха със себе си. Офицерът спря до Дана, но после отмина, без да извади пистолета си. Не се чу изстрел. Явно бе сметнал, че тя е вече мъртва. Момичетата продължаваха да теглят Гита напред. Не я пускаха въпреки опитите ѝ да се освободи и да се върне при Дана.

Жените продължаваха да се препъват в тъмното, редките изстрели вече не им правеха впечатление. Не се обръщаха да видят коя е поредната жертва.

Призори им наредиха да спрат в едно поле край железопътни релси. Чакаха ги няколко конски вагона. *Подобни вагони ме доведоха тук. Сега ще ме отведат.* Гита беше разбрала, че четирите момичета, с които вървеше, не са еврейки. Бяха полякини, отведени от семействата си по неизвестни за тях причини. Идваха от различни градове и не се бяха познавали преди Биркенау.

В далечината се виждаше самотна къща. Зад нея се простираше гъста гора. Чакаха да заредят локомотива с въглища. Полякините се обърнаха към Гита. Едната от тях каза:

– Ще се опитаме да избягаме и да стигнем до онази къща. Предпочитаме да ни застрелят тук, отколкото да продължаваме по-нататък. Ще дойдеш ли с нас?

Гита се изправи.

Момичетата побягнаха, без да поглеждат назад. Товаренето на хиляди изтощени жени във влака бе ангажирало цялото внимание на пазачите. Вратата на къщата се отвори, преди още да стигнат до нея. Вътре се свлякоха

пред буен огън, трепереци от облекчение и от адреналина в кръвта им. Пъхнаха в ръцете им по чаша чай и хляб. Полякините започнаха да разговарят възбудено с домакините, които поклащаха невярващо глави. Гита мълчеше, не искаше акцентът ѝ да я издаде, че не е полякиня. По-добре спасителите им да мислят, че е тяхна сънародничка, но просто е мълчалива. Стопанинът обясни, че не могат да останат при тях, защото германците често претърсвали къщите. Накара ги да свалят палтата си. Отнесе ги някъде. Когато се върна, червената боя по тях я нямаше, дрехите миришеха на бензин.

Отвън се разнесоха изстрели. Надзърнаха през пердетата и видяха, че и последните оцелели жени най-после бяха натоварени във влака. В снега край релсите бяха нападали тела. Мъжът даде на момичетата адреса на роднина в близко село, както и хляб и одеяло. Те се измъкнаха незабелязано и прекараха нощта в гората, лежаха върху замръзналата земя, сгушени една в друга. Голите дървета не можеха да ги скрият от чужди погледи, нито да ги предпазят от студа.

* * *

Стигнаха до следващото село по мръкнало. Слънцето бе залязло, уличните лампи хвърляха съвсем слаба светлина. Принудиха се да попитат една жена за адреса, който им бяха дали. Тя ги отведе до къщата, която търсеха, и когато вратата се отвори, подхвърли:

– Погрижете се за тях.

Стопанката на къщата се отдръпна и им направи път да влязат. Момичетата веднага ѝ казаха кой ги праща при нея. Жената уплашено попита:

– Познавате ли тази, която ви доведе?

– Не – отвърна едно от момичетата.

– Тя работи за германците!

– Дали е разбрала какви сме?

– Не е глупава. Чувала съм, че се е държала много жестоко с арестуваните. От кухнята излезе по-възрастна жена.

– Майко, имаме гости. Избягали са от лагера, трябва да ги нахраним.

Възрастната жена се засуети около момичетата, отведе ги в кухнята, настани ги на масата. Гита не си спомняше кога за последен е седяла на стол край кухненска маса. Старицата им сипа топла супа от тенджерата на печката и ги обсипа с въпроси. Стопаните решиха, че не е безопасно да останат в дома им. Бояха се германците да не разберат за тях.

Възрастната жена излезе и след малко се върна с една съседка. Обясни, че нейната къща имала и таванско помещение, и изба. Жената се беше съгласила да настани петте момичета на тавана. Там било по-топло, отколкото в

избата. Обаче нямало да могат да остават вътре през деня, защото германците претърсвали къщите по всяко време.

Нощем Гита и четирите ѝ нови приятелки спяха на тавана, а дните прекарваха скрити в близката гора. В малкото село се разчу за тях и свещеникът накара хората да носят храна на домакините им всеки ден. След няколко седмици и последните германци бяха пометени от напредващите руски войски, а неколцина руснаци се установиха в съседната къща. Една сутрин момичетата излязоха по-късно и когато се отправиха към гората, един руски войник ги спря. Показаха му татуировките си и се опитаха да му обяснят къде са били и защо сега са тук. Той предложи да постави часовей пред къщата им. Това означаваше, че повече не трябва да прекарват дните си в гората. Вече не се криеха и получаваха усмивка или помахване от войниците, които обикаляха наоколо.

Веднъж един от тях заговори Гита и от акцента ѝ разбра, че не е полякиня. Тя призна, че е от Словакия. Вечерта той почука на вратата и представи млад мъж, облечен в руска униформа, който също беше от Словакия. Двамата разговаряха цяла нощ.

Момичетата предизвикваха късмета си, като оставаха край огъня до късно вечер. Вече се чувстваха малко по-спокойни. Една вечер обаче входната врата се отвори с трясък и в къщата нахлу, олюлявайки се, пиан руски войник. Часовоят навън лежеше в безсъзнание. Размахвайки пистолет, натрапникът си избра една от полякините и се опита да смъкне дрехите ѝ. Гита и другите момичета се разпищяха. В стаята дотичаха няколко руски войници. Един от тях извади пистолета си и застреля пияния войник в главата. Заедно с другарите си извлече изнасилвача навън, като непрекъснато се извиняваше.

Момичетата решиха, че не бива да остават повече там. Едната полякиня имаше сестра в Краков и още на следващата сутрин, благодарение на намесата на един руски офицер, който им уреди превоза, те потеглиха за града.

* * *

Намериха сестрата, която още живееше в малкия си апартамент над една бакалия. Жилището бе претърпкано с хора, приятели, които бяха избягали от града и сега се завръщаха, но нямаше къде да живеят. Никой нямаше пари. Денем обикаляха из пазара и всеки отмъкваше я картоф, я морков, а вечер си приготвяха нещо заедно.

Един ден Гита дочу на пазара позната реч. Някакъв шофьор, който разтоварваше стока, говореше на родния ѝ език. От него научи, че всяка седмица от Братислава за Краков пътуват няколко камиона, които докарват на пазара пресни плодове и зеленчуци. Мъжът се съгласи да я откара в

Братислава. Тя изтича в апартамента и съобщи, че си тръгва. Мъчно ѝ беше да се раздели с четирите си приятелки, с които бе избягала. Те дойдоха да я изпратят и дълго махаха след камиона. Гита отдавна бе приела, че родителите ѝ и двете ѝ по-малки сестри са мъртви, но се молеше поне някой от братята ѝ да е оцелял. Надяваше се това, че са били партизани и сега са на страната на руснаците, да ги е спасило.

* * *

В Братислава, също както и в Краков, Гита заживя с други оцелели от лагерите в претъпкан апартамент. Съобщи името и адреса си в Червения кръст, тъй като ѝ казаха, че това е единственият начин да открие изчезналите си роднини и приятели.

Един следобед тя зърна през прозореца на апартамента как двама руски войници прескачат оградата. Гита застина, ала след миг разпозна двамата си братя, Додо и Лаело. Спусна се по стълбите, отвори широко вратата и изтича да ги прегърне. Те ѝ казаха, че още не смеят да останат. При все че руснаците бяха освободили града от германците, местните бяха подозрителни към всекиго в руска униформа. Тъй като не искаше да разваля радостта от кратката среща с братята си, Гита не им каза какво знае за останалите членове на семейството. Те скоро щяха да разберат, затова тя предпочете да не вгорчава тези откраднати мигове.

Преди да се разделят, Гита подхвърли, че също е носила руска униформа, това ѝ бяха дали при пристигането ѝ в Аушвиц. Пошегува се, че в нея е изглеждала по-добре от тях, и тримата се засмяха.

ДВАДЕСЕТ И ШЕСТА ГЛАВА

Влакът се движеше през полето. Лали се облегна на стената на вагона, пръстите му опипваха двете торбички, привързани от вътрешната страна на панталона му, в тях бяха скъпоценностите, които бе взел със себе си. По-голямата част бе оставил под дюшека. Все някой щеше да ги намери.

След няколко часа влакът спря и есесовците им наредиха да слязат, също както преди три години в Биркенау. Друг концлагер. Един от мъжете до Лали се обади изненадано:

– Ха, бил съм тук!

– Така ли?

– Маутхаузен, Австрия. Не е толкова ужасен колкото Биркенау, но е почти същият.

– Аз съм Лали.

– Йосиф, радвам се да се запознаем.

Щом всички мъже слязоха от влака, есесовците ги вкараха в лагера и им наредиха да си намерят място за спане. Лали и Йосиф влязоха в една барака. Обитателите ѝ бяха кожа и кости, но въпреки това бранеха яростно територията си.

– Разкарайте се, тук няма място!

Никой не беше готов да сподели нара си с новодошлите. В още две бараки положението беше същото. Накрая намериха една с повече място и се настаниха в нея. И на свой ред започнаха да отпращат останалите с познатото:

– Разкарайте се, тук няма място!

На следващата сутрин Лали видя, че мъжете от бараките се строят. Осъзна, че ще го съблекат, за да го претърсят основно, а после ще го разпитат кой е и откъде идва. Отново. От торбичките със скъпоценности извади трите най-големи диаманта и ги пхна в устата си. Отиде бързо в дъното на барака-та, докато другите мъже още се събираха, и пръсна останалите камъни там. Проверката на редицата от голи мъже започна. Той видя, че пазачите отварят устата на тези пред него, затова претърколи диамантите под езика си. Отвори уста, преди проверяващите да стигнат до него. Те го удостоиха с бърз поглед и отминаха.

* * *

Няколко седмици Лали, подобно на всички останали затворници, не правеше нищо по цял ден. Тъй като не ги караха да работят, той наблюдаваше внимателно есесовците, които ги пазеха, и се опитваше да разбере кого от

тях би могъл да заговори и кого да избягва. Заговори не принудено един от тях. Пазачът се впечатли, че Лали говори свободно немски. Каза му, че е чувал за Аушвиц и Биркенау, не е бил там и поиска Лали да му разкаже за двата лагера. Той му обрисова картина, която нямаше нищо общо с действителността. Нищо нямаше да спечели, ако сподели с германеца истината за отношението към затворниците там. Разказа му какво е правил в Биркенау и как е предпочитал да работи, вместо да се мотае наоколо. Няколко дни по-късно пазачът го попита дали иска да се прехвърли в Заурер Верке във Виена. Там условията били малко по-добри, а комендантът бил стар и не особено строг. Лали реши, че едва ли ще е по-зле от тук, и прие предложението. Есесовецът го предупреди, че в Заурер Верке не приемат евреи, затова трябваше да мълчи за произхода си.

На следващия ден есесовецът каза на Лали:

– Събирай си нещата! Заминаваш!

Лали разпери ръце.

– Това е всичко, което имам.

– Камionenът тръгва след час. Чакай на портала. Името ти е в списъка.

– Името ми?

– Да. Не си показвай ръката с номера, ясно?

– Значи, трябва да отговоря на името си?

– Да! Късмет!

– Чакай, искам да ти дам нещо.

Пазачът го изгледа озадачено.

Лали извади от устата си диамант, избърса го в ризата си и му го подаде.

– Да не си казал, че евреите са неблагодарни!

* * *

Виена. Кой не си е мечтал за нея? Самото име навяваше романтика, обещаващо изтънчен стил и големи възможности. Лали обаче си даваше сметка, че сега Виена едва ли ще отговори на очакванията му.

Пазачите не обърнаха внимание на новопристигналите затворници. Лагеристите сами се настаниха в една барака, проучиха къде и кога ще получават храна. Мислите на Лали бяха заети най-вече с Гита и как би могъл да я намери. Омръзнало му беше да го прехвърлят от лагер в лагер.

Няколко дни наблюдаваше внимателно. Видя, че комендантът наистина е много стар, едва вървеше. Завързваше разговор с по-дружелюбните пазачи и се опитваше да се сприятели с другите мъже в бараката. Установи, че е единственият словак в лагера, и реши да не се издава. Чувстваше се изолиран сред поляците, руснаците и италианците, които по цял ден разговаряха със сънародниците си.

Един ден двама мъже го приближиха предпазливо.

– Казват, че си бил татуировчик в Аушвиц.

– Кой го казва?

– Някой, който е бил там, разпознал те е. Татуирал си затворниците.

Лали хвана ръката на младия мъж и издърпа нагоре ръкава му.

Нямаше номер. Обърна се към втория мъж.

– Ами ти, бил ли си там?

– Не, но е истина каквото казват, нали?

– Да, бях татуировчик в Аушвиц, и какво?

– Нищо. Просто питаме.

Момчетата се отдалечиха. Лали отново се унесе в мечти. Не видя приближаващите есесовци, които го дръпнаха грубо да стане и го побутнаха към канцеларията. Лали се озова пред престарелия комендант, който кимна на един от офицерите. Есесовецът дръпна ръкава на Лали и показва номера му.

– Бил си в Аушвиц, така ли? – попита го комендантът.

– Да, хер комендант.

– И си бил татуировчик там?

– Да, хер комендант.

– Значи, си евреин?

– Не, хер комендант, католик съм.

Комендантът вдигна вежди.

– Нима? Не знаех, че в Аушвиц има католици.

– Там има хора от различни вероизповедания, хер комендант, също и криминални, и политически.

– Ти криминален ли си?

– Не, хер комендант.

– И не си евреин?

– Не, хер комендант. Католик съм.

– Два пъти отговори с „не“. Питам те за последен път – евреин ли си?

– Не, не съм. Ето, нека ви докажа.

Лали развърза връвта, с която бе пристегнал панталона си, и понечи да го смъкне.

– Спри! Няма нужда! Добре, върви си.

Той вдигна панталона си. Едва успя да овладее дишането си, което заплашваше да го издаде, и бързо излезе от кабинета. В малкото преддверие спря и се отпусна на един стол. Офицерът зад близкото бюро го погледна.

– Добре ли си?

– Да, добре съм, само малко замаян. Знаете ли коя дата е днес?

– Двайсет и втори, не, чакай, двайсет и трети април. Защо?

– Нищо. Благодаря. Довиждане.

Отвън Лали огледа затворниците, които се разхождаха лениво в двора, следени от още по-ленивите пазачи. *Три години! Отнехте три години от живота ми! Няма да ми отнемете нито ден повече!* Той мина зад бараките и закрачи покрай оградата. Раздрусва я, търсеше слабо място. Долу мрежата висеше свободно, беше се измъкнала от земята. Без дори да се огледа дали някой не го наблюдава, Лали я повдигна, пропъзля отдолу и спокойно се отдалечи.

Гората му осигуряваше прикритие от патрулите. Докато навлизаше навътре сред дърветата, чу грохот на оръдия и стрелба. Поколеба се дали да продължи в тази посока, или да поеме в друга. По време на кратко затишие долови ромон на вода. За да стигне до нея, трябваше да се приближи до стрелбата, но той вярваше на интуицията си и се отправи натам. Ако се натъкнеше на руснаците или американците, с радост щеше да се предаде. Вече се здрачаваше, Лали виждаше проблясъците от стрелбата в далечината. Въпреки това искаше да стигне до водата, надяваше се да намери някой мост. Не след дълго стигна до широка река. Огледа отсрещния бряг, където гърмяха оръдията. *Сигурно са руснаците. Идвам при вас.* Нагази във водата, която се оказа ледена. Заплува бавно, като внимава да не вдига шум. След малко повдигна глава и се послуша. Сега стрелбата беше по-близо. *По дяволите!* Лали се остави на течението, което го понесе под кръстосания огън, поредния труп или боклук. Когато реши, че се е отдалечил достатъчно, той заплува към отсрещния бряг. Излезе от реката мокър до кости и се довлече до дърветата; отпусна се треперещ на земята и изгуби съзнание.

ДВАДЕСЕТ И СЕДМА ГЛАВА

Лали се събуди, слънцето го беше напекло. Дрехите му бяха поизсъхнали, чуваше се ромоленето на реката, която течеше наблизко. Той изпълзя по корем от горичката. По пътя, който минаваше покрай нея, се движеха руски войници. Известно време ги наблюдаваше, боеше се да не открият огън по него. Войниците обаче вървяха спокойно. Той реши да ускори плана си за прибиране у дома.

Вдигна ръце и излезе на пътя. Войниците вдигнаха пушките си.

– Аз съм словак! Три години бях в концлагер. Войниците се спогледаха.

– Разкарай се! – изръмжа един от тях.

Войниците продължиха пътя си, избутах го настрани. Лали застана отстрани, руснаците го отминаваха, без да му обръщат внимание. Накрая той реши да поеме в обратната посока, за да е по-далеч от сраженията.

До него спря джип. Отзад седеше офицер, който го огледа.

– Ей, ти! Какво правиш тук?

– Словак към. Три години бях затворник в Аушвиц.

Лали дръпна нагоре левия си ръкав и показа татуирания номер.

– Аушвиц? Не съм го чувал.

Лали зяпна. Не можеше да си представи, че има хора, които не са чували за онзи ад.

– В Полша е.

– Говориш много добре руски – отбеляза офицерът. — Други езици знаеш ли?

– Чешки, немски, френски, унгарски и полски.

Руснакът го погледна с по-голям интерес.

– И къде си тръгнал?

– Прибирам се у дома, в Словакия.

– Не! Качвай се! Имам работа тъкмо като за теб.

Лали си даде сметка, че няма как да избяга, и с неохота се настани до шофьора.

– Обръщай и карай в щаба! – нареди офицерът.

Джипът заподскача по разбития път. След няколко километра минаха покрай някакво село, а после завиха по черен път към голямо имение, разположено на върха на хълма. Отпред бяха паркирани няколко коли. Край парадния вход стояха двама часовои. Джипът спря, шофьорът скочи и отвори вратата на офицера.

– Ела с мен! – нареди офицерът.

Лали влезе след него в сградата и се спря смаяно. Не беше виждал такъв разкош. Огромно стълбище, картини и гоблени по стените, тежки мебели.

Озовал се беше в приказен свят. И след всичко преживяно тази красота му се струваше едва ли не болезнена.

Офицерът се отправи към една врата и направи знак на Лали да го последва. Двата влязоха в голяма, красиво обзаведена стая. Зад внушително махагоново писалище седеше не по-малко внушителен мъж. Ако се съдеше по униформата и лъскавите нашивки, сигурно беше най-малкото генерал. Когато влязоха, мъжът вдигна поглед.

– Какъв е този?

– Твърди, че три години е бил в нацистки плен. Подозирам, че е евреин, но това не е важно. Важното е, че говори руски и немски – обясни офицерът.

– И?

– Може да ни е от полза. В контактите с местното население.

Генералът се облегна назад, мислеше.

– Тогава да се заема. Намери някого да го пази. Ако се опита да бяга, да го застреля. – След това додаде: – Заведи го да се изкъпе и му дайте нови дрехи.

– Слушам! Смятам, че ще ни бъде много полезен.

Лали тръгна след офицера. *Не знам какво искат от мен, но щом ще получа баня и чисти дрехи...* Прекосиха фойето и се отправиха по стълбите към площадката на първия етаж, над който имаше поне още два. Влязоха в една спалня и руснакът отвори гардероба. Рокли. Без да каже дума, той се завъртя на пети и се насочи към следващата спалня. Този път дрехите в гардероба бяха мъжки.

– Намери си нещо по мярка. Банята трябва да е там – посочи руснакът. – Изкъпи се, ще се върна след малко.

Офицерът излезе и затвори вратата. Лали огледа стаята. Обзаведена бе с голямо легло с балдахин, което беше покрито с тежка кувертюра и планина от възглавници с всякакви форми и размери; скрин с чекмеджета, който според Лали беше от абанос; малка маса с настолна лампа „Тифани“ и кресло с изящна дамаска. Как му се искаше Гита да е тук с него! Той побърза да пропъди тази мисъл. Не можеше да си позволи да мисли за Гита.

Той прегледа костюмите и ризите в гардероба, имаше и всекидневни, и официални, както и всички необходими аксесоари, които щяха да възкресят предишния Лали. Избра един костюм и застана с него пред огледалото, щеше да му е почти по мярка. Остави го на леглото. След малко струпа до него риза, бельо, чорапи и гладък кафяв кожен колан. Намери чифт лъснати до блясък обувки в друг шкаф, подхождаха на костюма. Напъха босите си крака в тях. Идеално.

Вратата, която беше посочил офицерът, наистина водеше към банята. На фона на белите плочки блестяха позлатени кранове. През голям витражен прозорец залязващото слънце обливаше стаята с бледа жълто-зелена светлина. Лали влезе вътре и дълго се оглежда, предвкушайки насладата.

После напълни ваната и се отпусна блажено в нея. Когато водата изстина, добави гореща, за първи път от три години се радваше на подобен лукс. Накрая се подсуши с мека хавлия, окачена с още няколко на закачалката в ъгъла. Върна се в спалнята и се облече бавно, наслаждаваше се на допира на мекия памук, лена и вълнените чорапи до кожата си. Нищо не го драскаше и не висеше от мършавото му тяло. Явно собственикът на дрехите бе имал слаба фигура.

Известно време седя на леглото, чакаше да се върне руският офицер. После реши да разгледа стаята. Дръпна тежките завеси и видя, че зад тях има френски прозорец, от който се излизаше на балкон. Отвори вратите и пристъпи навън. *Божичко! Къде съм попаднал?* Пред него се простираше безупречно поддържан парк, оттатък моравата започваше гора. Пред входа бяха спрели няколко коли, от тях слизаха още руснаци. Чу, че вратата на стаята се отвори, и се обърна, на прага стояха познатият офицер и още един мъж в руска униформа. Лали обаче остана на балкона. Руснаците отидоха при него.

– Красиво е, нали? – въздъхна офицерът.

– Добре сте се уредили. Чудесно местенце.

Руснакът се засмя.

– Да, така е. Тук е много по-хубаво, отколкото на фронта.

– Ще ми кажете ли за какво съм тук?

– Това е Фьодор. Той ще те охранява. И ще те застреля, ако ти хрумне да избягаш.

Лали погледна мъжа. Мускулите издуваха ръкавите на куртката му, широките гърди напъваха копчетата. Тънките му устни бяха здраво стиснати. Кимването на Лали остана без отговор.

– Не само ще те охранява, а и ще те води всеки ден в селото на пазар. Схващаш ли?

– Какво ще купувам?

– Е, няма да е вино; имаме си достатъчно в избата. Храната купуват готвачите. Те знаят какво им трябва...

– Значи, остава...

– Остават забавленията.

Лали запази невъзмутимо изражение.

– Всяка сутрин ще ходите в селото да търсите красиви момичета, които искат да прекарат известно време с нас вечер. Схващаш ли?

– Искате да ви доставям момичета?

– Точно така.

– И как ще ги убеждавам? С приказки, че сте красивци и кавалери?

– Има с какво да ги съблазниш.

– Например?

– Ела.

Тримата мъже слязоха долу, в друга богато обзаведена стая, където един войник отвори вратата към дрешник. Офицерът влезе вътре и изнесе две метални кутии, които сложи на бюрото. В едната имаше валута, а в другата – бижута. Лали забеляза още много подобни кутии, подредени на лавици в дрешника.

– Всяка сутрин Фьодор ще те води тук, за да вземаш пари и бижута за момичетата. Трябват ни десетина на вечер. Показваш им какво ще получат за услугите си, и ако потрѣбва, им даваш малко аванс. Останалото – след като дойдат в имението. И ги успокой, че после ще бъдат откарани живи и здрави по домовете си.

Лали понечи да бръкне в кутията с бижутата, но капакът ѝ бързо се захлопна.

– Разбрали ли сте се вече за цената?

– Оставям това на теб. Но гледай пазарлъкът да е добър. Ясно?

– Да, искате крехко агнешко на цената на овнешко – остроумно отбелязва Лали.

Офицерът се засмя.

– Фьодор ще те разведе наоколо. Можеш да се храниш в кухнята или в стаята си, разбери се с готвачите.

Фьодор отведе Лали в кухнята и го запозна с двамата готвачи. Той им каза, че предпочита да се храни в стаята си. Фьодор го предупреди, че не бива да се качва по другите етажи и дори на първия може да влиза само в своята стая. Тонът му беше категоричен.

Няколко часа по-късно донесоха на Лали агнешко с гъст, вкусен сос. Морковите бяха задушени в масло и отгоре бяха поръсени с пресен магданоз. Той се беше чудил дали в лагера не е изгубил способността си да усеща аромати. Оказа се, че не е. Но въпреки това сега храната не го радваше. Как би могъл да ѝ се наслади, когато Гита не беше с него? Когато нямаше представа дали тя изобщо има какво да яде? Когато нямаше представа дали... Той прогони тази кошмарна мисъл. Сега беше тук и трябваше да прави каквото е необходимо, чак след това можеше да я потърси. Изяде само половината от онова, което бе в чинията му. В лагера беше свикнал винаги да спестява част от храната си. Поля вечерята с почти цяла бутилка вино. Накрая едва намери сили да се съблече, отпусна се тежко на леглото и потъна в пиянски сън.

На следващата сутрин се събуди от издрънчаването на таблата със закуска върху масата. Не си спомняше дали беше заключил вратата. Може би готвачът имаше резервен ключ. Празната табла и бутилката от предишната вечер бяха отнесени. Всичко бе направено в мълчание.

След закуска Лали си взе набързо душ. Тъкмо се обуваше, когато влезе Фьодор.

– Готов ли си?

Лали кимна.

– Да вървим.

Първата спирка бе стаята с дрешника. Фьодор и още един руснак наблюдаваха, докато Лали вземаше от кутията банкноти, които след това бяха преброени и вписани в счетоводна книга; последваха ги няколко по-дребни бижута, които също бяха описани.

– Вземам повече за всеки случай – обясни той, – за първи път ми е и не знам как вървят тия услуги.

Руснаците свиха рамене.

– Само гледай да върнеш всичко, което ти е останало – предупреди го счетоводителят.

Лали сложи в единия джоб парите, а в другия – бижутата, и последва Фьодор до голям гараж в имението. Пазачът изкара голям джип, Лали се качи в него заедно с охранителя си и двамата се отправиха към селото, през което вчера бе минал Лали. *Нима беше едва вчера? Защо се чувствам толкова различно днес?* По време на пътуването Фьодор го осведоми, че вечерта ще вземат момичетата с камионетка. Не била удобна, но само с нея разполагали, побирала дванайсет души. На влизане в селото Лали попита:

– Къде да търся такива момичета?

– Ще те оставя на главната улица. Пробвай в магазините. Продавачки, клиентки, няма значение, стига да са млади и по възможност хубавелки. Виж какво ще ти поискат, покажи им, че можеш да платиш. Ако искат нещо предварително, давай им само пари. Кажим им да чакат пред хлебарницата и че ще ги вземат оттам в шест часа. Някои вече са идвали.

– Как ще разбера кои са те?

– Е, да, едва ли ще си признаят. Възможно е даже да ти се нахвърлят, така че бъди готов да си плюеш на петите, ако се наложи. – Когато Лали слезе от джипа, Фьодор добави: – Ще чакам тук и ще те наблюдавам. Няма нужда да бързаш. И не прави глупости!

Лали се отправи към близкия магазин за дамски дрехи, надяваше се, че днес жените няма да пазаруват със съпрузите или приятелите си. Когато влезе, всички го изгледаха. Той поздрави на руски, после си спомни, че е в Австрия, и премина на немски.

– Здравейте, дами, как сте днес?

Жените се спогледаха. Някои се засмяха, а една от продавачките попита:

– Какво желаете? Нещо за съпругата ли търсите?

– Не точно. Искам да говоря с вас.

– Руснак ли си? – попита една клиентка.

– Не, словак съм. Но съм тук от името на руснаците.

– В имението ли си? – поинтересува се друга.

– Да.

За огромно облекчение на Лали, продавачката се обади:

– И сигурно искаш да попиташ дали има желаещи за довечера?

– Да, точно така. Били ли сте преди в имението?

– Да. Спокойно. Всички знаем какво искаш.

Лали се огледа. Освен двете продавачки имаше четири клиентки.

– Е? – попита той предпазливо.

– Покажи какво предлагаш – подкани го една от клиентките.

Лали изпразни джобовете си на тезгяха и момичетата се скупчиха около него.

– Колко можем да вземем?

Лали погледна към момичето, което бе казало, че вече е било в имението.

– Последния път колко ти платиха?

Тя размаха под носа му пръстен с перли и диаманти.

– И десет марки.

– Добре, какво ще кажеш да ти дам пет марки сега, още пет довечера и едно бижу по избор?

Момичето започна да рови в купчинката и се спря на перлена гривна.

– Ще взема тази.

Лали я взе нежно от ръката ѝ.

– Но не сега. Ела пред хлебарницата в шест довечера. Разбрахме ли се?

– Разбрахме се.

Лали ѝ подаде пет марки и тя ги пхна в сутиена си.

Останалите момичета запрехвърляха бижутата да си изберат. Лали даваше на всяка по пет марки. Без пазарлъци.

– Благодаря ви, дами. Познавате ли и други красавици като вас?

– Опитай в кафенето или в библиотеката – упъти го едно от момичетата.

– Внимавай с бабите в кафенето – обади се друго и се изкикоти.

– Какви баби? – учуди се Лали.

– Дъртофелниците, някои гонят четиресетака!

Лали се усмихна.

– Виж – обади се продавачката, – можеш да питаш и жените на улицата. Всички знаем какво искате, и повечето сме склонни да гостуваме на руснаците, още повече, ако храната е добра. В селото почти не са останали мъже. Трябва сами да се грижим за себе си. Нямаме кой знае какъв избор.

– Аз също – усмихна се Лали. – Благодаря ви много. С нетърпение очаквам да ви видя довечера.

Той излезе от магазина и се облегна на стената с доволна въздишка. Още от първия си опит беше осигурил половината момичета. Погледна паркирания отсреща джип. Фьодор вдигна вежди. Лали му махна, всичко беше наред.

Той се отправи към кафенето. По пътя заговори три млади жени, две от които се съгласиха да дойдат довечера в имението. В кафенето намери още три. Според него бяха малко над трийсетте, но все още бяха красиви.

Вечерта Лали и Фьодор дойдоха в селото с камионетката, жените чакаха пред хлебарницата, както се бяха уговорили. Облечени бяха елегантно и се бяха гримирали. Заплащането с бижута и пари се извърши в присъствието на Фьодор, но той не обръщаше особено внимание. Лали наблюдаваше как жените се отправят към парадния вход с решителни изражения, някои се бяха хванали под ръка, други се смееха.

– Дай ми каквото е останало – заповяда Фьодор.

Лали извади няколко банкноти и бижута от джобовете си и му ги подаде. Фьодор ги прибра и след това го обискира внимателно, бръкна дълбоко в джобовете му.

– Хей, по-полека! Не сме толкова близки!

– Не си мой тип.

* * *

Сигурно бяха съобщили за връщането му на готвачите, тъй като вечерята му пристигна скоро след като се прибра в стаята си. Лали хапна и излезе на балкона. Наведе се над перилата и се загледа в пристигащите коли. От време на време шумът от залата достигаше до ушите му и той се радваше, че чува само смях и разговори. Върна се в стаята си и се приготви за лягане. Бръкна в маншета на панталона, където бе скрил малък диамант. Извади един чорап от чекмеджето и пъкна диаманта в него, после си легна. Няколко часа по-късно го събудиха гласове и смях, долитащи през балконската врата. Лали излезе и видя, че момичетата се качват на камионетката, за да се приберат у дома. Повечето бяха пияни, но изглеждаха в добро настроение. Той отново си легна.

* * *

През следващите няколко седмици Лали и Фьодор ходеха до селото по два пъти на ден. Вече всички познаваха Лали, дори жени, които никога не идваха в имението, го поздравяваха. Магазиът и кафенето бяха любимите му места и не след дълго момичетата започнаха да го чакат там. Редовните го поздравяваха с целувка по бузата и го молеха да се присъедини към веселбата вечерта. Изглеждаха искрено разочаровани от отказа му.

Веднъж една от сервитьорките в кафенето, Серена, извика така, че всички да я чуят:

– Лали, ще се ожениш ли за мен, когато свърши войната?

Другите момичета се изкикотиха, а по-възрастните жени замърмориха неодобрително.

– Пада си по теб, Лали. Не ще руснаци, нищо, че имат пари – обади се една от клиентките.

– Ти си много красива, Серена, но сърцето ми вече принадлежи на друга.

– Коя е тя? Как се казва? – попита възмутено Серена.

– Гита. Врекъл ѝ съм се. Обичам я.

– Тя чака ли те? Къде е?

– Точно сега не знам къде е, но ще я намеря.

– Откъде знаеш, че е жива?

– О, жива е! Знам го със сигурност! На теб не ти ли се е случвало?

– Не.

– Значи, не си била влюбена. До скоро, момичета. Шест часа. Не закъснявайте!

* * *

Вечерта Лали добави голям рубин към запасите си за черни дни и изведнъж го връхлетя силна носталгия. Седя дълго на леглото. Спомените от дома се изместиха от спомените за войната. Сега виждаше всичко, на което бе държал, и всички, които бе обичал, през замъгленото стъкло на страданията и загубите. Когато най-после се отърси от тъгата, той изпразни чорапа върху леглото и преброи скъпоценните камъни, които бе успял да задели тайно. После излезе на балкона. Нощите ставаха по-топли и някои от празнуващите бяха на моравата, едни се излягаха на шезлонги, други играеха на нещо като гоненица. Стресна го почукване на вратата. От първата нощ винаги я заключваше, дори когато беше вътре. Спусна се да отвори, но видя скъпоценностите на леглото и бързо ги покри с кувертюрата. Не забеляза, че един рубин се изтърколи на пода.

– Защо си заключил? – попита Фьодор.

Не искам да се окажа в леглото с някого от другарите ти, забелязах, че не всички проявяват интерес към момичетата, които им водим.

– Ясно. Наистина си хубав мъж. Знаеш ли, можеш да изкараш добри пари, ако и ти... нали се сещаш?

– Не си падам по тези неща.

– Какво ще кажеш за някое от момичетата тогава? Вече им е платено.

– Не, благодаря.

Нещо блестящо на килима привлече погледа на Фьодор. Той се наведе и вдигна рубина.

– Какво е това?

Лали погледна изненадано камъка.

– Можеш ли да ми обясниш защо е тук, Лали?

– Сигурно се е закачил за подплатата на джоба.

– Така, значи...

– Да не мислиш, че ако го бях взел, щеше да е на пода?

Фьодор се замисли.

– Да, логично звучи. – Той пхна рубина в джоба си. – Ще го върна обратно.

– Ти за какво дойде? смени темата Лали.

– Утре ме прехвърлят, затова от сега нататък ще ходиш в селото без мен и после ще докарваш момичетата тук.

– Кой ще те замести? – попита Лали.

– Никой. Ти доказва, че може да ти се вярва, генералът е много доволен. Продължавай в същия дух и накрая може и да те възнаградят.

– Съжалявам, че те прехвърлят. Ще ми липсват разговорите ни в джипа. Пази се, войната още не е свършила.

Двамата си стиснаха ръцете.

След като остана сам, Лали събра скъпоценностите от леглото и ги върна в чорапа. От гардероба избра най-хубавия костюм и го отдели. Остави на масата една риза, няколко чифта гащи и чорапи и пхна под нея чифт обувки.

* * *

На следващата сутрин се изкъпа и облече приготвените дрехи. Сложи чорапа със скъпоценностите във вътрешния джоб на самото. Огледа за последно спалнята и се отправи към стаята с дрешника. Взе обичайното количество пари и бижута и тъкмо се канеше да излезе, когато се появи счетоводителят.

– Чакай. Днес вземи повече. Следобед пристигат двама генерали от Москва. Уреди им най-доброто.

Лали взе още пари и бижута.

– Тази сутрин може малко да закъснея. Ще отида до библиотеката да си избира някоя книга.

– В имението има голяма библиотека.

– Благодаря, но я посещават офицери и... те още ме плашат малко.

– Е, добре, както искаш.

Лали влезе в гаража и кимна на пазача, който миеше една кола.

– Прекрасен ден, Лали! Ключовете са в джипа. Разбрах, че днес ще си сам.

– Да, Фьодор го прехвърлят. Дано не е на фронта. Пазачът кимна.

– Дано.

– О, щях да забравя, имам разрешение да закъснея малко.

– Малко джиджи-биджи, а?

– Нещо такова. До скоро.

– До скоро. Забавлявай се.

Лали скочи нехайно в джипа и потегли, без да поглежда назад. В селото паркира в началото на главната улица, остави ключовете на стартера и тръгна пеша. Мярна велосипед, подпрян пред един магазин. Взе го и известно време го буташе, уж е неговият, после го яхна и напусна селото.

На няколко километра от селото го спря руски патрул.

– Къде си тръгнал? – попита грубо младият войник.

– Три години бях в плен на германците. От Словакия съм и се прибирам у дома.

Руснакът хвана велосипеда и избута Лали от него. После го ритна в задника.

– Разходката ще ти се отрази добре! Хайде, разкарай се!

Лали се подчини. *Не си струва да споря.*

Свечери се, но той не спря. В далечината мъждукаха светлилки и Лали ускори ход. Градчето гъмжеше от руски войници и макар да не му обръщаха внимание, той реши да продължи. В края на града имаше железопътна гара и Лали реши да провери дали не може да преспи в чакалнята. Излезе на перона и видя спрял влак, наоколо нямаше жива душа. Влакът го изпълни със страх, но той го потисна и закрачи покрай него, надничаше през прозорците. Вагони. Вагони за хора, не за добитък. Светлинка в сградата привлече вниманието му и Лали се отправи към нея. Началник-гарата дремеше на стола си, главата му бе клюмнала. Лали се отдръпна и се прокашля силно. След това пристъпи напред с престорена увереност. Началник-гарата се беше събудил, отвори прозорчето на гишето.

– Да?

– Закъде е влакът?

– Братислава.

– Може ли да се кача?

– Имаш ли пари?

Лали извади чорапа от джоба си, подбра два диаманта и му ги подаде. Ръкавът на ризата се вдигна нагоре и разкри татуировката. Началник-гарата взе скъпоценните камъни.

– Последния вагон, там никой няма да те притеснява. Но тръгва чак в шест сутринта.

Лали погледна часовника на стената. *След осем часа.*

– Мога да чакам. Колко е дотам?

– Около час и половина.

– Благодаря ви. Много ви благодаря.

Лали се отправи към последния вагон, изведнъж зад него се чу вик. Началник-гарата го настигна и му подаде увит в хартия пакет и термос.

– Сандвичи, жената ги приготви, но кафето е топло и силно.

Лали пое храната и кафето и премига, всеки момент щеше да се разплаче. Вдигна поглед и видя, че началник-гарата също се е просълзил.

– Благодаря ви.

* * *

Когато стигнаха до границата със Словакия, слънцето вече беше изгряло. Един военен дойде при Лали и поиска документите му. Той нави ръкава си и му показва единствения си документ за самоличност: 32407.

– Словак съм – обясни той.

– Добре дошъл у дома.

ДВАДЕСЕТ И ОСМА ГЛАВА

Братислава. Лали слезе от влака в града, където бе живял щастливо преди три години. Разходи се по познатите улици. Повечето сега бяха неузнаваеми заради бомбардировките. Нямаше какво да прави в Братислава. Трябваше да се върне в Кромпахи, от който го делиха почти четиристотин километра. Пътуването му отне четири дни, вървеше пеша, от време на време се качваше на някоя волска кола, веднъж язди неоседлан кон, няколко километра измина с трактор. Плащаше, когато беше необходимо, по единствения възможен начин: тук диамант, там смарагд. Накрая стъпи на улицата, където бе израснал, и застана пред родната си къща. От дървената ограда бяха останали само килнати колове. Цветята, с която се гордееше майка му, бяха задушени от плевели и избуяла трева. Прозорците бяха обковани с нерендосани дъски.

Възрастна жена излезе от отсрещната къща и забърза ядосано към него.

– Нямате работа тук! Махайте се! – извика тя, размахвайки дървена лъжица.

– Но това е родният ми дом...

Старицата се взря в него.

– Лали? Ти ли си?

– Да. О, госпожо Молнар, вие ли сте? Толкова сте...

– Остаряла. Да, знам. Господи, Лали, ти ли си наистина?

Двамата се прегърнаха. Със задавени гласове се заразитваха как са, без да изслушват отговорите на другия. Най-сетне съседката се откъсна от него.

– Защо стоиш тук? Хайде, влизай!

– Някой живее ли там?

– Сестра ти, разбира се. О, божичко, тя не знае ли, че си жив?

– Сестра ми? Голди е жива?

Лали се втурна към къщата и почука силно на вратата. Никой не се появи и той почука отново. Отвътре се обади глас:

– Идвам, идвам!

Голди отвори вратата. И като го видя, припадна. Госпожа Молнар помогна на Лали да я занесат вътре и да я сложат на дивана. След това възрастната жена отиде да налее чаша вода, а Лали подхвана нежно главата на Голди и я зачака да отвори очи. Когато тя се свести, той ѝ подаде чашата. Тя се разрида, разля водата. Госпожа Молнар излезе безшумно, докато Лали люлееше сестра си в обятията си, по неговото лице също се стичаха сълзи. Мина известно време, преди да се овладее и да зададе въпросите, които го измъчваха от години.

Новините бяха тъжни. Бяха отвели родителите му само дни след неговото заминаване. Голди нямаше представа къде са и дали още са живи. Макс се

беше присъединил към партизаните и бе загинал. Немците бяха отвели съпругата и двете му малки момчета. Единствената хубава новина бе свързана със сестра му. Голди се беше влюбила в руснак и се беше омъжила за него. Сега името ѝ беше Соколов. Съпругът ѝ бе заминал по работа и щеше да се върне след няколко дни.

Лали я последва в кухнята, не искаше да я изпуска от поглед. След като хапнаха, останаха да си приказват до късно през нощта. Въпреки че Голди настояваше да научи повече за Лали и къде е прекарал последните три години, той само каза, че е бил в трудов лагер в Полша.

На другия ден той разказа на сестра си и госпожа Молнар за любовта си към Гита и как вярва, че тя още е жива.

– Трябва да я намериш! – отсече Голди. – Започни да я търсиш!

– Не знам откъде да започна.

– Тя откъде е? – попита го госпожа Молнар.

– Не знам. Не ми каза.

– Как така? Познавате се от три години и през цялото това време не ти е казала нищо за себе си?

– Не искаше. Беше решила да ми каже едва когато напуснем лагера, но всичко се случи прекалено бързо. Знам само фамилията ѝ, Фурман.

– Е, и това е нещо, но не е много – отбеляза сестра му.

– Чух, че хората са започнали да се прибират у дома от лагерите – осведоми го госпожа Молнар. – Всички пристигали в Братислава. Може тя да е там.

– Трябва да намеря начин да се върна в Братислава.

Голди се усмихна.

– Какво чакаш тогава?

Лали разпита всички собственици на коне, велосипеди, коли и камиони дали искат да се разделят с тях срещу добро заплащане. Всички му отказаха.

Тъкмо бе взел да се отчайва, когато насреща му се зададе старец с каручка, теглена от един-единствен кон. Лали застана пред животното и принуди собственика му да дръпне юздите.

– Искам да купя коня и каруцата! – заяви той направо.

– Колко даваш?

Лали извади няколко скъпоценни камъка от джоба си.

– Истински са. И струват много пари.

След като ги огледа, старецът каза:

– При едно условие.

– Какво? Приемам всичко.

– Първо ме откарай у дома.

Малко по-късно Лали спря каруцата пред къщата на сестра си и гордо ѝ показа новото си превозно средство.

– С какво ще го храним? – попита тя.

Лали посочи избуялата трева.

– Дворът се нуждае от косене.

Вечерта, докато конят пасеше в двора, госпожа Молнар и Голди се заловиха да приготвят храна за из път на Лали. На него никак не му се искаше да се сбогува с тях толкова скоро след пристигането у дома, но те не искаха и да чуят да остане.

– Не се връщай без Гита! – извика след него Голди, когато той се качи в каруцата и едва не падна от нея, понеже конят потегли рязко.

Лали погледна назад към двете жени, които стояха прегърнати пред къщата, усмихваха се и му махаха.

* * *

В продължение на три дни и нощи Лали и новият му другар пътуваха по разбити пътища и през разрушени от бомбардировките градове. Търсеха бродове в реките, защото мостовете бяха унищожени. По пътя качваха всякакви хора. Лали гледаше да икономисва от храната и ядеше малко. Мъчно му беше за пръснатото му семейство. В същото време копнееше за Гита и това го крепеше да продължи напред. Трябваше да я намери! Беше ѝ обещал!

Когато най-сетне пристигна в Братислава, веднага отиде на гарата.

– Вярно ли е, че оцелелите от концлагерите се прибират у дома? – попита той служителите.

Те потвърдиха и му дадоха разписанието на влаковете. Тъй като не знаеше къде е Гита и дали изобщо се е върнала в Словакия, Лали реши, че единствената възможност да я открие, е като посреща всеки пристигащ влак. Трябваше му място, където да преспива, но едва ли някой щеше да се съгласи да пусне в дома си непознат мъж с кон, затова спеше в каруцата и пускаше коня да пасе наоколо. Често си мислеше за приятелите от Циганския лагер и за историите, които му бяха разказвали за начина си на живот. Наближаваше края на лятото. Често валеше.

В продължение на две седмици Лали чакаше на гарата пристигането на всеки влак. Ходеше нагоре-надолу по перона, разпитваше слизащите жени дали не са били в Биркенау. В няколкото случая, в които получи утвърдителен отговор, споменаваха името на Гита, ала не успя да попадне на нейни познати.

Един ден началник-гарата го попита дали е потърсил Гита в Червения кръст, там вписвали имената на изчезналите и на ония, които са се върнали и търсят семействата си. Лали реши, че няма какво да губи, и се отправи към дадения му адрес в центъра на града.

Гита вървеше по главната улица с две приятелки, когато срещу тях се зададе каруца, теглена от един кон. В нея седеше мършав млад мъж.

Тя слезе от тротоара.

Конят спря пред нея и за миг сякаш времето застина.

Лали скочи от каруцата.

Гита пристъпи към него. Той не можеше да помръдне. Тя направи още една крачка.

– Здравей – каза тя простичко.

Лали се свлече на колене. Гита се обърна към двете си смаяни приятелки.

– Това той ли е? – извика едната.

– Да! – кимна Гита. – Той е!

Явно Лали нямаше да помръдне или беше неспособен да го направи, затова Гита пристъпи към него. Отпусна се на колене и каза:

– В случай че не си ме чул, когато излизахме от Биркенау, обичам те!

– Ще се омъжиш ли за мен? – прошепна той.

– Да!

– Ще ме направиш ли най-щастливия мъж на света?

– Да!

Лали грабна Гита в обятията си и я целуна. Една от приятелките ѝ хвана юздите на коня и го отведе настрана. Гита прегърна Лали, отпусна глава на рамото му и двамата се отдалечиха, смесиха се с тълпата на улицата, едни от многото млади влюбени в опустошения от войната град.

ЕПИЛОГ

Лали сменя името си на „Соколов“, руската фамилия на сестра си, тъй като то се приема по-добре от „Айзенберг“ в окупираната от руснаците Словакия. С Гита сключват брак през октомври 1945 година и се установяват в Братислава. Лали започва да внася платове – лен, коприна, памук – от цяла Европа и Азия. Продава ги на шивашки предприятия, които едва успяват да задоволят търсенето на дрехи след войната. След като Чехословакия попада под влиянието на Съветския съюз, фирмата на Лали остава единствената, според него, която не е национализирана веднага. Все пак той снабдява с нужното и комунистическата върхушка, която също се нуждае от хубави дрехи.

Търговията се разраства, Лали си взема съдружник и печалбите се увеличават. Той отново започва да се облича стилно. Двамата с Гита се хранят в скъпи ресторанти и ходят на почивка в балнеокурорти в Съветския съюз. Подкрепят движението за основаване на еврейска държава, като Гита организира тайно прехвърляне на средства през граница за тази цел. Когато бракът на съдружника на Лали се разпада, бившата му жена издава на властите с какво се занимават Лали и Гита. На 20 април 1948 година Лали е арестуван и обвинен в „изнасяне на бижута и други ценности от Чехословакия“. В заповедта за арест пише още: „В резултат Чехословакия е претърпяла огромни икономически загуби, а с незаконните си мародерски действия Соколов е придобил значително богатство под формата на пари и недвижимо имущество“. В действителност Лали е пренасял бижута и пари без никаква финансова облага за себе си.

Два дни по-късно фирмата му е национализирана, а той е изпратен за две години в затвора „Илава“, където излежават присъдите си много политически затворници след войната. Лали и Гита са проявили далновидност и са заделили част от богатството си. Благодарение на връзките си Гита успява да подкупи неколцина служители и един ден Лали е посетен в затвора от католически свещеник. Под предлог, че Лали иска да се изповяда, двамата са оставени сами и свещеникът му прошепва в следващите дни да се престори на луд. След няколко дни Лали е изпратен при психиатър, който му урежда неколкодневен домашен отпуск, „за да възстанови психическото си равновесие“.

Седмица по-късно Лали е освободен за два дни. Още същата нощ, с помощта на приятели, двамата се измъкват тайно от жилището си с по един куфар в ръка, като Гита носи и една картина – портрет на циганка, – с която отказва да се раздели. Вземат също и голяма сума пари, която трябва да предадат на човек във Виена, който пътува за Израел. Двамата са натоварени

в камион, превозващ земеделска продукция за Австрия. В уречения ден и час отиват на перона на Виенската гара и започват да се оглеждат за човек, когото не са виждали никога дотогава. Лали го описва като сцена от роман на Джон льо Каре. Двамата с Гита прошепват паролата на няколко господи, докато накрая един от тях им дава правилния отговор. Лали му връчва куфарчето с пари и мъжът изчезва.

От Виена Лали и Гита заминават за Париж, където наемат апартамент и няколко месеца се наслаждават на кафенетата и баровете в града, който се връща към живота отпреди войната. До края на живота си Лали няма да забрави изпълнението на дългокраката Джозефин Бейкър в едно кабаре.

Тъй като на чужденците не е разрешено да работят, Лали и Гита решават да напуснат Париж. Искат да заминат колкото може по-далеч от Европа. Затова купуват фалшиви паспорти и отплават за Сидни, където пристигат на 29 юли 1949 година. На кораба се запознават с друго младо семейство, което възнамерява да живее с роднините си в Мелбърн. Лали и Гита също решават да се установят там. Лали отново се захваща с търговия на платове и купува малък склад. Гита изкарва курс за моделиери и става дизайнер на дамски облекла, което разширява предприятието им.

Най-голямото им желание е да имат дете, но все не се получава. Накрая изгубват надежда. За тяхна огромна изненада, в един момент Гита забременява. Двамата не са на себе си от щастие. Синът им Гари се ражда през 1961 година, когато Гита е на 36, а Лали – на 44 години. Сега животът им е пълен, имат дете, приятели и успешен бизнес; в основата на всичко това стои любовта им, която е преодоляла всички препятствия.

Портретът на циганката, който Гита взема със себе си от Словакия, днес виси в дома на Гари.

ПОСЛЕСЛОВ

Намирам се в дневната на възрастен мъж. Още не го познавам добре, но бързо се сприятелявам с кучетата му Тутси и Бам Бам – едното е с размерите на пони, а другото е по-малко от котката ми. Слава богу, успявам да ги спечеля и сега те спят кротко в краката ми.

За миг отмествам поглед. Не бива да отлагам повече.

– Нали знаете, че не съм еврейка?

Минал е час, откакто сме се запознали. Възрастният мъж в стола срещу мен кимва нетърпеливо, но не недружелюбно. Поглежда встрани, свива пръсти. Краката му са кръстосани, единият леко потупва по пода. Погледът му се рее навън.

– Да – казва той накрая и се обръща към мен с усмивка. – Тъкмо затова избрах теб.

Отдъхвам си. Може би все пак не съм си загубила времето.

– И така – подхваща той, сякаш се кани да ми разкаже виц, – кажи ми какво знаеш за евреите.

Сещам се за седмосвещника.

– Познаваш ли евреи?

– Имам една колежка в работата, Бела. Мисля, че е еврейка.

Очаквам неодобрение, но вместо това получавам ентусиазъм.

– Чудесно! – възкликва мъжът.

Преминала съм още едно препятствие.

След това идва първото указание:

– Така няма да бъдеш предубедена. – Той замълчава, сякаш търси думи. – Не искам в моята история да се внася лично отношение.

Размърдвам се притеснено.

– Не знам дали това е възможно.

Той се навежда напред, леко се олюлява. Хваща се за масата. Тя е нестабилна и се разклаща. Кучетата се събуждат стреснато. Аз преглъщам.

– Моминското име на майка ми е Швартфегер. Коренът ѝ е германски.

Мъжът се отпуска.

– На всички тук коренът им е някъде другаде.

– Аз съм чиста новозеландка. Родът на мама е пристигнал тук преди повече от сто години.

– Имигранти.

– Да.

Той се обляга облекчено.

– Колко бързо можеш да пишеш? – пита внезапно.

Не знам какво да му отговоря.

– Зависи.

– Трябва да работиш бързо. Нямам много време.

Паника. Нарочно не съм взела със себе си нито химикалка и тетрадка, нито диктофон на тази първа среща. Поканена съм да чуя историята му и да реша дали е подходяща. Засега искам само да слушам.

– Колко време имате? – питам в отговор.

– Малко.

Премигвам объркано.

– Ще ходите ли някъде?

– Да – казва той, погледът му отново се връща на отворения прозорец. – Искam да съм с Гита.

* * *

Не познавах Гита. Но смъртта ѝ и желанието на Лали да отиде при нея, го подтикнаха да разкаже историята си. Искаше да бъде записана, „за да не се повтори никога“, според собствените му думи.

След първата среща започнах да го посещавам два-три пъти седмично. Нужни бяха три години, за да се отпусне напълно. Трябваше да спечеля доверието му, да го предразположа да разкрие най-съкровениите моменти от историята си. Станахме приятели – не, повече от приятели; животът ни се преплете, докато той споделяше товара от вина, който бе носил повече от петдесет години, страха, че на двамата с Гита може да се погледне като на колаборационисти. Част от товара му премина и в мен, докато седях с него на кухненската маса, с този мил човек с треперещи ръце, колеблив глас и очи, които все още се навлажняваха шейсет години след преживените ужаси.

Разказваше ми историята си на части, понякога бавно, друг път скорострелно и без ясна връзка между множеството епизоди. Но нямаше значение. Беше завладяващо да седя с него и двете му кучета и да слушам неща, които за незаинтересованото ухо сигурно щяха да звучат като старчески бръщолевения. Дали не се дължеше на симпатичния му акцент? На чара му? Или на накъсаната история, която постепенно започваше да придобива смисъл? Да, всичко това играеше роля, но имаше и още нещо.

Като разказвач на преживяванията на Лали, за мен бе важно да покажа как спомените и историческите събития понякога се напасват, а в други случаи се разминават, за да представят не урок по история, каквито има много, а уникален урок по човечност. Като цяло спомените на Лали бяха забележително ясни и точни. Потвърждавах се от проучванията ми за хора, дати и места. Дали това беше някаква утеха? Когато познаваш човека, за когото ужасяващите факти са били жива реалност, това ги прави още по-

непоносими. За този прекрасен старец нямаше граница между спомен и история – те се „напасваха“ идеално.

„Татуировчикът на Аушвиц“ е история на двама души – обикновени хора, живели в тежки времена, лишени не само от свободата си, но и от достойнството, имената и самоличността си. В нея се разказва какво е било нужно да направят, за да оцелеят. Лали живееше живота си под мотото: *„Ако се събудиш сутрин, значи, денят е добър“*. Сутринта на неговото погребение се събудих с мисълта, че денят не е добър за мен, но е добър за него. Вече беше с Гита.

СНИМКИ

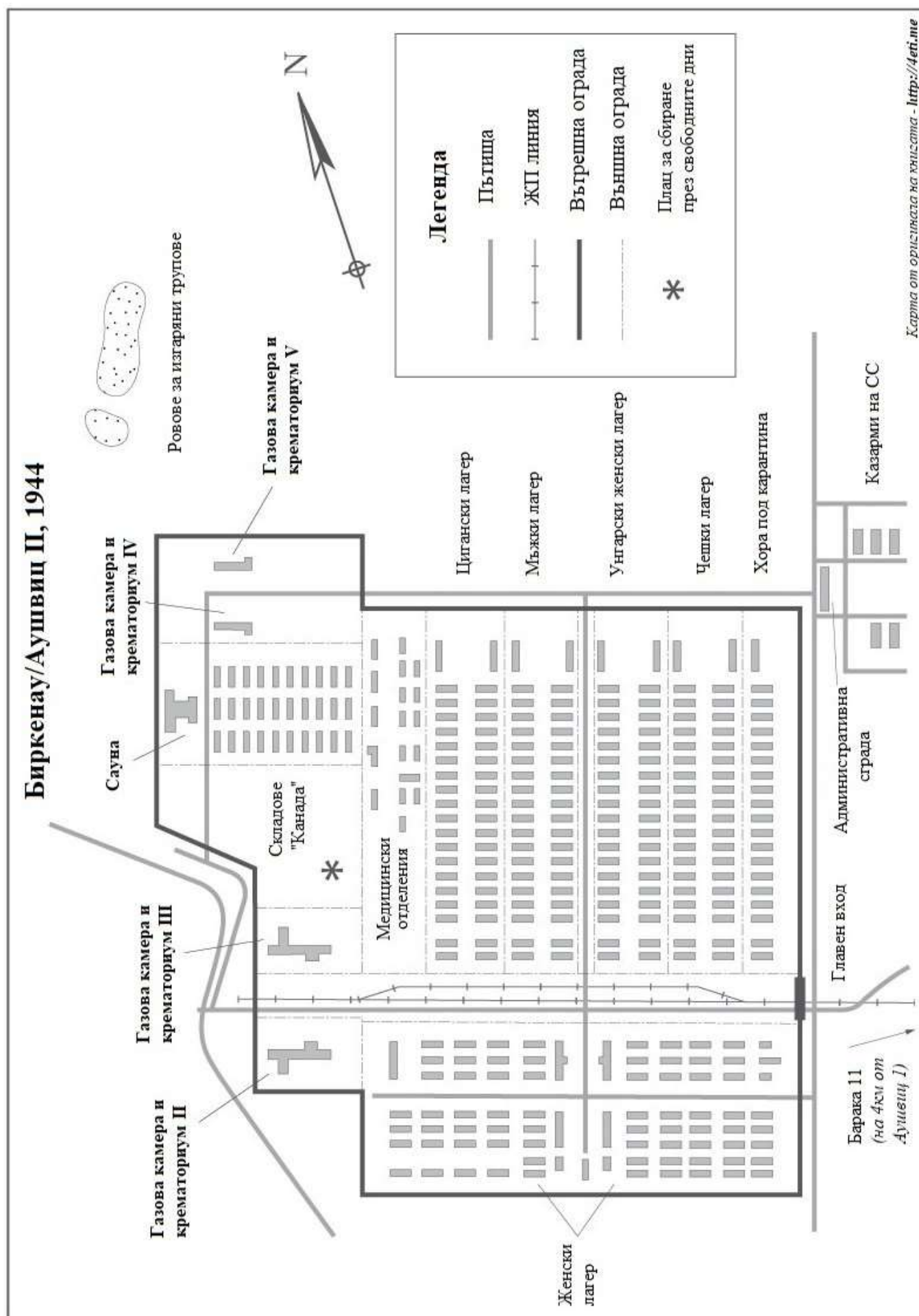

Лали и Гита със техният син Гари

КАРТА НА ЛАГЕРА

ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ

Лали е роден на 28 октомври 1916 година в Кромпахи, Словакия, с името Лудвиг Айзенберг. Транспортиран е в Аушвиц на 23 април 1942 година и получава номер 32407. Гита е родена като Гизела Фурманова (Фурман) на 11 март 1925 година във Вранов, Словакия. Транспортирана е в Аушвиц на 3 април 1942 година и получава номер 4562. По спомените на Лали нейният номер е бил 34902 и този номер е посочен в първите издания на книгата.

Родителите на Лали, Йозеф и Серена Айзенберг, са транспортирани в Аушвиц на 26 март 1942 година (докато Лали е бил още в Прага). Проучванията показаха, че са били убити веднага след пристигането си в Аушвиц. Лали така и не го научи, тъй като този факт беше открит след смъртта му.

Лали е бил държан в *Strafkompanie* (Наказателното отделение) от 16 юни до 10 юли 1944 година, където е бил измъчван от Яков.

Лекарството, което Лали успява да намери за болната Гита, е предшественик на пеницилина. В спомените си Гита го нарича „пронтоцил“, антибактериално лекарство, което не е антибиотик. Пронтоцилът е открит през 1932 г. и се използва до средата на XX век.

Съседката на Гита, госпожа Голдщайн, оцелява и се връща у дома във Вранов.

Силка е обвинена в колаборационизъм и е изпратена в трудов лагер в Сибир. След като излежава присъдата си, се връща в Братислава. С Гита се срещат само веднъж, в средата на 70-те години, когато Гита гостува на двамата си братя.

През 1961 година Барецки получава доживотна присъда за военни престъпления. На 21 юни 1988 година се самоубива в болницата в Бад Наухайм, Германия.

Гита умира на 3 октомври 2003 година.

Лали умира на 31 октомври 2006 година.

* * *

ЛИНКОВЕ

За допълнителни ресурси, информация, карти, снимки, видео, документи или за да научите повече за автора, моля потърсете в Интернет. Избрани линкове представени както следва:

Уеб страница на автора Хедър Морис (EN)

<http://www.heathermorrisauthor.com/>

Трейлър на книгата в Youtube: „Татуировчикът на Аушвиц“ (EN)

https://youtu.be/_VNz_Ag6Pzo

Няколко думи с главния герой, Лали (EN)

https://youtu.be/u_hOwsy4AM8

ПОСЛЕСЛОВ

(От Гари Соколов)

Когато ме помолиха да напиша послеслов към книгата, доста се затрудних. В главата ми нахлуха най-различни спомени и не знаех откъде да започна.

Трябва ли да спомена за храната, която беше важна и за двамата ми родители и най-вече за мама, която се гордееше, че хладилникът ѝ е пълен с пилешки шницели, всевъзможни месни деликатеси, сладкиши и плодове? Помня как се разстрои, когато в единайсети клас се подложих на сериозна диета. В петък вечер ми поднесе обичайните три шницела и никога няма да забравя изражението ѝ, когато върнах два от тях в подноса. „Какво има? Не ти ли харесва как готвя?“ – попита ме тя. Беше ѝ много трудно да приеме, че повече не мога да ям количествата, с които бях свикнал. За разлика от мен, когато някой приятел дойдеше на гости, веднага се насочваше към хладилника. Това много радваше мама. Домът ни винаги беше гостоприемен, вратите му бяха отворени за всички.

И мама, и татко подкрепяха всичките ми занимания, с готовност откликваха на желанията ми: да карам ски, да пътувам, да яздя, да карам сърф и тъй нататък. Самите те бяха лишени от младостта си и не искаха аз да пропусна нищо. Отраснах в любяща семейна атмосфера. Отдадеността на родителите ми един към друг беше пълна и неизменна. Когато много техни приятели се разведоха, веднъж отидох при мама и я попитах как тя и татко са успели да останат заедно толкова години. Отговорът ѝ беше простичък: „Никой не е съвършен. Баща ти винаги се е грижил за мен, още от първия ден, когато се срещнахме в Биркенау. Знам, че не е съвършен; но също така знам, че винаги ме е слагал на първо място“. Къщата ни винаги беше пълна с обич и това, че след петдесет години заедно родителите ми все така се прегръщаха, държаха се за ръце и се целуваха, ми помогна да бъда любящ и грижовен съпруг и баща.

И двамата ми родители искаха да знам през какво се преминали. Когато започна телевизионният сериал „Светът във война“, бях на тринайсет и те ме накараха да го гледам. За тях беше непоносим. Помня, че когато показваха документални кадри от лагерите, търсех да зърна родителите си. Тези кадри са се запечатали в паметта ми.

Баща ми се отпускате да говори за живота си в лагера само на еврейски празници. Той и другите мъже сядаха на масата и разказваха преживелиците си. Мама обаче не споменаваха никакви подробности, само веднъж сподели, че когато била много болна, нейната майка ѝ се явила и ѝ казала: „Ще оздравееш. Ще заминеш за далечна страна и ще имаш син“.

Ще се опитам да ви дам някаква представа за начина, по който са повлияли и на двамата онези години. Когато бях на шестнайсет, предприятието на баща ми фалира и пред къщата ни имаше табела за разпродажба на имуществото. Вътре мама опаковаше вещите ни и си тананикаше. Боже, помислих си, току-що изгубиха всичко, а мама пее. Тя усети, че нещо ми тежи, и ме заразително какво е станало. И тогава аз я попитах: „*Как можееш да пееш, докато събираш багажа ни?*“. Мама се усмихна и отговори, че ако човек е прекарал години, без да знае дали ще е жив след пет минути, може да се справи с всичко. Каза ми: „*Докато сме живи и здрави, всичко ще е наред*“.

Бяха им останали и някои навици от лагера. Например, както се разхождахме, мама изведнъж се навеждаше и откъсваше някоя четирилистна детелина, защото заради една детелина в лагера са получавали от пазачите допълнителна порция супа или хляб. Татко беше изключително сдържан и винаги проявяваше самообладание; когато сестра му почина, той не проля и сълза. Попитах го защо е така, и той каза, че след като е видял толкова много смърт и след като е изгубил родителите и брат си, вече не може да плаче. За първи път го видях разплакан, когато почина мама.

Но най-вече си спомням топлината у дома, любовта, усмивките, храната и саркастичните духовитости на татко. Израснах в прекрасна среда и винаги ще бъда благодарен на родителите си, че ми показаха този начин на живот.

БЛАГОДАРНОСТИ

Дванайсет години историята на Лали съществуваше под формата на сценарий. Винаги си я представях на екран, голям или малък, все едно. Сега се превърна в роман и искам да благодаря на всички, които ме придружаваха в това пътуване и останаха с мен докрая. На Гари Соколов, на когото винаги ще бъда благодарна, че ме допусна до живота на баща си и ме подкрепи да разкажа невероятната история на родителите му. И вярваше докрай, че ще стигна дотук. Гленда Бауден, моята шефка от двацет и една години, която се правеше, че не забелязва как се измъквам от работа, за да се срещам с Лали и други хора, които ми помагаша за сценария. Моите колеги, бивши и настоящи, в социалния отдел на медицинския център „Монаш“.

Дейвид Редман, Шана Ливайн, Дийн Мърфи, Ралф Мозер в „Инстинкт Ентъртейнмънт“, при които ходех, когато се измъквах от работа. Благодаря ви за вашата страст и отдаденост на този проект в продължение на много години. Лиза Савидж и Фабиан Делусу, благодаря ви много за блестящите изследователски умения, спомогнали за напасването на фактите и спомени-те. Благодарности и на „Филм Виктория“ за финансовата помощ при предприетото проучване за филмовия сценарий по разказа на Лали.

Благодаря на Лоти Вайс за подкрепата и че сподели спомените си за Лали и Гита с мен. Благодаря на Шон Милър, моя адвокат, който отново показва, че си разбира от работата.

Благодаря на моите приятели, които ме насърчиха да разкажа историята като роман. Високо ценя подкрепата на Бела Зефира, Томас Райс, Лиз Атрил, Брус Уилямсън, Еван Хамънд, Дейвид Кодрън, Натали Уестър, Анджела Майер, Сузи Скуайър, Джордж Вламакис, Арън Морис, Илана Хорнунг, Мишел Туидейл, Лидия Рийган, Даниъл Вандерлинде, Ажър-Дий Хамънд, Стефани Чен, „Споугъм Филмс“, Кати Фонг Йонеда, Рене Бартън, Джаред Морис, Глория Уинстоун, Саймън Олтман, Грег Дийкън, Стив Морис, Сузи Айсфелдър, Тристан Нието, Ивон Дърбридж, Арън К., Лизи Хъксли-Джоунс, Кери Хюс, Марси Даунс, Джен Съмнър, Чани Клайн, Крис Кий.

Книгата ми и всичко, което произтича от нея, нямаше да се осъществят без изумителната, прекрасната, талантива Анджела Майер от „Бониър Пъблишинг“, Австралия. Вечно ще ти бъда задължена; подобно на Лали, и ти ми влезе под кожата завинаги. Прегърна историята със страст и желание, плака и се смя с мен. Видях в теб човек, който се поставя на мястото на Лали и Гита. Ти усещаше болките им, любовта им и ме вдъхнови да предам тяхната история според силите си. Не бих могла да ти се отблагодаря подобаващо, но все пак ти благодаря.

Анджела не беше единствената, благодарение на която книгата се превърна в реалност. Благодаря на Кей Скарлет и Санди Къл за прекрасния дизайн на корицата, на Шон Джури за графичния дизайн. На Нед Пенант-Рей и Талия Бейкър – изключителни редактори – и на коректорката Ана Вучич. На Кат Ферла и Кейт Голдсуърти за допълнителното редактиране. На Клайв Хебард за организирането на последния етап от издателския процес.

Задължена съм на екипа на Кейт Паркин в „Бониър Зафър“ в Лондон за подкрепата и разпространението на книгата в целия свят. Благодаря ти, Кейт. Благодаря ви, Марк Смит и Рут Логан. Благодаря и на Ричард Джонсън и Джулиан Шоу от „Бониър Пъблишинг“, които веднага съзряха потенциала на историята.

Благодаря на брат ми Йън Уилямсън и на снаха ми Пеги Ший, които ми отстъпиха за месец къщата си в Биг Беър, Калифорния, в която прекарват зимата, за да напиша първия вариант на романа. Ще перифразирам думите на сър Едмънд Хилари: „Разказах му играта“.

Специални благодарности на зет ми Еван и на снаха ми Пеги за малката, но важна роля, която всеки от тях изигра при вземането на решението да превърна сценария си в роман. Знаете колко ме насърчихте.

Благодаря на братята си Джон, Брус и Стюарт, които ме подкрепяха безрезервно и постоянно ми напомняха колко биха се гордели с мен мама и татко.

Ценя безкрайно скъпите си приятелки Кати Фонг Йонеда и Памела Уолас, които ме подкрепяха в желанието ми да разкажа историята, без значение в какъв формат.

Благодаря на приятеля си Хари Блътстайн – надявам се да съм възприела съветите му през годините и да е горд от резултата.

Благодаря на Музея на Холокоста в Мелбърн, където Лали ме заведе няколко пъти. Той ми отвори очите за света, в който са оцелели двамата с Гита.

Благодаря на синовете ми Арън и Джаред, които разтвориха сърцата и умовете си за Лали и го допуснаха в живота на семейството ни с любов и уважение.

Благодаря на дъщеря ми Ажър-Дий. Ти се запозна с Лали, когато беше на осемнайсет, на същата възраст, на която е била Гита, когато я е срещнал. Той ми призна, че малко се е влюбил в теб още от първия ден. През следващите три години, всеки път, когато го посещавах, първите му думи бяха: „*Как си, как е красивата ти дъщеря?*“. Благодаря ти, че му позволи да пофлиртува с теб, и за усмивката, която извикваше на лицето му.

Благодаря на партньорите на децата ми – Бронуин, Ребека и Еван.

Стив, скъпи мой съпруге от четиресет и няколко години, помня как един път ме попита дали не трябва да ревнуваш от Лали, тъй като прекарвах

толкова много време с него. И да, и не. Ти винаги беше до мен, когато се прибирах у дома без настроение, потисната от ужасите, които Лали споделяше с мен. Ти отвори дома си за него и му позволи да влезе в семейството ни с нужната почит и уважение. Знам, че ще продължиш пътуването си с мен.

Хедър Морис
ТАТУИРОВЧИКЪТ НА АУШВИЦ

Първо издание

Copyright © 2018 by Heather Morris
Originally published in the English language as THE TATTOOIST OF
AUSCHWITZ By Bonnier Zaffre Limited, London.
Published in Bulgaria by arrangement with
Bonnier Zaffre Ltd. And P. & R. Permissions & Rights Ltd. All rights reserved

© Маргарита Дограмаджян, *превод*
Владимир Молев, *редактор*
Анна Попова, *коректор*

© Живко П. Петров, *дизайн корица*

© Издателство РИВА
ул. „Неофит Рилски“ №70
1000 София

Тел/факс: 02 986 56 86
e-mail: riva@rivapublishers.com
www.rivapublishers.com

<http://4eti.me> – най-добрите книги безплатно

ISBN 978-954-320-660-5